

Sygn. akt S 61.2010.Zn

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddziałowa Komisja Ścigania
Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
w Katowicach
40-145 Katowice, ul. Józefowska 102
Tel. (32) 207-02-00, (32) 207-02-03, Fax (32) 207-02-32

POSTANOWIENIE o umorzeniu śledztwa

Dnia 28 kwietnia 2017 r.

..... Ewa Koj prokurator.....
(imię, nazwisko i stanowisko)

Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w ...Katowicach.....

w sprawie przestępstw popełnionych przez funkcjonariuszy niemieckich, stanowiących załogę Zastępczego Więzienia Policyjnego w Mysłowicach oraz funkcjonariuszy gestapo oraz Państwowej Policji Kryminalnej, w okresie od drugiej połowy 1940 r. do 26 stycznia 1945 r. w Mysłowicach i Katowicach idąc na rękę hitlerowskiego państwa niemieckiego dopuszczali się zabójstw więźniów, znęcali się nad więźniami torturując ich i bijąc w nieludzki sposób, typowali na egzekucje publiczne więźniów bez przeprowadzenia postępowania sądowego, aresztowali i przekazywali do obozów zagłady dzieci, nieletnich, konfiskowali mienie zatrzymanych bez orzeczeń właściwych władz sądowych tj. o przestępstwo z art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.).

na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 i 7 art. 322 § 1 i 2 kpk

postanowił:

umorzyć śledztwo

1. w sprawie zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej masowy zamach w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez funkcjonariuszy Państwa Niemieckiego w okresie od 13.02.1941 r. do 22.01.1945 r. polegającej na pozbawieniu wolności powyżej 7 dni ze szczególnym udręczeniem poprzez umieszczenie w więzieniu Mysłowicach (Polizei Ersatz Gefängnis in Mysłowitz) ok. 18000 mieszkańców Rejencji Katowickiej, gdzie stosowano tortury i poddano okrutnemu traktowaniu,
tj. o z przestępstwa art. 118 a § 2 pkt 2 i 3, 124 § 1 przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2016. 1575 j.t.),
 - wobec powagi rzeczy osądzonej w stosunku do sprawców kierowniczych tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 7
 - wobec śmierci sprawców tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5,
 - w pozostałym zakresie wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,
2. w sprawie zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej masowy zamach w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez

komendanta Policijnego Więzienia Zastępczego w Mysłowicach, polegającej na pozbawieniu życia przez zastrzelenie w dniu 4.02.1943 r. w Mysłowicach Eleonorę Dworak,

tj. o przestępstwa z art. 118a § 1 pkt 1 kk i art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2016. 1575 t.j.)

-wobec powagi rzeczy osądzonej w stosunku do sprawców kierowniczych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7,

- wobec śmierci sprawcy tj. na zasadzie art. art. 17 § 1 pkt 5,

3. w sprawie zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej masowy zamach w celu wsparcia polityki III Rzeszy,, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez komendanta Policijnego Więzienia Zastępczego w Mysłowicach, polegającej na pozbawieniu życia przez zastrzelenie w dniu 28.08.1942 w Mysłowicach Witolda Pałuchę,

tj. o przestępstwa z art. 118a § 1 pkt 1 kk i art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2016. 1575 t.j.),

-wobec powagi rzeczy osądzonej w stosunku do sprawców kierowniczych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7,

- wobec śmierci sprawcy tj. na zasadzie art. art. 17 § 1 pkt 5

4. w sprawie zbrodni wojennej będącej zbrodnią przeciwko ludzkości stanowiącej masowy zamach w celu wsparcia polityki III Rzeszy,, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych przez raportowego Policijnego Więzienia Zastępczego w Mysłowicach Johanna Makowę, polegającej na pozbawieniu życia przez zastrzelenie w dniu 2.09.1943 r Izaaka Izraela Fertiga

tj. o przestępstwa z art. 118a § 1 pkt 1 kk i art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2016. 1575 t.j.).

-wobec powagi rzeczy osądzonej w stosunku do sprawców kierowniczych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7,

-wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

5. w sprawie zbrodni wojennych będących zbrodniami przeciwko ludzkości stanowiącej masowy zamach w celu wsparcia polityki III Rzeszy, popełnionych poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych

przez nieustalonych funkcjonariuszy Policyjnego Więzienia Zastępczego w Mysłowicach, polegających na pozbawieniu życia przez zastrzelenie

w dniu 31.07.1942 r. Jana Szelonga
w dniu 6.08.1942 r. Konrada Waloszka
w dniu 20.08.1942 r. Pawła Mazura
w dniu 23.09.1942 r. Ambrożego Szewczyka,
w dniu 2.02.1943 r. Stanisława Nowaka,
w dniu 6.08.1943 r. Jana Gajdzicę,
w dniu 12.02.1944 r. Józefa Borgiela,
w dniu 14.02.1944 r. Bronisława Palińskiego i Jana Bolka,
w dniu 19.01.1944 r. Kazimierza Bożek,
w dniu 9.07.1944 r. Stanisława Kronobisa,
w dniu 24.07.1944 r. Józefa Miskę,
w dniu 17.11.1944 r. Rudolfa Starka i Wiktora Szostek,
w dniu 28.12.1944 r. Mikołaja Winogradów,

tj. o przestępstwa z art. 118a § 1 pkt 1 kk i art. 123 § 1 pkt 4 kk oraz art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.) przy zast. art. 11 § 2 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku *o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2016. 1575 t.j.)

-wobec powagi rzeczy osądzonej w stosunku do sprawców kierowniczych tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 7,

-wobec niewykrycia sprawców tj. na zasadzie art. 322 § 1 kpk,

U Z A S A D N I E N I E

W ramach prowadzonego skontrum spraw po b. Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Katowicach ustalono, iż pod sygn. S 6/65 w dniu 11 sierpnia 1965 r. wszczęto śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez załogę Zastępczego Więzienia Policyjnego w Mysłowicach, funkcjonariuszy gestapo oraz Państwowej Policji Kryminalnej na osadzonych tam więźniach. Zawieszono je w dniu 18 stycznia 1974 r. Śledztwo to podjęto w tut. Komisji w dniu 12 kwietnia 2010 r.

W toku prowadzonego przez wiele lat postępowania zebrano obszerny materiał dowodowy, na który składają się przede wszystkim zeznania bezpośrednich świadków zbrodni, pokrzywdzonych oraz krewnych pokrzywdzonych jak również załączane przez nich dokumenty pozyskane w ramach poszukiwań swoich bliskich, oryginalne dokumenty niemieckie o nazwie totenschein czyli akty zgonu wystawione przez Policję wraz z korespondencją towarzyszącą tym dokumentom, dokumenty o nazwie Annahmeersuchen czyli wnioski o przyjęcie do Zastępczego Więzienia Policyjnego, listy dzieci przeniesionych z obozu w Mysłowicach do innych obozów, listy transportowe więźniów do Mysłowic

zaświadczenia o zwolnieniu z więzienia, akty zgonów więźniów zmarłych w obozie a odnotowane w USC, zdjęcia więzionych dzieci.

W ramach kontynuowanego obecnie śledztwa dołączono do akt dokumenty z zasobu archiwalnego AIPN i OAIPN w Katowicach w postaci kopii dokumentów ze spraw karnych przeciwko osobom dopuszczającym się zbrodni na terenie więzienia w Mysłowicach (kopie przesłuchań byłych więźniów, akty oskarżenia, wyroki), akt sądów grodzkich w sprawach o uznanie za zmarłych, kopie kart z bazy ITS Bad Arolsen, wydruki z bazy więźniów Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz – Birkenau b. Niemiecki Nazistowski Obóz Koncentracyjny i Zagłady (dalej MPiMAB), inwentarz zespołu Więzienie w Cieszynie (niem. Stammlager Teschen) z Archiwum Państwowego w Cieszynie stanowiący wykaz więźniów z informacją o pobycie w innym miejscu odosobnienia, dokumenty z Archiwum Federalnego Berlin Lichterfelde i Centrali w Ludwigsburgu, publikacje, między innymi takie jak: GKBZH w Polsce pt. Obozy Hitlerowskie na ziemiach polskich 1939 -1945, Jerzego. Kłistały: „Martyrologium mieszkańców Ziemi Cieszyńskiej w latach 1939 -1945”, „Martyrologium mieszkańców Zaolzia w latach 1939 -1945”, Ireny Pająk „Mieszkańcy Śląska, Podbeskidzia, Zagłębia Dąbrowskiego w KL Auschwitz”, Juliusza Niekrasza pt.: „Z dziejów AK na Śląsku”. Przesłuchano również świadków pokrzywdzonych, a częściej ich krewnych, których zeznania uzupełniają ustalenia śledztwa dotyczące pokrzywdzonych i ich losów.

W oparciu o powyższe poczyniono następujące ustalenia faktyczne:

Policyjne Zastępcze Więzienie w Mysłowicach (Polizei Ersatz Gefaengnis in Myslowitz) uruchomione zostało 13.02.1941 r. w nowo przygotowanych pomieszczeniach znajdujących się w Mysłowicach na terenie byłego obozu francuskiego obozu przesiadkowego, przy ul. Hermann Goeringstrasse 23 (obecnie Powstańców 23), należącego przed wojną do francuskiej spółki „Societe Cauxif Compagnie Auxiliare et Financiere a Paris”. Pierwotnie obóz składał się z kilku murowanych baraków, w których przeprowadzono prace naprawcze. Do Mysłowic przeniesiono wówczas więźniów z tzw. awaryjnego Więzienia Zastępczego w Sosnowcu mieszczącego się w halach fabryki Schoena w Sosnowcu. Więzienie spełniało szereg funkcji; przede wszystkim służyło do przetrzymania w celu przeprowadzenia śledztwa osób aresztowanych przez Gestapo, jako obóz przejściowy i punkt rozdzielczy, a tylko w nielicznych wypadkach w okresie przepełnienia więzienia sądowego jako więzienie karne do egzekwowania kar sądowych i policyjnych do 3 miesięcy. Podlegało prezydentowi policji w Katowicach. Pierwszym prezydentem policji w Katowicach został Wilhelm Metz a po jego nagłej śmierci w 1943 r., dn. 28.06.1943 r. mianowany na jego miejsce został dotychczasowy prezydent policji w Mannheim -Hermann Ramsperger, który pozostał na tym stanowisku do końca wojny.

W Zastępczym Więzieniu w Mysłowicach początkowo utworzono oddział męski, obejmujący 6 cel więziennych. W celi nr 1 i celi nr 1a, tzw. "Zweigstelle" umieszczano więźniów politycznych do dyspozycji gestapo, odróżniały się od pozostałych odrębnym i bardzo surowym regulaminem. Cella nr 1 urządzona była w ten sposób, że w pomieszczeniu znacznych rozmiarów i wysokości, zbudowano siatkę z drutu kolczastego okalającą to pomieszczenie w odległości do 2 m. od ścian. Wewnątrz tej "klatki" zbudowane zostały trzy i cztero-piętrowe prycze na wysokości jedna od drugiej około 80 cm. W jednym rogu poza siatką na podwyższeniu, umieszczona została wieżyczka dla strażnika. Miejscem do załatwiania potrzeb fizjologicznych były dwa, niezamykane otwory znajdujące się wewnątrz celi, a oprócz tego znajdowały się dwa krany i umywalka. Cella ta była oświetlona przez małe okienko, umieszczone pod samym sufitem. W ciągu całej doby, paliły się żarówki elektryczne o słabym żółtym świetle gdyż brak było dostatecznego światła dziennego. Między ścianami, a ogrodzeniem z siatki, stale pełnił wartę uzbrojony w automatyczny pistolet strażnik. W pozostałych celach, a wszystkie były o posadzce betonowej, zbudowano prycze dwupiętrowe pod ścianami, a przy nich ławki do siedzenia.

Pod koniec 1940 r. w osobnym budynku, obok oddziału męskiego utworzony został oddział kobiecy, składający się z czterech cel, pomieszczenia gospodarczego, warsztatu krawieckiego i umywalni. Z początkiem 1943 r. utworzony został na oddziale kobiecym oddział dla nieletnich chłopców, a nieletnie dziewczęta umieszczano razem z kobietami.

Po stronie północno-zachodniej, przed budynkami obozowymi znajdował się mały budynek murowany, w którym dawniej mieściła się stajnia. Tu urządzono tzw. bunkier. Znajdowało się w nim pięć cel o wymiarach 1,70 x 3 m. Do dłuższej ściany w każdej celi wmurowane zostały łańcuchy, służące do zakuwania więźnia. Cele w bunkrze były nieoświetlone, w okutych drzwiach znajdował się mały otwór, kontrolka strażnika. Bunkier był stale zamknięty, a strażnik dochodził do niego, podając jedzenie lub w celu wezwania więźnia na przesłuchanie. W bunkrze umieszczano, mężczyzn, kobiety i nieletnich, którzy dopuścili się jakiegokolwiek uchybienia regulaminowi więziennemu lub opornych i nie przyznających się do stawianych zarzutów, a nadto więźniów doprowadzonych w nocy, gdyż biuro przyjęć było nie czynne. W porze zimowej bunkier nie był ogrzewany, a więzień nie otrzymywał nic do przykrycia. Czas przebywania w bunkrze był różny, od trzech dni, w których nie podawano pożywienia, ani wody, do kilku tygodni, a nawet miesięcy.

Warunki pobytu w więzieniu nie spełniały podstawowych wymogów sanitarnych i potrzeb żywieniowych. Do spania służyły prycze piętrowe zbite z desek, często bez sienników, ze startą słomą lub wiórami, w których gnieździły się wszy i pluskwy. Koców na

oddziałach nie było za wyjątkiem koców stanowiących własność więźniów. Więźniowie nie dostawali mydła ani innych proszków czyszczących do mycia i prania znoszonej lub skrwawionej bielizny czy ubrania. Z uwagi na to, że w zasadzie nie zezwalano więźniom pisać do rodzin, rodziny nie wiedziały gdzie znajduje się aresztowany, co uniemożliwiało przesyłanie przede wszystkim bielizny. Tak samo dożywianie więźniów przez osoby pozostające na wolności w zasadzie było wzbronione. Dopiero po wybuchu epidemii tyfusu w grudniu 1942 r. i jego wygaśnięciu dopuszczano przesyłanie jednokilogramowych paczek, z tym, że często nie doręczano ich więźniom, albo w czasie ich kontroli zabierano produkty mięsne, owoce, czosnek, cebulę i lekarstwa.

Wyżywienie dobowe nie spełniało norm kalorycznych, choć składało z trzech posiłków: rano kromka chleba i 1/2 litra kawy zbożowej gorzkiej, obiad: wodnista zupa z liści kapuścianych, brukwi albo z małej ilości ziemniaków, wieczorem tak samo kromka chleba około 100 gr. kubek kawy. Więźniowie permanentnie cierpieli głód. Głód, robactwo, gnijące ciała okaleczonych więźniów, brak jakiegokolwiek opieki lekarskiej, brak lekarstw, opatrunków doprowadził do wybuchu epidemii tyfusu plamistego na przełomie 1942/1943 r. Pierwszym kierownikiem obozu był Hauptwachmeister policji ze szkoły Policijnej w Katowicach - Welnowcu. Nazwisko jego nie zostało ustalone w śledztwie. Kierownictwo sprawował przez parę tygodni. Po nim funkcję Komendanta objął w sierpniu lub wrześniu 1940 r. Gustaw Thomas i pełnił ją do połowy 1943 r.. Po Thomasie funkcję komendanta obozu przejął Karl Reichel i pełnił ją do 26.01.1945 r..

Wobec nie zachowania się pełnej dokumentacji Polizei Ersatz Gefaengnis trudno ustalić liczbę faktycznie tam osadzonych osób, jak też czasu w jakim przebywały w obozie. Więzienie mogło pomieścić od 204 mężczyzn i 75 kobiet do 300 mężczyzn i 115 kobiet. Jednak liczba więźniów tam przebywających jednorazowo przekraczała te normy. W sprawozdaniu w dotyczącym wybuchu epidemii tyfusu i warunków panujących w więzieniu z 5.01.1943 r. lekarz Miejskiego Urzędu Zdrowia zawiadamiał Prezydenta Rejencji, że „w więzieniu w Mysłowicach przebywa przeciętnie 100 do 1200 osób”.

Świadek Józef Szewczyk aresztowany w dniu 11.08.1943 r. i osadzony w obozie w Mysłowicach, przeniesiony do KL Auschwitz, 08. 12.1943 r. do protokołu przesłuchania w 1967 r. podał, iż liczbę osadzonych w Mysłowicach szacuje na 20 tys., w tym 2 tys. kobiet. Przesłuchiwany w tym samym roku Józef Ciepły aresztowany 11.09.1942 r. i przebywający w myślowickim obozie do 13.12.1943 r. oszacował liczbę więźniów na ok 18-20 tys. osób. Danych tych nie da się zweryfikować, choć w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci dokumentów i zeznań świadków wskazane liczby wydają się realne.

Do akt załączono zachowane oryginały wniosków o przyjęcie do Zastępczego Więzienia Policyjnego w Mysłowicach tzw. „Annahmeersuchen”. Pierwszy z nich został wystawiony w dniu 31.05.1941 r. a ostatni 30.06.1941 r. w sumie 145 wniosków na 150 osób w ciągu miesiąca. W tej liczbie 74 osoby przyjęte w dniu 26.06.1941 r. na wniosek Gestapo podejrzane o przynależność do ruchu komunistycznego. Świadczy to o tym, iż w okresie tym miały miejsce masowe aresztowania. Z zachowanych meldunków katowickiego gestapo przechowywanych w AP w Katowicach wynika, iż takie akcje przeprowadzane były co jakiś czas. Wobec braku porównania z innymi miesiącami trudno ocenić czy 150 osób miesięcznie to norma, czy też liczby te były większe lub mniejsze. Przy prostym rachunku mnożenia tej liczby przez ilość miesięcy i lat daje szacunkową liczbę co najmniej 9000 więźniów.

Analiza wniosków o przyjęcie pozwala również na przedstawienie jakiego rodzaju więźniowie byli osadzani w więzieniu w Mysłowicach i z czyjej inicjatywy.

Większość wniosków o przyjęcie do więzienia kierowana była przez policję kryminalną w Katowicach oraz Gestapo w Katowicach i jego Placówki Zamiejscowe (Sosnowiec i Pszczyn). Dotyczyła osób zatrzymanych bądź aresztowanych za przynależność do ruchu oporu, podejrzewanych o przestępstwa kryminalne np. z tego powodu, że znaleziono narzędzia mogące służyć do włamania a także osób wobec których zastosowano areszt prewencyjny inaczej areszt ochronny *Schutzhaft* bez podania powodów. Instytucja aresztu ochronnego została wprowadzona w życie rozporządzeniem z 28.02.1933 r. „o ochronie narodu i państwa”. Zarządzenie ogólne ministerstwa spraw wewnętrznych z początku roku 1938 stanowiło, że „areszt tymczasowy jest środkiem przymusu Tajnej Policji Stanu dla obrony przed wszystkimi wrogimi zamierzeniami wobec narodu i państwa, stosuje się zaś do osób, które przez swoje zachowanie zagrażają stanowi posiadania i bezpieczeństwa narodu i państwa”. Odtąd kompetencje wydania nakazu zastosowania „Schutzhaft” posiadał urząd Gestapo, który przeprowadzał aresztowania na wniosek właściwej Staatspolizeistelle. Nadal jednak nieuregulowana pozostawała kwestia okresu, na jaki można było wydać wspomniany areszt ochronny. Zwolnienie następowało jedynie poprzez Gestapo wtedy, gdy uznano, że środek spełnił swój cel. Annahmeersuchen to również wnioski Zastępczego Więzienia Policyjnego w Mysłowicach o transport więźniów zwolnionych z Więzienia Sądowego w Mysłowicach i przekazanych przez 11 Rewir Policyjny do Zastępczego Więzienia Policyjnego w Mysłowicach celem deportacji do Gubernatorstwa. Wskazują one na krótkotrwały pobyt osadzonych w więzieniu. Odnotowano również wnioski sądów i Prezydium Policji w Katowicach o osadzenie wskazanych w nich osób.

Dodatkowo do akt dołączono kopie jednostkowych dokumentów w języku niemieckim, w których wskazano z imienia i nazwiska osoby umieszczane w PWZ

w Mysłowicach. Wynikają z nich następujące informacje. Andrzej Śliwowski ur. 6.11.1901 r. w Rzeszowie został aresztowany w dniu 13.01.1941 r. pod zarzutem działalności w organizacji Orzeł Biały i przekazany do więzienia w Mysłowicach. Po przesłuchaniach skierowano go do KL Auschwitz w dn. 2.04.1941 r. i zastosowano areszt ochronny.

W aktach ujawniono fotokopie listów pisanych z więzienia w Mysłowicach przez Marię Leską do Bronisławy Zaród. W oparciu o bazę ŹRÓDŁO oraz informacje Jerzego Zaród, brata Marii Leskiej, ustalono, iż urodziła się 24.03.1916 r. Została aresztowana w maju 1943 r. i osadzona w więzieniu w Mysłowicach gdzie przebywała do października 1943 r. skąd wywieziono ją do Ravensbrück. Do domu wróciła w październiku 1945 r.

Dokonano przeglądu zbioru zawierającego kserokopie kartotek więźniów sosnowieckiego gestapo z zasobu AIPN zespół Geheime Staatspolizei, Staatspolizeistelle Katowitz Aussendienststelle Sosnowitz i odnaleziono kartoteki gdzie wpisano, iż więzień przebywał w więzieniu Mysłowicach. Dotyczy to następujących osób: Franciszek Gwiazda ur. 27.01.1915 r. w Strzemieszycach aresztowany 17.12.1940 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, 12.02.1941 przekazany do KL Auschwitz z aresztem ochronnym, zm. 18.10.1941 r, Józef Kreczmer ur. 26.02.1911 r. w Sosnowcu aresztowany w dniu 20.12.1941 r. pod zarzutem przynależności do organizacji Orzeł Biały i przekazany do więzienia policyjnego w Mysłowicach, stamtąd w dniu 23.03.1942 r. do KL Auschwitz, zm. 13.06.1942 r., Józef Molenda ur. 2.12.1919 r. w Grodźcu aresztowany 11.08.1943 r. pod zarzutem podejrzenia posiadania broni, 30.11.1943 r. zwolniony. 7.03.1944 r. miał być ponownie aresztowany ponieważ „rozpowszechniał okropne i oszczercze opowieści” o Policyjnym Więzieniu Zastępczym w Mysłowicach, w czasie aresztowania podjął próbę ucieczki i został zastrzelony. Henryk Molenda ur. 12.01.1925 r. w Grodźcu w dniu 2.09.1942 r. ponownie aresztowany za złamanie umowy o pracę i przekazany do Policyjnego Więzienia Zastępczego 9.10.1942 przekazany do KL Auschwitz na okres 56 dni, zm. 26.04.1943 r., Antoni Janowicz ur. 13.06.1901 r. w Sosnowcu aresztowany 6.08.1940 r. przez gestapo pod zarzutem przynależności do ZWZ i przekazany do więzienia w Mysłowicach gdzie przebywał do 16.10.1940 r. kiedy to został przekazany policji Bezpieczeństwa w Częstochowie, 28.11.1941 r. zmarł w KL Flossenbürg. Józef Kowal ur. 14.07.1905 r. aresztowany przez gestapo 4.02.1941 r. w Grodźcu pod zarzutem przynależności do podziemnej organizacji i wyniesienia z kopalni materiałów wybuchowych, osadzony w więzieniu w Mysłowicach, 18.03.1941 r. przekazany z aresztem ochronnym do KL Auschwitz, gdzie zmarł 14.04.1942 r. Stanisław Krupski ur. 20.12.1920 r. w Gołonogu, członek Orła Białego aresztowany 28.09.1943 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, dn. 5.10.1943 r. rozstrzelany w KL Auschwitz. Roman Kubisa ur. 5.08.1886 r. w Siewierzu zam. w Sosnowcu 9.03.1944 r. został

aresztowany z powodu antypaństwowej działalności a w dniu 22.04.1944 r. przekazany do więzienia zastępczego w Mysłowicach, wdrożono postępowanie przed sądem doraźnym, zm. 25.04.1944 r. w KL Auschwitz. Władysław Jeleń ur. 12.09.1900 r. w Sosnowcu, aresztowany dn. 12.02.1943 r. przez policję kryminalną i przekazany do więzienia w Mysłowicach, 23.03.1942 osadzony w KL Auschwitz, zm. 13.04.1942 r. Julian Gabala ur. 12.04.1907 r. w Sosnowcu aresztowany 8.07.1942 r. z powodu podejrzenia przynależności do polskiego ruchu oporu i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, 7.08.1942 przekazany do KL Auschwitz gdzie zmarł dn. 5.09.1942 r. Romana Gaik ur. 23.01.1904 r. w Czeladzi aresztowana 20.12.1942 r. pod zarzutem przynależności do Orła Białego i przekazana do więzienia w Mysłowicach, przekazana do KL Auschwitz dn. 18.12.1942 r. gdzie zmarła 28.03.1943 r. Zygmunt Milkowski (Miłkowski) ur. 19.08.1895 r. w Płoskirowie, aresztowany został przez gestapo 16.07.1942 r. z powodu przynależności do organizacji wojskowej ZWZ i przekazany do więzienia w Mysłowicach gdzie 28.07.1942 r. zmarł, Stanisław Należniak ur. 6.12.1899 r. w Niwce zatrzymany został w pociągu 5.11.1942 r. ze znaczną ilością towarów dostępnych na kartki, Urząd Celny w Olkuszu przekazał go policji w Sosnowcu i został osadzony w więzieniu w Mysłowicach, zmarł w dniu 15.01.1943 r.. Z akt śledztw w innych sprawach dołączono i przetłumaczono dokumenty w języku niemieckim zawierające informacje o więźniach. Z meldunku policji ochronnej z dnia 29.06.1944 r. wynika, iż Oskar Nogly (Nogły) ur. 28.01.1928 r. w Orzegowie został skierowany do więzienia zastępczego w Mysłowicach w dniu 24.06.1944 r. przez katowicką placówkę policji kryminalnej. W dniu 27.06.1944 r. został zabrany przez strażników do wykonywania prac na zewnątrz więzienia i dokonał ucieczki. W dniu 20.08.1944 r. w czasie wykonywania prac uciekł Jan Nowak ur. 2.09.1926 r. przekazany do więzienia przez policję kryminalną w dniu 12.08.1944 r. z powodu naruszenia przepisów pracy. Został ujęty dwie godziny po ucieczce.

W obozie przebywały również dzieci i młodociani. Najwięcej dzieci, nawet kilkumiesięcznych trafiło do obozu w Mysłowicach po przeprowadzonej przez Niemców akcji ODERBERG. W nocy z 11 na 12 sierpnia 1943 r. w kilkunastu miejscowościach powiatów będzińskiego i sosnowieckiego oraz chrzanowskiego hitlerowcy aresztowali ok. 750 Polaków, także całe rodziny, razem z małymi dziećmi. Wszystkich aresztowanych po krótkiej koncentracji w lokalnych aresztach policyjnych przewieziono do więzienia policyjnego w Mysłowicach. Tam w bardzo brutalny sposób rozdzielono matki od dzieci (wcześniej oddzielono już mężczyzn). Tylko niektóre kobiety poddano przesłuchaniom. Większość już 13 i 14 sierpnia 1943 r. deportowano do KL Auschwitz (obozu kobiecego w Birkenau). Trafiły tam w dwóch transportach, którymi deportowano 291 więźniarek, w tym również osoby aresztowane w innych częściach ziem wcielonych do Rzeszy. Dzieci

skierowano natomiast do tzw. Polenlagrów, przeważnie w Pogrzebieniu, skąd w sierpniu 1944 r. wysłano je do obozu karnego w Potulicach koło Bydgoszczy. Była to jedna z największych operacji represyjnych przeprowadzonych na terenie Prowincji Górnośląskiej przez niemieckiego okupanta podczas II wojny światowej. Dzieci starsze tzw. młodociani, były umieszczane w obozie za popełnione przez nie faktycznie lub z pomówienia drobne wykroczenia, np. kradzież żywności, włóczęgostwo. Po pobycie w obozie w Mysłowicach transportowano je do obozu prewencyjnego (izolacyjnego) dla młodych Polaków Policji Bezpieczeństwa w Łodzi (Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt) (dalej obozu w Łodzi).

W Urzędzie Stanu Cywilnego w Mysłowicach w okresie od 1941 r. do 26.01.1945 zarejestrowano 248 zgonów zgłoszonych przez policję. Nie wszystkie nastąpiły na terenie mysłowickiego więzienia. Dotyczy to np. zgonów odnotowanych w dniu 7.04.1944 r. Wiktora Adamczyka i Wacława Andryszaka, którzy zginęli na przystanku tramwajowym w Mysłowicach w czasie strzelaniny, kiedy czekający na nich gestapowcy próbowali ich zatrzymać. Wpisane przyczyny zgonów najczęściej mają charakter chorobowy np. tyfus plamisty, zapalenie płuc, osłabienie serca, udar mózgu, skręt kiszek, zapalenie otrzewnej, gruźlica, zakażenia, ogólne wycieńczenie, udar serca, choć zdarzają się urazowe np. złamanie podstawy czaszki, zastrzelony, rozstrzelany za ucieczkę, postrzał szyi i klatki piersiowej, samobójstwo. W kontekście zeznań złożonych przez świadków wszystkie zgony z przyczyn urazowych świadczą o tym, iż nastąpiły co najmniej w wyniku pobicia, a te z przyczyn chorobowych zostały wywołane obrażeniami odniesionymi w wyniku pobicia. W oparciu o zeznania świadków i dokumenty zgonu udało się ustalić okoliczności zabójstwa Witolda Pałucha, Eleonory Dworak, Izaaka Freitaga.

Witolda Pałucha ur. 28.05.1914 r. w Zawierciu, zamieszkały w Sosnowcu zm. dn. 28.08.1942 r. nr księgi zgonu 290/42/1. Jako przyczynę zgonu podano: " w czasie ucieczki zastrzelony". Stanisław Skrzypczak w dniu 4.12.47 r zeznał, że jeden z więźniów, pochodzący z Sosnowca przy wskakiwaniu na łóżko zranił sobie nogę, w której i na skutek braku pomocy lekarskiej wywiązała się gangrena. Komendant Thomas polecił tego więźnia wyprowadzić na podwórze pod bunkier i tam z rewolweru go zastrzelił.

Eleonora Dworak z d. Borowska, ur. 9.02.1905 r. w Józefowie pow. Będzin i tamże zamieszkała, dn. 07.02.1943 uciekła z obozu. Po tygodniu przywieziono poszukiwaną i wystawiono skatowaną na widok publiczny Z zeznań Marii Oyrzyńskiej wynika, iż po ujęciu Eleonory Dworak zarządzony został apel, podczas którego była Dworak przywiązana do masztu i okrutnie zmasakrowana, a następnie zastrzelona. W księdze zgonu pod numerem

97/43/1. Odnotowano zm. dn. 4.02.1943 r. jako przyczynę zgonu podano: "zastrzelona podczas ucieczki".

Izaak Izrael Fertig ur. 28.06.1915 r. Z zeznań Stefana Nity wynika, iż pod koniec czerwca 1943 r. razem z Izaakiem Fertigiem, Stefanem Żakiem i czwartą osobą o nieustalonych personaliach, wykonywali prace porządkowe. W pewnym momencie Fertig korzystając z obecności tylko jednego strażnika zerwał się do ucieczki i biegł w stronę mostu na drodze do Krakowa. Pozostali trzej więźniowie wzięli udział w ucieczce, jednak przesłuchiwany osłabiony pobiciem nie miał dość sił i szybko znalazł się z tyłu. Ucieczka została zatrzymana przez gestapowca z psem, który patrolował most. Fertiga zastrzelił po przebyciu na miejsce strażnik Makowka. Pozostałych uczestników ucieczki uderzył kolbą pistoletu i rozkazał im niesienie zwłok Izaaka do obozu. Z aktu zgonu odnotowanego w USC Mysłowice wynika, iż zmarł po postrzale klatki piersiowej. Inny przypadek zastrzelenia więźnia przez Makowkę miał miejsce w maju 1943 r. Stefan Nita pracował przy budowie drogi niedaleko bunkra. W nim znajdował się więzień, który śpiewał hymn Polski. Kalfaktor usłyszał śpiew, wszedł do bunkra i zaczął bić bykowcem więźnia. Po chwili poszedł po Lagerfuhrera i w jego obecności ponownie bił ofiarę. Strażnik otrzymał jednak rozkaz zaprzestania bicia i wyszedł z budynku wraz z przełożonym. Po upływie około godziny Makowka wrócił, po cichu wszedł do celi i trzykrotnie strzelił do więźnia. Świadek wspomina, że śmierć postrzelonego była powolna i mógł on konać nawet 5 godzin. Nie może być wątpliwości, iż w tych wszystkich zgonach, w których jako przyczyny zgonu podano zastrzelenie lub postrzelenie faktycznie dokonano zabójstwa. Dotyczy to następujących pokrzywdzonych: w dniu 31.07.1942 r. Jana Szelonga ur. 23.1.1981 r., w dniu 20.08.1942 r. Pawła Mazura, w dniu 12.02.1944 r. Józefa Borgiela, w dniu 14.02.1944 r. Bronisława Palińskiego i Jana Bolka, w dniu 19.01.1944 r. Kazimierza Bożek, w dniu 6.08.1943 r. Jana Gajdzicę, w dniu 9.07.1944 r. Stanisława Kronobisa, w dniu 24.07.1944 r. Józefa Miskę, w dniu 2.02.1943 r. Stanisława Nowaka, w dniu 17.11.1944 r. Rudolfa Starka i Wiktora Szostek, w dniu 23.09.1942 r. Ambrożego Szewczyka, w dniu 28.12.1944 r. Mikołaja Winogradów, w dniu 6.08.1942 r. Konrada Waloszka.

Poza tyfusem plamistym, którego epidemia wybuchła na terenie więzienia na początku 1943 r. wszystkie inne chorobowe przyczyny zgonu, w świetle zeznań świadków nie są prawdziwe a świadczą o tym, iż osoby te zmarły w wyniku pobic zabójstw i chorób wynikających z odniesionych w czasie tortur obrażeń. Z zeznań Józefa Sobolewskiego wynika, iż kalifaktor Sowa wielokrotnie kopał po całym ciele studenta Uniwersytetu Warszawskiego Michała Rudzkiego z Dąbrowy Górniczej, który w wyniku odniesionych obrażeń zmarł w akcie zgonu

wystawionym w dniu 21.12.1942 r jako przyczynę jego zgonu podano: "zapalenie żył, grypa głowy".

Z ustaleń w śledztwie S 133.2010.Zn wynika, iż Ryszard Szkop ur. 14.06.1912 r. w Częstochowie, student zam. w Dąbrowie Górniczej, członek organizacji „Związek Orła Białego” został aresztowany w ramach akcji przeciwko polskiej inteligencji dn. 18.12.1940 r. i osadzony w KL Auschwitz tego samego dnia z numerem 7485, jako więzień policyjny. Po początkowych zaprzeczeniach, torturowany, podał w końcu różne dowody przynależności do „Orła Białego”. Ryszard Szkop po przewiezieniu do więzienia Zastępczego w Mysłowicach, zmarł w dniu 19.06.1941 r. Jak wynika z wystawionego w dniu 12.07.1941 r. aktu zgonu, z powodu „słabości serca i ogólnego krążenia”.

Zgodnie z księgą zgonów pierwszy zgon na tyfus w więzieniu w Mysłowicach miał miejsce dn. 5.12.1942 r. zmarł wówczas Mikołaj Płoszaj. W księgach zgonu podano oficjalnie, że na tyfus zmarło 70 więźniów, przy czym pierwszy wypadek śmierci jest zarejestrowany w dniu 5 grudnia 1942 r., a ostatni w dniu 28 lutego 1943 r.

Adamczyk Wiktor, Bruno, ur. 22.9.1916 r. w Zabrze, zm. 7.4.1944 r.

Andrysiak Wacław, ur. 21.9.1923 r. Radłów zm. 7.4.1944 r.

Antonik Franciszek ur. 2.9.1901 r. Landek –Bielsko

Bagiński Stanisław, ur. 1.9.1906 r. Wielkie Strzemieszyce

Banach Władysław, ur. 16.5.1904 r.

Banasik Edward, ur. 14.10.1909 r. Gołonóg

Banaś Stanisław, ur. 8.4.1923 r. Strzemieszyce, zm. 5.01.1943 r.

Barczyk Jan, ur. 20.12.1898 r. Bielany-Bielsko 1.2.1943 r.

Barczyński Józef, ur. 19.7.1882 r. Dąbrowa zm. 30.10.1942

Baron Hieronim, ur. 26.9.1903 r. w Zawodziu, zm. 1.02.1943

Baumgardten Tomasz, ur. 1.2.1902 r. Łęki zm. 16.8.1942 r

Bartniezek Henryk, ur. 18.1.1910 r. w Orzegowie zm. 5.4.1942 r.

Bereźnicki Ilke ur. 25.6.1899 r. zm. 7.3.1943 r.

Bargiel Józef ur. 2.12.1904 r. Czechowice, zm. 11.2.1944 r.

Białas Józef, ur. 17.11.1883 r. Jaworzno, zm. 28.8.1944 r.

Biskup Bolesław ur. 3.10.1899 r. Dąbrowa 3.12.1942 r.

Bluszcz Jan, ur. 4.3.1876 r. Zawisz, zm. 9.10.1943 r.

Bogacz Adam, ur. 12.12.1905 r. Jaworzno, zm. 26.2.1944 r.

Bogate Tomasz, ur. 1.2.1902 r. w Wojnikaoh pow. Tarnów, zm. 16.8.1942 r.

Bojda Karol, ur. 12.1.1900 r. Schwarzwasser, pow. Bielsko, 22.1.1942 r.

Bolek Jan, ur. 12.4.1916 r. w Żarkach 13.2.1944 r.

Borak Jan, ur. 11.6.1898 r. Kunzendorf, pow. Bielsko, 2.10.1943 r.

Borak Stanisław, ur. 31.3.1887 r., Kamesznica, pow. Żywiec 27.10.1943 r.

Boryczka Henryk, ur. 5.7.1884 r. Zbylitowska Góra, pow. Tarnów, 7.1.1943 r.

Bożek Kazimierz, ur. 28.12.1920 r. Jeleń, pow. Chrzanów 19.1.1944 r,

Bożek Marian, ur. 23.3.1909 r. Konaszówka, pow. Miechów, zm. 18.4.1942 r.

Brak Jan, ur. 14.6.1887 r. Gorajec, pow. Janów Lubelski, zm. 1.5.1943 r

Brodziński Antoni, ur. 26.08.1908 r. Strzemieszyce, pow. Będzin zm. 14.7.1943 r.

Brysz Herman, ur. 25.5.1089 r. Nowy Bytom, zm. 26.8.1942 r

Budak Stanisław, ur. 2.01.1878 r. Jaworzno, 18.2.1944 r.

Buajk Franciszek ur. 18.2.1891 r. Maszkowice, zm. 18.1.1943 r.

- Bujok Jan ur. 1.10.1919 r. Kielce, zm. 18.1.1943 r.
 Bulski Eugeniusz, ur. 3.11.1903 r. Zawiercie, zm. 5.2.1943 r.
 Bukowski Bolesław ur. 25.7.1909 r. Sermin, pow. Jędrzejów, zm. 22.10.1943 r.
 Bydliński Lech, ur. 21.7.1925 r. Żywiec zm. 31.1.1943 r.
 Cecetkiewicz Stanisław, ur. 28.6.1918 r. Skawina zm. 20.12.1942 r.
 Chęciński Józef, ur. 29.12.1890 r. Kuchowo -Mogilno, 6.1.1943 r.
 Chłopek Mieczysław, ur. 8.12.1923 r. 22.1.1943 r.
 Curyło Bolesław, ur. 10.7.1902 r. Olkusz, 23.7.1942
 Czeliński Stefan, ur. 9.3.1912 r. Zabawa, 17.2.1943 r
 Czuba Władysław ur. 30.12.1911 r. Cudzinowice, Topola, 3.6.1942
 Dehner Konrad, ur. 6.2.1925 r. Brzozowice Kamień, 14.4.1943 r.
 Derela Piotr-Paweł, ur. 25.6.1893 r. 3.04.1942 r.
 Diboń Antoni, ur. 3.6.1903 r. Żywiec, 4.12.1942 r.
 Domagalski Alojzy, ur. 21.6.1912 r. w Łodzi 29.01.1943 r.
 Drąg Władysław, ur. 5.04.1892 r. Bukowno pcw. Olkusz zm. 27.10.1944 r.
 Dworak Eleonora zd .Borowska ur. 9.2.1905 r. Józefów, pow. Będzin zm. 4.2.1943 r.
 Dyja Marian, ur. 13.5.1917 Warpie pow. Będzin 29.1.1943 r
 Dzielski Zygmunt, ur. 22.12.1903 r. Kraków zm. 30.10.1941 r
 Dziemuszkin Maria zd. Łuszek, ur. 22.12. 1892 r. Zajączyce zm. 14.8.1944 r.
 Furgaliński Andrzej, ur. 17.11.1891 r. Imbramowice, zm. 17.3.1941 r.
 Feber Teofil, ur. 1.3.1886 r.. Karwina, 15.1.1943 r..
 Feder Abram Israel, ur. 4.2.1895 r. w Pilicy 2.7.1942 r.
 Feliks Marian, ur. 29.1.1904 r. Kraków, 6.1.1943 r.
 Feliksik Szymon, ur. 21.4.1903 r. Siersza, 12.11.1943 r.
 Fertig Izaak-Israel ur. 28.6.1915 r. Dąbrowa-Górnioza 28.6.1943 r.
 Fraeh Helmut, ur. 1.9.1919 r.. Chorzów, 25.1.1943 r.
 Fudała Józef, ur. 8.3.1907 r. Góry Luszewskie 29.1.1944 r.
 Gacka Jerzy-August ur. 19.4.1908 r. Gliwice zm. 12.2.1943 r.
 Gaczyński Rudolf, ur. 25.01.1915 r. Apoida-Turyngia, zm. 14.6.1942 r.
 Gajdzica Jan, ur. 7.2.1900 r. w Ustroniu. zm. 6.8.1943 r.
 Gajdziński Józef ur. 19.2.1903 r. Bobrowniki zm. 18.6.1942 r.,
 Gawlik Józef, ur. 18.5.1885 r. Dobieszowice zm. 28.12.1942 r.,
 Gęborek Wiktor, ur. 19.9.1903 r. Zagórze, pow. Będzin, zm. 20.9.1942 r.
 Girski Józef Ossyp, ur. 9.8.1921 r. Komarno pow. Rudki woj. lwowskie, zm. 19.9.1944 r.
 Golonka Jan, ur. 21.6.1903 r. Nusdorf - pow. Żywiec zm. 17.1.1943 r.
 Góra Stanisław, ur. 9.4.1899 r. Skoczów, zm. 11.01.1943 r.,
 Gret Czesław' ur. 1.2.1912 r. Sosnowiec, zm. 16.11.1942 r.
 Gryber Zygmunt, ur. 2.6.1902 r. Sosnowiec, zm. 11.1.1943 r.
 Grzybowski Jan, ur. 11.6.1903 r. Strzemieszyce, zm. 14.4.1942 r.
 Gulowaty-Głowaty Paweł ur. 15.2.1921 r. robotnik, Myszków zm. 12.12.1942 r.
 Guntzel Teodor, ur. 20.5.1900 r, Chorzów 23.10.1944 r.
 Hadamik Paweł, ur. 3.9.1913 r. Kr.Huta, 27.1.1943 r.
 Halemba Franciszek, ur. 6.9.1906 r. Siersza Wodna zm. 29.12.1943 r.,
 Hamerliński Kazimierz, ur. 19.10.1913 r. 14.10.1943 r.
 Hara August ur. 12.1.1909 r. Chorzów, 28.1.1943 r.
 Idkowiak Stanisław, ur. 24.9.1890 r. Cichowo pow. Poznań zm. 29.1.1943 r.
 Janas Stanisław, ur. 19.4.1897 r. Mrzglód zm. 22.9.1944 r.
 Janik Leon, ur. 31.1.1902 r. w Czeladzi, zm. 18.3.1942 r.
 Janowski Jan, ur. 15.3.1887 r. Gajo, zm. 28.6.1943 r.
 Jarno Franciszek, ur. 18.8.1903 r. Miechów zm. 27.9.1942 r.
 Jędrzejczyk Marianna, zd. Krokus, ur. 16.7.1882 r. zm. 3.1.1944 r.
 Kalisz Gertruda-Karolina zd. Oswald, ur. 4.11. 1900 r. Mysłowice, zm. 2.8.1944 r.

Kania Kazimierz-Franciszek ur. 11.3.1909 r. Oświęcim, zm. 3.12.1944 r.
 Kaslinger Jan, ur. 26.01.1903 r. we Lwowie, zm. 13.9.1941 r.,
 Kleszcz Józefa, ur. 5.3.1901 r. Zagórze, 20.7.1942 r.
 Klus Jan, ur. 10.10.1899 r. w Mostach pow. Cieszyn, zm. 24.11.1942 r.
 Kobyłczyk Emil Ignacy ur. 26.7.1923 r. w Chełmku pow. Chrzanów, 31.5.1944 r.
 Kochański Wincenty, ur. 16.7.1885 r. Chruszczobród zm. 31.3.1943 r.
 Kochański Karol, ur. 30.10.1882 r. Chruszczobród, zm. 3.01.1943 r.,
 Kocur Jan, ur. 3.3.1888 r. w Janowie, 4.1.1943 r.
 Konieczny Gotlieb, ur. 9.4.1899 r. w Czeladzi i.2.1943 r.
 Koprowski Władysław, ur. 7.8.1911 r. Grodziec, zm. 14.10.1943 r.
 Kornobis Stanisław, ur. 4.6.1922 r. w Olkuszcu zm. 9.7.1944 r.
 Korzec /Korsetz Maria / zd. Dudek, ur. 1.1.1898 r. w Brzezince 18.11.1943 r.
 Kowalski Paweł, ur. 28.10.1902 r. Stare Hamry, 17.4.1942 r.
 Koziół Antoni, ur. 18.7.1901 r. Dankowice, 30.1.1943 r.
 Kozłowski Alojzy-Janur ur. 15.6.1915 r. Siemianowice robotnik, 14.11.1942 r.
 Krzemiński Stanisław ur. 11.01.1.1916 r. Strójec, pow. Wieluń zm. 28.1.1943 r.
 Krzywda Andrzej, ur. 11.7.1880 r. Smardzewice pow. Olkusz, 23.9.1942 r.
 Kuc Jakub, ur. 15.7.1891 r. Sławków, 19.9.1944 r.
 Kulig Emil, ur. 9.5.1892 r. Kamesznica, pow. Żywiec, 20.01.1943
 Kurpiel Stanisław, ur. 7.01.1895 r. zm. 15.7.1943 r.
 Kurt z Abracham-Israel, ur. 10.5.1887 r. zm. 3.7.1942 r.
 Kurzański Józef ur. 14.1.1880 r. Olesna pow. Chrzanów zm. 20.1.1943 r.
 Kuśnierski Jan ur. 5.7.1913 r. Leningrad zm. 2.7.1942 r.
 Kwieciński Henryk ur. 10.11.1914 r. Warszawa 23.10.1942 r.
 Ladra Józef, ur. 26.2.1920 r. Napoleon, pow. Częstochowa zm. 29.7.1942 r.
 Lahofa Maria, 39 lat zm. 4.8.1942 r.
 Lasek Stanisław, ur. 13.1.1882 r. Pocia Wola, 7.1.1943 r.
 Latocha Franciszek, ur. 1.2.1890 r. Szumbarg 27.1.1943 r.
 Lubczyński Antoni, ur. 18.10.1886 r. Niegowonice, 26.1.1943 r.
 Łukaszczyk Stanisław, Jerzy ur. 5.5.1901 r. Ruda Śląska, zm. 6.1.1945 r.
 Łuksza Edward, ur. 19.4.1898 r. Niemiecka Lutynia pow. Cieszyn, 9.12.1942 r.
 Łaszczak Jan ur. 2.2.1872 r. Moszna, pow. Bielsko 5.11.1042 r.
 Machej Franciszek, ur. 26.11.1891 r. Karwina 24.1.1943 r.
 Madej Stanisław, ur. 20.10.1881 r. Zaczarnie pow. Tarnów, 5.2.1944 r.
 Makiela Jan, ur. 24.2.1900 r. w Zawierciu, 6.11.1943 r.
 Marcela Kazimierz, ur. 6.10.1923 r. Siersza 19.10.1943 r.
 Marek Rozalia ur. 7.5.1885 r. Hucisko, pow. Żywiec, 8.5.1943 r.
 Marczyński Kazimierz, ur. 26.01.1911 r. Środa zm. 7.1.1943 r.
 Mazur Jan, ur. 15.8.1895 r. Trzyniec Łyżce 3.5.1943 r.
 Mazur Paweł, ur. 25.6.1902 r. Chłopy-Lwów, 20.8.1942 r.
 Michalski Marcin, ur. 9.3.1903 r. Rawa Mazowiecka, 26.7.1944
 Mika Józef ur. 17.3.1916 r. Makoszowy, 1.8.1944
 Mężczyzna o nieustalonym nazwisku lat około 25 lat zm. 25.6.1942 r.
 Miłkowski Zygmunt, ur. 19.7.1895 r. Płoskirów zm. 28.7.1942 r.
 Miszka /Mischka/ Józef Walenty ur. 13.2.1913 r. w Mysłowicach zm. 24.7.1944 r.
 Moszkowicz Israel-Szulim ur. 11.10.1915 r. w Dąbrowie-Górnicy zm. 3.8.1942 r.
 Mrozik Karol, ur. 27.2.1922 r. w Łodzi zm. 14.4.1942 r.,
 Napart Jan, ur. 1.8.1907 r. zm. 2.5.1942 r.
 Należniak Stanisław ur. 6.12.1899 r. zm. 16.1.1943 r.
 Neliszer Franciszek, ur. 10.11.1907 r. Załęże zm. 23.8.1942 r.
 Niemczyk Alfons, ur. 21.3.1918 r. Matzdorf pow. Bielsko zm. 27.1.1944 r.
 Nowak Antoni, ur. 13.1.1907 r. Siemianowice zm. 5.12.1942 r.

- Nowak Franciszek 13.10.1870 Wysoka-Wielkie Strzelce, zm. 13.3.1943 r.
 Nowak Stanisław, ur. 25.11.1901 r. Wągrowice zm. 2.2.1943 r.
 Nowakowski Adam, ur. 21.7.1909 r. Sosnowiec, zm. 8.4.1943 r.
 Nowotny Józef, ur. 14.2.1884 r. Wiedeń, 15.3.1943 r.
 Nurkowski Marcin, ur. 8.11.1901 r. Maryńka pow. Pińczów, zm. 22.10.1943 r.
 Obiała Marcin, ur. 28.10.1890 r. w Złotnikach Kujawskich, zm. 8.8.1944 r.,
 Ochocki Adolf, ur. 14.1.1910 r. Nowa Wieś, zm. 30.3.1944 r.
 Odrobina Józef, ur. 7.3.1913 r. zm. Dąbrowa, zm. 26.10.1942 r.
 Okoński Tomasz ur. 30.11.1901 r. Sosnowiec zm. 20.12.1943 r.
 Pabiś Franciszek, ur. 4.10.1899 r. Andrychów zm. 24.1.1943 r.
 Paciej Kazimierz, ur. 29.10.1924 r. Mydlice, pow. Będzin, zm. 5.2.1943 r.
 Pacuszka Józef, ur. 13.01.1891 r. Krzyżowa, pow. Żywiec zm. 13.1.1943 r.
 Paliński Bronisław, ur. 15.12.1920 r. Oświęcim zm. 13.2.1944 r.
 Pałucha Witold, ur. 28.05.1914 r. Zawiercie zm. 26.8.1942 r.
 Pałka Franciszek, ur. 2.6.1883 r. Miękinia pow. Chrzanów zm. 3.11.1944 r.
 Paszek Edmund, ur. 25.10.1902 r. zm. 4.7.1942 r.
 Paszkowki Jan, ur. 26.5.1900 r. Zawichost 5.7.1944 r.
 Patton Wincenty, ur. 22.1.1904 r. Kozłowa Góra, zm. 24.7.1942 r.
 Pauly Józef, ur. 19.2.1901 r. w Bytomiu, zm. 5.1.1943 r.,
 Pawliczek Franciszka, ur. 19.9.1895 r. Klein Rauden, pow. Racibórz, zm. 23.10.1944 r.
 Pawlik Franciszka ur. 30.3.1883 r. Zagórze zm. 19.11.1942 r.
 Pawlyta Teofil, ur. 17.4.1886 r. Opatowice, zm. 24.3.1942 r.
 Pawlus Józef, ur. 17.10.1893 r. Ujsoły pow. Żywiec zm. 25.5.1943 r.
 Piecha Jan, ur. 31.5.1906 r. Ropica, pow. Cieszyn zm. 8.2.1943 r.
 Plechaczek Eryk, ur. 23.3.1915 r. Miechowice, zm. 15.5.1943 r.
 Piwoński Eugeniusz Jan ur. 5.3.1907 r. Sosnowiec, zm. 6.2.1943 r.
 Pluta Franciszek, ur. 7.6.1904 r. Mutna, pow. Żywiec, zm. 19.5.1942 r.
 Płoszaj Mikołaj, ur. 10.9.1875 r. Rzezusznia pow. Miechów, zm. 5.12.1942 r.
 Pochopień Władysław, ur. 18.2.1894 r. Stryszawa pow. Żywiec, zm. 24.11.1942 r.
 Podwiązka Ignacy, ur. 27.3.1906 r. Klimontów zm. 28.11.1943 r.
 Polak Jan, ur. 26.11.1898 r. Grodziec, zm. 21.1.1943 r.
 Potempa Emil, ur. 21.5.1903 r. Zabrze, 27.1.1943 r.
 Pucek Edward-Roman, ur. 27.7.1925 r. Chorzów zm. 24. 9.1944 r.
 Pukowski Czesław, ur. 30.6.1894 r. Zator, zm. 24.1.1943 r.
 Ratzel Karol, ur. 1.4.1899 r. w Szopienicach zm. 11.8.1942 r.
 Reifer Abracham, ur. 9.9.1890 r. Trzebinia zm. 24.9.1942 r.
 Rozkoszny Tadeusz, ur. 4.9.1904 r. Podwołoczyska, zm. 2.7.1944 r.
 Rozlach Jan, ur. 1.1.1898 r. Sielce zm. 8.1.1943 r.
 Rudzki Michał, ur. 6.9.1913 r. Dąbrowa, zm. 21.12.1942 r.,
 Ryczek Helena, ur. 10.5.1891 r. zm. 4.10.1944 r.
 Satora Marian ur. 11.9.1920 r. Będzin, zm. 11.2.1943 r.
 Sekuła Antoni ur. 15.12.1889 r. Stanki, pow. Blachownia, zm. 18.5.1943 r.
 Seweryn Olga, ur. 7.12.1916 r. Rajsko zm. 19.8.1942 r.
 Sitek Antoni, ur. 9.01.1893 r. Komorowo, zm. 28.11.1942 r.
 Skopp Józef, ur. 14.3.1895 r. Ellguth zm. 12.11.1942 r.
 Skowron Czesław, ur. 6.3.1914 r. Rostów zm. 7.02.1943 r.
 Skowron Józef, ur. 28.2.1903 r. Kępie pow. Miechow, zm. 26.1.1944 r.
 Śliwa Stefan, ur. 4.2.1909 r. Sosnowiec zm. 12.8.1943 r.
 Sławęcki Wencel, ur. 26.6.1895 r. Śródula zm. 26.01.1943 r.
 Słobodzian Włodzimierz ur. 16.8.1909 r. Kraków, zm. 31.1.1943 r.
 Smółka Józef, ur. 13.2.1896 r. Wiechnówka pow. Chrzanów zm. 22.5.1943 r.
 Sobczak Andrzej, ur. 5.11.1905 r. Lubień Krakow, zm. 10.2.1943 r.

Sroka Józef, ur. 29.11.1878 r. Jankowice pow. Chrzanów zm. 14.1.1943 r.
 Stach Edward ur. 20.11.1896 r. Pabianice zm. 2.2.1943 r.
 Stachowska Angela, zd. Marszałek, ur. 20.1.1898 r. Dąbrowa zm. 21.10.1944 r.
 Stalmach Roman Walenty ur. 4.8.1902 r. Siemianowice 21.1.1943 r.
 Stanek Sylwester, ur. 31.12.1894 r. Nowy Bieruń, 26.8.1943 r.
 Staszkiwicz Karol, ur. 18.10.1898 r. Żywiec 21.1.1943 r.
 Stark Rudolf, Ludwik ur. 8.10.1914 r. Czerwionka pow. Rybnik, 17.11.1944 r.
 Steinkeller Bronisława ur. 1.6.1899 r. Modrzejów zm. 31.05.1943
 Stewarczyk Adolf, ur. 7.2.1888 r. Markłowice Górne, pow. Cieszyn zm. 23.4.1943 r.
 Sułkowski Franciszek ur. 26 lat, zam. w Zagórzcu zm. 19.1.1943 r.
 Suślik Piotr, ur. 19.1.1899 r. Śródula, zm. 11.12.1942 r.
 Swoboda Feliks, ur. 18.11.1904 r. Sosnowiec zm. 1.12.1942 r.
 Sypień Stanisław, ur. 4.5.1904 r. zm. 27.1.1944 r.
 Szczerbiński Tadeusz ur. 17.11.1904 r. Patuszyn, zm. 15.1.1943 r.
 Szeja Władysław, ur. 15.10.1903 r. Rodaki, pow. Olkusz, zm. 9.1.1943 r.
 Szelong Jan, ur. 23.1.1981 r. Stare Miasto, zm. 31.7.1942 r.
 Szewczyk Ambroży, ur. 20.12.1914 r. zm. 23.9.1942 r.
 Szkop Ryszard Antoni, ur. 14.6.1912 r. Częstochowa, zm. 19.6.1941 r.
 Szostek-Sohostek Wiktor ur. 8.12.1911 r. Stary Bieruń, zm. 17.11.1944 r.
 Szulc-Scholz Wiktor, ur. 20.9.1888 r. Mikołów zm. 13.12.1943 r.
 Świdorski Feliks, Stanisław ur. 6.2.1885 r. Biała Gostynia, zm. 20.9.1943 r.
 Taborski Stanisław, ur. 12.11.1899 r. Zagórze zm. 29.3.1944 r.
 Tauszke Fryderyk, ur. 4.3.1893 r. Chorzów zm. 11.1.1943 r.
 Tomanek Karol, ur. 22.10.1903 r. Trzyniec-Łyzbica, zm. 7.3.1943 r.
 Tomasik Jan, ur. 6.11.1884 r. Sulejów, zm. 18.1.1943 r.,
 Tomaszczyk Józef, ur. 13.11.1881 r. Bestwinka zm. 4.9.1944 r.
 Tomecki Julian, ur. 5.1.1890 r. Sosnowiec, zm. 22.1.1943 r.
 Trembach Piotr, ur. 26.5.1912 r. Chrzanów zm. 28.7.1943 r.
 Trominą Marcin, ur. 11.11.1906 r. Rembielice, zm. 14.1.1943 r.
 Tschuschka Iwan, ur. 30.9.1923 r. Magnitogorsk zm. 5.12.1944 r.,
 Walczyk Stanisław, ur. 3.12.1890, Zawada, pow. Włoszczowa, zm. 10.4.1944 r.
 Turek Antoni, ur. 30.9.1915 r. Rengschowitz, zm. 27.11.1942 r.
 Walnik Adam, ur. 10.6.1921 r. Klucze, pow. Olkusz zm. 23.4.1944 r.
 Waloszek Konrad, ur. 7.8.1914 r. Nowa Wieś Katowice, zm. 6.8.1942 r.
 Warchoń Franciszek, ur. 7.8.1883 r, Rozkoszów, zm. 21.7.1942 r.
 Warwas Jan ur. 16.3.1884 r. Bukowno, zm. 3.9.1942 r.
 Wdowiak Antoni, brak danych zm. 13.3.1941 r.
 Wilczek Edward, ur. 20.8.1912 r. Sosnowiec zm. 13.11.1943 r.
 Wilk Józef, ur. 5.3.1907 r, Będzin zm. 23.11.1942 r.
 Winogradów Mikołaj, ur. 3.3.1920 r. Wysoczyna, zm. 28.12.1944 r.
 Witos Józef, ur. 17.8.1906 r. Milówka pow. Żywiec zm. 29.2.1944 r.
 Wodarczyk Hubert, ur. 31.10.1914 r. Gliwice, zm. 21.1.1944 r.
 Wojciechowski Jan, ur. 2.11.1906, r. w Czeladzi, zm. 14.12.1943 r.
 Wowczyk Tadeusz, ur. 5.12.1911 r. w Olkuszu, zm. 4.1.1943 r.
 Woźniak Adam, ur. 12.10.1896 r. Piotrków Trybunalski, zm. 7.2.1943 r.
 Wójcik Mieczysław, ur. 30.9.1918 r. Dąbrowa, zm. 30.10.1942 r.
 Wykrota Stefan, ur. 2.8.1896 r. Piaski pow. Wieluń, zm. 10.2.1943 r.
 Wysocki Konstanty, ur. 12.9.1889 r. Niszczołowica, zm. 26.10.1942 r.
 Zając Józef, ur. 27.10.1897 r. w Niewiadomiu, zm. 12.1.1943 r.
 Zaporowski Stanisław ur. 15.6.1911 r. i Bobrowniki zm. 17.6.1944 r.
 Ząbek Paweł, ur. 14.1.1896 r. Stara Dąbrowa, zm. 28.IX. 1943 r.
 Zeman Czesław, ur. 23.3.1903 r. w Żywcu zm. 15.1.1943 r.

Zgrzebniok Leon, ur. 11.2.1907 r. zm. 15.4.1942 r.

Ziaja Władysław, ur. 15.1.1903 r. zm. 19.1.1943 r.

Zina Eugeniusz ur. 26.12.1917 r. Sosnowiec zm. 24.5.1941 r.

Zimnowoda Ludwik-Izrael ur. 10. 05. 1875 r. w Częstochowie zm. 28.02.1943 r.

Zwolińska Aniela zd. Sitarska ur. 27.09.1877 r. w Piszczach, zm. 31.10.1942 r

Zycha Antoni, ur. 22.9.1903 r w Sosnowcu, zm. 17.02.1943 r.

W aktach śledztwa zebrano ponad 300 protokołów przesłuchań świadków. Są to zeznania złożone w ramach śledztw prowadzonych przez Komisję Badania zbrodni Niemieckich sygn. R.Zbr.N 4/47 w 1947 r., Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich sygn. S 6/65 w 1965 do 1968 r., w sprawach karnych prowadzonych przeciwko więźniom funkcyjnym i pracownikom więzienia: Józefowi Sobolewskiemu, Pawłowi Ciepłemu, Marii Szaton, Stanisławowi Skrzypczakowi, w sprawach o uznanie za zmarłych, wreszcie zebrane w ramach obecnie kontynuowanego śledztwa. Zeznania te uzupełniają ustalenia faktyczne w zakresie okoliczności i przyczyn osadzenia w mysłowickim więzieniu, indywidualizowania zbrodni tam popełnionych a przede wszystkim pomagają w ustaleniu tożsamości osób pokrzywdzonych. Niniejsze uzasadnienie wymaga przedstawienia treści większości z nich, wraz z weryfikacją przeprowadzoną w oparciu o inne źródła. Zeznania świadków zostały zweryfikowane w oparciu o bazę ŹRÓDŁO, informacje z Urzędów Stanu Cywilnego oraz nadesłane do akt przez AIPN wydruki z bazy ITS Bad Arolsen.

Rafał Wieczorek ur. 1918 r. zam. Katowice. Został aresztowany dn. 12.07.1941 r. przez gestapo razem z bratem Wilhelmem ur. 1914 r. Oprócz nich aresztowano następujące osoby Zwierzyniecką, Józefa Prusakiewicza, Pawła, Izydora i Bolesława Haśnik, Ignacego, Piotra i Józefa Stawowy, Wilhelma i Jana Wyciślik ur. 7.02.1921 r., Henryka Nowaka, Wiktora Fuksa i staruszka o nazwisku Podgórski. W siedzibie gestapo w Katowicach przy ulicy Powstańców¹ spisano ich dane personalne nie przedstawiając żadnego zarzutu. Ci, którzy pytali dlaczego zostali zatrzymani albo nie rozumieli co do nich w języku niemieckim mówili funkcjonariusze byli bici i kopani. Tego samego dnia wieczorem całą grupę przewieziono do więzienia w Mysłowicach. Mieściło się ono w barakach, w dolinie, za stacją kolejową. Na dziedzińcu więzienia przybyłych ustawiono twarzą do ściany, a strażnicy co chwilę repetowali broń, co stwarzało wrażenie że będą strzelać. Tam również bito ich rękami, kopano i uderzano kolbami obrzucając wyzwiskami. Wszyscy zostali osadzeni w celi nr 3 gdzie kalifaktorem był przedwojenny komisarz Policji w Piotrowicach Czaja. W celi nr 1 kalifaktorem był mężczyzna o nazwisku Miska, który znęcał się nad tam osadzonymi. Po około trzech tygodniach Rafał Wieczorek został wezwany na przesłuchanie i rozpytywany na okoliczność pogrzebu Pawła Dyrdy, w którym uczestniczył razem z zatrzymanymi kolegami. Był bity, ale nie dotkliwie. Po dwóch miesiącach od

¹ Numer 31. W czasie okupacji Bernhardstrasse

przesłuchania został zwolniony, a przed zwolnieniem przedłożono mu wniosek o wpis na volkslistę czego nie zrobił. W oparciu o bazę MPiMAB ustalono jedynie dane Wilhelma Wyciślika ur. 27.06.1911 r. w Kochłowicach nr więziński E-109. W oparciu o bazę ŹRÓDŁO ustalono, iż Józef Prusakiewicz ur. 29.12.1913 r. w Tulcach na Wielkopolsce, mieszkał i zmarł w Katowicach, Paweł Haśnik ur. 25.01.1912 r. w Katowicach mieszkał i zmarł w Katowicach, Izidor Haśnik ur. 22.03.1910 r. mieszkał i zmarł w Katowicach.

Stanisława Kozibąk, żona Józefa Kozibąka ur. 19.01.1901 r. zeznała, iż mąż został aresztowany przez Schupo z Posterunku w Modrzejowie w dniu 26.06.1941 r. kiedy to policja otoczyła ulicę przy której mieszkał i według przygotowanej listy dokonała aresztowań. Aresztowano jej męża, jego siostrę Jadwigę Krawiec, Franciszka Skibińskiego, Tadeusza Kucię. Po krótkim pobycie na posterunku w Modrzejowie zatrzymani zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach. Mąż, jako więzień polityczny przebywał w celi nr 1. Był tam strasznie bity, o czym opowiadał jej nieznaną z nazwiska mężczyznę, który pracował w obozie i go znał. Po kilkunastu tygodniach świadek otrzymała z obozu bieliznę męża, która była potargana i pokrwawiona. W kwietniu 1942 r. został wywieziony wraz z innymi do obozu w Oświęcimiu, a w listopadzie 1942 r. przewieziony do obozu w Sachsenhausen, skąd otrzymała jedną pocztówkę a potem ślad po nim zaginął.

Józef Mol ur. 10.03.1922 r. mieszkaniec katowickiego Podlesia, członek ruchu oporu (brak nazwy organizacji), dn. 24.05.1942 r. miał do wykonania zadanie i w tym celu koleją pojechał do Łodygowic a stamtąd pieszo do Rybarzowic, gdzie został aresztowany przez miejscową policję i zabrany na posterunek w Buczkowicach, skąd przewieziono go do siedziby gestapo w Bielsku. Siedział w mokrej piwnicy i przez trzy dni był przesłuchiwany, w czasie tych czynności był bity do utraty przytomności. Po ok. dwóch tygodniach został przewieziony do więzienia w Mysłowicach i osadzony w celi nr 1 dla więźniów politycznych. Kalifaktorami byli Chejczyk ze Strzemieszyc i jego zastępca Kurzeja. Obaj bili więźniów bykowcami. W ciągu dnia więźniowie musieli leżeć na pryczach na brzuchu bez ruchu, a co dwie godziny na komendę wszyscy musieli stanąć i w dwuszeregu z podniesionymi rękami biec do ubikacji. W nocy można było się poruszać na pryczy. W celi nr 1 były prycze w dolnych partiach, które nazywano „grobowcem”. Na tych pryczach umieszczano więźniów skatowanych w czasie śledztwa, którzy nie mogli się ruszać. Prawie codziennie ktoś umierał. Śniadanie składało się z pół litra kawy i kromki suchego chleba, obiad z ¾ litra zupy z łyżką kaszy albo ziemniaków, kolacja taka jak śniadanie.

Franciszek Skibiński ur. 30.08.1900 r. z Dąbrowy Górniczej został aresztowany w dniu 26.06.1941 r. razem z Tadeuszem Kucią i osadzony w obozie w Mysłowicach. W czasie

śledztwa był bity przez funkcjonariuszy gestapo, wybito mu 4 zęby, przecięto łuk brwiowy na skutek uderzenia kolbą pistoletu. Nie udowodniono mu działalności w komunistycznych i lewicowych organizacjach, dlatego po miesiącu został zwolniony z obowiązkiem zgłaszania się przez 5 miesięcy na Policji.

Tadeusz Kucia ur. 12.11.1910 r. z Sosnowca, od 1939 r. członek Gwardii Ludowej. Dn. 26.06.1941 r. o godz. 2.30 jego dom otoczyli gestapowcy z psami i został aresztowany a razem z nim Franciszek Skibiński, Antoni Wiklik, Józef Kozibąk. Najpierw trzymano ich na posterunku w Modrzejowie a następnie samochodem osobowym przewieziono do obozu w Mysłowicach zwanego „Rossngarten”. Samochodem jechało wielu aresztowanych mężczyzn i 10 kobiet. Znał Tadeusza Kucharskiego, Ignacego Kanadę, Józefa Grabka, Józefa Augustyniaka, Eugeniusza Sokoła i Bolesława Majdera. W tym samym czasie do obozu przyjmowano dużą grupę z Katowic, Chorzowa i Szopienic. W obozie stali z rękami podniesionymi do góry, a w ich stronę skierowany był karabin maszynowy. Część z jego grupy na noc ulokowano w celi nr 2, a część pozostała na betonowej podłodze z przeznaczeniem do celi nr 1 i 1a. Świadek widział jak kalifaktorzy Chejczyk, Sowa, Rudolf Miska bili grupę ze Śląska bykowcami, kijami i nogami od stołu. Bili ich też gestapowcy. Gestapo miało bykowce wypełnione ołowiem. Po każdym uderzeniu takim bykowcem tworzyła się rana. Po podaniu personaliów każdego zatrzymanego pytano czy jest komunistą i bito do omdlenia. Jeśli ktoś upadł był polewany wodą z węża. Po dwóch tygodniach od dnia zatrzymania zaczęło się śledztwo. Część przesłuchań odbywała się w tzw. „izbie przesłuchań”, do której zatrzymany musiał wejść przez otwór w ścianie o rozmiarach 60 x 60 cm na wysokości 170 cm od podłogi. W czasie przechodzenia przez otwór kalifaktorzy okładali taką osobę kijami. W czasie przesłuchania w tym pomieszczeniu Tadeusz Kucia był torturowany: przypalano go lampką benzynową w okolicy krocza, zostały mu blizny, w specjalnym urządzeniu miał zgniataną palce, doznał złamania palca serdecznego. Mimo tego nie przyznawał się do zarzutów i został zakuty za kończyny dolne i górne do rozpiętych między ścianami łańcuchów na osiem dni. Nie mógł się w tym czasie normalnie załatwić, a kalifaktorzy brali go pod prysznic i myli druciana szczotką. W obozie były stosowane inne tortury: skakanie żabką do utraty przytomności, skuwano więźniom ręce za kolanami, pod kolanami mocowano kij i bito go bykowcami, najczęściej po genitaliach. Krzyki więźniów zagłuszano dźwiękami z głośników radiowych. Zdarzało się, że więźniów nie mogąc znieść tortur w ubikacji truli się chlorem. Świadek został zwolniony z obozu 8 sierpnia 1941 r.

Maria Wiklik, przesłuchana w sprawie karnej p-ko Nekrichowi zeznała, iż jej syn Antoni Wiklik ur. 11.03.1914 r. oraz mąż Jan byli w czasie okupacji aresztowani przez gestapo

i osadzeni w więzieniu w Mysłowicach. Jan Wiklik ur. 15.06.1890 r. przetransportowany został do KL Auschwitz gdzie zmarł.

Ludwik Koperczak zeznał, że w obozie w Mysłowicach zmarł w wyniku tortur jego krewny Tadeusz Koperczak. Nawiązano kontakt z synem Ludwika Koperczaka, który podał, iż osadzony w więzieniu w Mysłowicach został brat jego matki Tadeusz Jaworski ur. 15.07.1922 r w Sosnowcu Modrzejów, stamtąd wywieziono go do Gross- Rosen, po czym brak było o nim jakichkolwiek informacji.

Józef Kwaśny ur. 2.01.1919 r., mieszkaniec Katowic został zatrzymany w lutym 1943 r. Tego samego dnia był przesłuchiwany w budynku gestapo przy ul. Powstańców i bity do nieprzytomności, a wieczorem został przewieziony do obozu w Mysłowicach. Umieszczono go w celi nr 4, a następnego dnia zabrano na przesłuchanie. Przesłuchiwał go ten sam gestapowiec, co na Powstańców, nie stosował wobec niego przemocy. W kolejny dzień znowu zabrano go na przesłuchanie tym razem zbito go do nieprzytomności, był cały pokrwawiony. Na koniec niejaki Sowa wymierzył mu bykowcem 75 uderzeń. Wrzucono go do celi, a Hubert Bawoł² smarował jego rany. Po serii przesłuchań połączonych z biciem, wobec nie przyznawania się do przynależności do organizacji i nie podania nazwisk jej członków zaczęto stosować wobec świadka tortury np. wbijanie gorących szpilek pod paznokcie, ściskanie palców drzwiami. Zakuwano mu ręce za kolanami, wkładano drążek między kolana, kładziono między dwa stołki i bito bykowcem, zakuwano ręce z tyłu i wieszano na lince, którą za pomocą korbki podciągano do góry. Wisiał tak do omdlenia, a potem był polewany wodą. Rozbierano go do naga, owijano mokrym kocem i bito. W wyniku tych tortur miał odbite nerki i przebywał przez cztery tygodnie w szpitalu. Po powrocie ze szpitala był konfrontowany, z innymi więźniami Józefem i Franciszkiem Owczarkiem i z fryzjerem Podbiałem obciążającymi go w swoich zeznaniach, że jest dowódcą komórki wywiadowczej. Nadal się nie przyznawał, a konfrontowani go nie rozpoznawali. Po upływie kolejnych dwóch tygodni w czasie, których nie przesłuchiowano go odczytano mu „decyzję” - skazany na ciężkie roboty w kamieniołomach Gross-Rosen, a po wojnie zostanie postawiony przed sądem za zdradę stanu. W czerwcu został przewieziony do tego obozu, a po miesiącu do Aslau k/Bolesławca do fabryki samolotów. Przeżył ewakuację i 15.05.1945 r. został wyzwolony. W więzieniu w Mysłowicach przebywał też jego brat Franciszek Kwaśny ur. 18.11.1920 r.. On również został przetransportowany do Gross Rosen, a zginął 3 dni przed zakończeniem wojny w Dreźnie.

Bogdan Laudowicz ur. 18.05.1925 r. w Rudzie Śląskiej, aresztowany został w dniu 7.10.1941 r. z powodu przynależności do tajnej organizacji Polski Klub Filomatów razem

²ur. 8.4.1916 Gliwice 9.03.1942 r skazany przez WSK na karę 3 lat ciężkiego więzienia S 60.2014.Zn

z Jadwiszczokiem, Zdziebkowskim, jego ojcem i matką, Porażewskim, Helińskim i Hadulą i przewieziony na policję w Wirku. Tam całą noc spędził leżąc twarzą do podłogi, był bity przez gestapowców rękojęściami pistoletów. Następnego dnia wszyscy poza rodzicami Zdziebkowskiego zostali przewiezieni do obozu w Mysłowicach i ustawieni pod ścianą z rękami na głowie. Stali tak do południa a policjanci z SD podchodzili do nich uderzając ich głowami o mur, kopali ich i bili bykowcami. Następnie osadzono ich w celi nr 6. W Mysłowicach przebywał 9 miesięcy, dopiero po miesiącu rozpoczęło się śledztwo, nie opisuje czy stosowano wobec niego tortury, był natomiast świadkiem zbrodni popełnianych na innych więźniach. Więźniów bito różnymi przedmiotami: bykowcami, kastetami, rurkami, ołowianymi rękawicami. Skazany został przez sąd w Katowicach jako nieletni na karę 5 lat. W oparciu o akta śledztwa tut. Komisji sygn. S 13.2017.Zn poczyniono następujące ustalenia dotyczące aresztowanych wówczas członków organizacji: Teofil Zdziebkowski ur. 18.12.1896 r. karę więzienia odbywał w Gusen gdzie został wyzwolony, Jerzy Zdziebkowski ur. 1.02.1925 r. w Katowicach karę pozbawienia wolności odbywał w więzieniu w Sosnowcu skąd uciekł w dniu 17.01.1945 r., Edmund Porażewski 6.02.1922 r., Edward Jadwiszczok ur. 9.10.1923 r. w Wirku ur. 9.10.1923 r. w Wirku karę pięciu lat więzienia odbywał w Wiedniu (Kaizer Ebersdorf), Henryk Hadula ur. 25.05.1925 r. w Wirku. Pelagia Zdziebkowska ur. 15.12.1913 r. w Poznaniu zginęła 22.3.1944 r. w KL Auschwitz. Wśród członków Polskiego Klubu Filomatów aresztowanych w nocy z 6/7.10.1941 i osadzonych w więzieniu w Mysłowicach byli również Henryk Hellfeier ur. 14.07.1924 r. w Katowicach, Wojciech Mercik ur. 10.09.1925 r. w Halembie, Gerard Bremer 19.04.1924 r., Joachim Sprung 23.02.1923 r.

Maria Wieczorek zd. Gondek ur. 20.06.1913 r. łączniczka Gwardii Ludowej w Bielsku, w dniu 29.05.1944 r. razem z mężem Leonem Wieczorkiem została aresztowana w Katowicach i osadzona w siedzibie gestapo przy Powstańców. Była tam przesłuchiwana dwukrotnie, nie przyznała się więc pobito ją do tego stopnia, że miała czarne ciało. W czasie konfrontacji z inną więźniarką Adelą Mrowiec podciągano ją do góry za pętlę zawieszoną na szyi. Potem przewieziono ją do Chorzowa, gdzie przez cały czas była skuta kajdanami. Po dwóch tygodniach przetransportowano ją i Mrowiec do Mysłowic. Wcześniej przewieziono tam Tolka Stefaniaka (Antoni) z którym również była konfrontowana. Tam była przesłuchiwana w pomieszczeniu zbryzganym krwią. Nie bito już jej, a po podpisaniu protokołu, że do niczego się nie przyznaje zawieziono ją do Ravensbrück. W więzieniu w Mysłowicach przebywała razem z Ireną Ławik z Sosnowca, Stefanią Chrustek z Żywca, ur. 1924 r., Genowefą Stachnicką z Kęt, Heleną Płonką lat ok 15 z matką. W oparciu o bazę

ŹRÓDŁO ustalono: Stefania Chrustek ur. 1.07.1923 w Sopotni Wielkiej, Adela Mrowiec zd. Czauderna ur. 13.12.1901 r. w Bielsku.

Stanisław Stefaniak ur. 10.04.1893 r. został aresztowany na terenie Huty Kościuszkow w Chorzowie, za posiadanie polskiej podziemnej gazetki w dniu 13.02.1943 r.. Po pobytach w więzieniu w Katowicach przy ul Mikołowskiej, przesłuchaniach w siedzibie gestapo przy ulicy Powstańców i pobycie w więzieniu Sosnowiec Radocha w dniu 5.05.1943 r. w grupie 35 osób został przewieziony do więzienia w Mysłowicach. Po kąpieli i odparowaniu odzieży przyszedł po nich pełniący funkcję sanitariusza Józef Sobolewski wywołał ok 16 osób, kładł je na stół i bykowcem wymierzał każdemu 5 uderzeń mówiąc, że to taki zwyczaj w Mysłowicach. Świadek został osadzony w celi nr 1. Kalifaktor Brzózka poinformował nowych więźniów, że muszą siedzieć na ławkach bez ruchu i wymierzył wszystkim po pięć bykowców. Kalifaktorem był również Stanisław Skrzypczak. W celi nr 1 rygor był większy, więźniowie musieli leżeć bez ruchu na brzuchu na pryczach. Więzień Józef Cichy odmówił gestapowcom bicia więźniów, natomiast nauczyciel z Zaolzia Mach mimo, że bił więźniów został skazany przez Standgericht na śmierć³. W czasie pobytu w więzieniu widział więźnia ślusarza z kopalni Siersza, którego ciało było czarne i zgniłe, toczyła go gangrena. Więzień ten zmarł. Wspomina więźnia Sylwestra Ludygę, który przybył do ich celi we wrześniu lub październiku 1943 r. zachorował na „różę” i został wywieziony do KL Auschwitz. W informacji o więźniach MPiMAB figuruje Sylwester Ludyga ur. 22.12.1907 w Brzozowice przybycie do obozu 19.11.1943 r., zginął 19.12.1943 r. Świadek w obozie przebywał 9 miesięcy do 9.02.1944 r., kiedy to skierowano go do KL Buchenwald. Mieczysław Siemieniec ur. 8.07.1922 r. przebywał w więzieniu w Mysłowicach cztery razy: w grudniu 1940 r. przez 3 miesiące, pod koniec 1943 r. przez tydzień, w maju 1944 r. przez 6 miesięcy i kolejny raz pod koniec 1944 r.

Józef Ciepły ur. 4.11.1911 r. zam. w Mysłowicach został aresztowany 11.09.1942 r. i przewieziony do Polizei Ersatz Gefaengnis Myslowitz. Tam konfrontowano go z Antonim Studenckim z Żywca⁴ i Marianem Nowakiem z poznańskiego. Studenckiego gestapowcy prowadzili pod pachy, bo nie mógł iść o własnych siłach. W obozie przebywał 15 miesięcy do 13.12.1943 r. W obozie nie było lekarza ani szpitala, wszystkie rany opatrywano przy pomocy nadmanganianu potasu, proszku jodoformowego, maści tranowej i niewielkiej ilości gazików. Czynności te wykonywał kalifaktor Sowa. W wyniku różnych obrażeń, do których wdała się gangrena więźniowie umierali. Pamięta, że umarł Abraham Reifer z Trzebini w dniu 24.09.1942 r., a 5.12.1942 r. Mikołaj Płoszaj. W obozie umierali też więźniowie z

³ Alojzy Mach ur. 7.4.1896 r. sąd doraźny 2.9.1943 r. śledztwo tut. Komisji S.151.2010.Zn

⁴ W bazie MPiMAB figuruje Jan Studencki ur. 8.11.1902 w Żywcu, 12.2.1943 r. osadzony w bloku 2a jako więzień policyjny, 9.3.1943 r. zarejestrowany jako więzień KL Auschwitz, zbiegł podczas ewakuacji obozu,

głodu: Franciszek Jarno z Sosnowca, Henryk Kwieciński z Grójca. Obóz był zawieszony i zapluskwiony. W listopadzie 1942 r. wybuchła epidemia tyfusu, do lutego 1943 r. zmarło łącznie 94 osoby.

Adam Sprenz ur. 14.06.1904 r. pełniący służbę w obozie do września 1944 zeznał między innymi, iż na oddziale politycznym więźniowie cały dzień musieli leżeć na brzuchu, nie otrzymywali paczek. Codziennie o godz. 8 przyjeżdżali gestapowcy z Katowic by przesłuchiwać. Przesłuchiwani byli niemilosierdzie bici i torturowani, wieszano ich na drzwiach za nogi, do nosa wlewano wodę, wiązano ręce za kolanami, między którymi przekładano kołek i bito, łamano ręce, wbijano igły za paznokcie, moczono skarpety w wodzie, kazano je więźniowi zakładać i bito go po stopach bykowcem, rozbierano do naga polewano wodą i kazano więźniom wskakiwać na rozżarzony piec, po czym znowu ich polewano wodą. Tego rodzaju tortury przeszedł ks. Lubowiecki⁵, Najgorszymi gestapowcami byli Ziegler, Neuman, Stolz, Świerczyński, Unger, Brunke. Kolejną torturą był bunkier z cementową podłogą, gdzie zakuwano w łańcuchy więźniów, którzy nie chcieli mimo bicia zeznawać. Przebywali tam 3 dni, nie byli prowadzeni do ubikacji otrzymywali jeden posiłek. Przebywały tam też kobiety. Zimą 1944 r. (musi być 1943 bo w 1944 już nie pełnił służby) zaniósł do bunkra posiłek, towarzyszył mu więzień Zbigniew Kunz, który został skazany na karę śmierci przez Stangericht w styczniu 1945 r.⁶ W bunkrze osadzona była Wolska pochodząca z Bogumina, Kunz okrył ją płaszczem, miała palce opuchnięte pokaleczone, mówiła, że wbijano jej rozgrzane igły pod paznokcie. Czterokrotnie widział, jak gestapowcy na terenie więzienia zastrzelili nieznanego mu z nazwiska więźniów: Ziegler dwóch, Unger jednego a czwartego Brunke lub Neuman. Wolska została przywieziona do obozu latem 1943 r. razem z Wandą Stefek zam. Widera⁷, Jędrzejczykiem, Bednorzem⁸, Cichockim i Walicą.. W bazie MPiMAB figuruje Zbigniew Kunz ur. 22.02.1923 w Jabłonkowie przybycie do obozu 3.07.1944 r. zginął 6.1.1945 r. w KL Auschwitz. Emil Jędrzejczyk ur. 26.05.1909 r. w Lutyni Górnej, członek ZWZ/AK w Lutyni Górnej. Został aresztowany 2.08.1943 r. osadzony w Cieszynie, figuruje w ewidencji KL Auschwitz od 22.05.1944 r. Karol Walica ur. 10.06.1915 r. w Roju, żołnierz komórki wywiadowczej ZWZ w Orłowej, aresztowany 16.03.1943 r. po krótkim uwięzieniu przewieziony do Mysłowic, skąd po zakończonym

⁵Edward Lubowiecki ur. 1902 r. kapelan kardynała Adama Sapięhy został aresztowany przez Gestapo 10.10.1942 r., gdy przewoził poufny list Sapięhy do nuncjusza Orsiniego w Berlinie, poddany był wyrafinowanym torturom. Chciano wydobyć z niego, kto był autorem listu. Ksiądz Lubowiecki wytrzymał wszystko i tajemnicy nie zdradził. Przebywał na Montelupich w Katowicach i Mysłowicach, 1943 r. osadzony w Dachau i Mauthausen.

⁶ W bazie ABMPiM, Zbigniew Kunz ur. 22.02.1923 w Jabłonkowie przybycie do obozu 3.07.1944 r.. zginął 6.1.1945 r. w KL Auschwitz,

⁷ Wanda Gertruda Widera zd. Stefek ur. 4 marca 1919 r. przesłuchana w śledztwie S 4.2015.Zn

⁸ Leopold Bednorz ur. 15.11.1901 Lutynia Górna stracony 29.11.1943 r. S 4.2015.Zn

śledztwie do KL Buchenwald. W Martyrologium Klistaly: Agnieszka Wolska ur. 10.09.1917 r. w Cieszowicach⁹, zam. w Boguminie, od początku okupacji działała w ruchu oporu, aresztowana w niewyjaśnionych okolicznościach oraz miejscu uwięzienia, zaginęła.

Erwin Met ur. 10.05.1918 r. w Mysłowicach został aresztowany razem z Cecylią Wisiorek 15.09.1942 r. i od razu przewieziony do obozu w Mysłowicach. Został osadzony na oddziale I, gdzie z regulaminem zapoznał go Chejczyk, nie wolno było rozmawiać, trzeba było w pozycji na baczność leżeć na pryczy. Na pryczę należało wskakiwać i zeskakiwać na komendę „1,2,3, Rue”. Siedzenie było dopuszczalne tylko w czasie posiłków. Za niezachowanie regulaminu było wymierzanych 25 uderzeń bykowcem. Przez całą dobę w celi paliły się żarówki pomalowane na czerwono. Był świadkiem jak Chejczyk i gestapowcy znęcali się nad księdzem Lubowieckim. Wymierzono mu chłostę 100 bykowców, a on nie wydał z siebie żadnego jęku. Potem jeszcze kazano mu skakać żabką. W dniu 25.01.1943 zachorował na tyfus. Zabrano go z innymi chorymi do łaźni puszczano na nich na zmianę gorącą i zimną wodę. Podawano im tabletki aspiryny i piramidonu. Alfons Wrona ur. 3.08.1915 r., aresztowany został w nocy 15.09.1942 r. przez 3 gestapowców w tym Bauch, aresztowano również Cecylię Wisiorek, Erwina Meta i Piotra Paździora. Został osadzony na oddziale 1, na przywitanie Chejczyk wymierzył mu 25 uderzeń bykowcem. Po około 10 tygodniach rozpoczęło się śledztwo p-ko niemu. Za pierwszym razem Bauch poprowadził go na korytarz do dwóch kobiet i zapytał czy jest tym, który redagował gazetkę „Braciom na otuchę”, gdy Marta Kordacka (ur. 12.12.1922 r. zaginęła w Ravensbrück)¹⁰ potwierdziła, ten wyparł się i na tym przesłuchanie się skończyło. Po tygodniu Bauch znowu go przesłuchiwał gdy się nie przyznawał ten powiedział mu że jest obserwowany od dwóch lat i zaczął mówić o szczegółach które o tym świadczyły. Świadek nadal zaprzeczał, wówczas Bauch zakończył protokół nie dając go do przeczytania uderzył go w twarz, a gdy się wywrócił to go kopnął mówiąc, że idzie do Oświęcimia na wykończenie. Został przeniesiony na celę 5 i skonfrontowany z Florianem Adamskim. Z ustaleń śledztwa S 151.2010.Zn wynika Florian Adamski iż urodził się 30.10.1911 r. w Brzęczkowicach i został stracony po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 25.01.1943 r. Stracona została również Cecylia Wisiorek. Z informacji i dokumentów przekazanych przez siostrę Wilhelma Meta ur. 1.02.1916 r. w Mysłowicach, Krystynę Majnusz wynika, iż Cecylia Wisiorek była narzeczoną Wilhelma. Oboje zostali straceni w styczniu 1943 r. razem z Florianem Adamskim. W pracy naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie pt. Florian Adamski –nauczyciel i patriota autorstwa Joanny Jędryki. pojawia

⁹ skazana na śmierć na jednym z posiedzeń sądu doraźnego między 26.05. 1944 r. a 5.01.1945 r. (S 4.2015.Zn)

¹⁰ zbiór fotokopii akt gestapo teczka E sprawozdanie szefa gestapo Mildnera z rozbicia organizacji ZWZ, (S151.2010.Zn)

się Franciszek Roj absolwent myśłowickiego seminarium nauczycielskiego rozstrzelany po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 22.10.1943 r. Wynika z niego między innymi, iż był członkiem myśłowickiej komórki „Orla Białego” stworzonej przez Floriana Adamskiego oraz zespołu redakcyjnego wydający gazetkę pt. Braciom na otuchę. Gazetka była rozprowadzana w 1000 egzemplarzach. W skład zespołu redakcyjnego wchodził również Sonia Horn, Cecylia Wisiołek, Wilhelm Met, Hubert Włodarczyk, Jerzy Gacka, Alfons Wrona, Piotr Paździor. Florian Adamski został aresztowany 27.07.1942 r., początkowo siedział w Sosnowcu Radocha a po miesiącu przewieziono go do obozu w Myśłowicach. Potem aresztowano pozostałych. W bazie ITS Arolsen figuruje Sonia Horn ur. 30.11.1923 r. 15.12.1943 r. przewieziona do KL Ravensbrück, zm. 29.04.1945 r. Hubert Włodarczyk ur. 31.10.1914 r. w Gliwicach, nauczyciel. Zmarł w obozie w Myśłowicach w dniu 21.01.1944 r. w wyniku tortur.

Bronisława Skoczylas zd. Szymczyńska ur. 7.01.1913 r. w Kłobucku. Została całą rodziną aresztowana w dniu 3.08.1944 r. w leśniczówce Hutki. Przebywała na posterunku w Blachowni potem w więzieniu w Lublińcu, po 6 tygodniach wywieziono ją do obozu Ravensbrück a stamtąd do Oranienburga do fabryki części samolotowych. W pierwszych dniach grudnia 1945 r. przywieziono ją do obozu w Myśłowicach i razem z 50 kobietami umieszczono w celi nr 1. Nie prowadzono wobec niej śledztwa. Przed nadejściem frontu jej siostra Zofia Szymczyńska ur. 10.03.1922 r. ewakuowana została z więzienia w Myśłowicach do KL Mauthausen. Świadek została razem z siedmioma innymi osobami, dnia 22.01.1945 zwolniona do domu.

Piotr Paździor ur. 29.06.1915 r. w Blachowni. Został aresztowany 15.09.1942 r. i osadzony na oddziale 1 w Myśłowicach. Pod koniec października lub na początku listopada 1942 r. wezwano go na przesłuchanie w czasie którego został pobity tak, że miał zakrwawioną twarz i stracił przytomność. Był konfrontowany z Martą Kordacką, ale do niczego się nie przyznawali. 8.04.1943 r. został wywieziony w grupie 45 osób do KL Auschwitz na blok 11. Aresztowany z nimi Jerzy Gacka zmarł w więzieniu na dyfteryt. Pamięta, że w czasie śledztwa złamano kręgosłup Antoniem Studenckiemu z Żywca, przywódcy grupy „TON”. Żona ubiegała się o zwolnienie męża i przesłała mu do podpisania formularz volkslisty. Studencki odmówił spluwając na druk. Wywieziono go do Oświęcimia i rozstrzelano.¹¹

Bronisława Różycka zd. Wolna ur. 14.09.1922 r. została aresztowana pod koniec czerwca 1942 r. w mieszkaniu przy ul. Mariackiej 35 w Katowicach przez gestapowców Swierczyńskiego i Neumana i osadzona w więzieniu w Myśłowicach. Tam była konfrontowana z Janem i Antonim Kapołka i Nowakiem na okoliczność swojej tożsamości.

¹¹ Karol Studencki ur. 9.1.1911 Żywiec, sąd doraźny 25.11.1942 r. S 28/15/Zn

Przebywała w celi nr 1 z czterdziestoma kobietami. W celi były łóżka piętrowe z siennikami ze słomy, a do przykrycia koce, na których spały po dwie więźniarki. Przy łóżkach ustawione były ławki, na których w milczeniu i nieruchomo więźniarki musiały siedzieć w ciągu dnia. Po upływie paru dni była przesłuchiwana przez Świerczyńskiego i Neumana, którzy wypytywali ją o miejsce pobytu Ryszarda Stefka, założyciela organizacji „Raclawice” i miejscowości, do których jeździła, w czasie przesłuchania bili ją po twarzy. W połowie listopada 1942 r. została zwolniona do domu.

Wojciech Kolańczyk ur. 17.04.1901 r. został aresztowany w dniu 12.09.1942 r. przez gestapowców Walotka i Świerczyńskiego. Zabrano go do obozu w Mysłowicach i od razu przesłuchano. W czasie przesłuchania pytano go czy należy do organizacji Tajna Organizacja Niepodległościowa, gdy zaprzeczał gestapowcy bili go do utraty nieprzytomności pytali go o Mariana Nowaka. Potem postawili go naprzeciwko pięciu mężczyzn i pytali, który to Nowak. Mimo, że Nowak tam stał, świadek go nie rozpoznał. Nowak miał całe pokaleczone ciało i powiedział do niego, że jest zwolniony z przyrzeczenia, bo ich dowódca Studencki jest też w więzieniu. Następnie umieszczono go w celi nr 1, a kalifaktor Chejczyk na polecenie gestapowca Stolza uderzał go, a on musiał liczyć uderzenia. Po 25 uderzeniach świadek upadł na ziemię, a po kolejnych stracił przytomność. Został ocucony wodą wylaną z miski na twarz i dalej bity przez Chejczyka do czasu aż gestapowiec dał znak by przestał. Na oddziale 1 przebywał 11 tygodni. Co kilka dni był przesłuchiwany przez Walotka i bity przez Chejczyka. Potem został przeniesiony na oddział czwarty a 8 grudnia 1943 r. przewieziony do KL Auschwitz. W więzieniu więźniowie umierali wskutek skatowania, a na przełomie 1942 i 43 również na tyfus.

Maria Popczyk siostra Józefa Skrzeka ur. 15.09.1911 r. w Michałkowicach, aresztowanego 5.09.1941 r. i osadzonego w obozie w Mysłowicach. Miała z nim raz widzenie, brat był ostrzyżony, źle wyglądał. 2.12.1941 został powieszony w Michałkowicach¹².

Stanisław Bies ur. 2.06.1919 r. w Osieku zeznał, iż został aresztowany w Osieku w dniu 11.11.1943 r. w mieszkaniu, skąd został odwieziony do bielskiej placówki gestapo. Zarzucano mu przynależność do Batalionów Chłopskich, w czasie przesłuchań bito go do utraty przytomności. Dn. 29.12.1943 został przewieziony do więzienia w Mysłowicach i osadzony w celi nr 3 gdzie przebywał razem z Józefem Kiedroniem, Emilem Jędrzejczykiem, Stanisławem Polkiewiczem, Tadeuszem Smreczyńskim, Karolem Grün, Alojzym Herma, Stanisławem Ziębą, Mieczysławem Biłkiem, Mieczysławem Mazurkiem. W tym czasie na jedyńce przebywał Eugeniusz Siuta, Zajac, Włosiński. W celi nr 2 przebywał Cezary Utke,

¹² Akta śledztwa S 50/13/Zn

Franciszek Żurek, ksiądz Adamecki. Dn. 10.05.1944 wywieziono go do obozu w Oświęcimiu i osadzono w bloku 11. Razem z nim przyjechał do obozu Henryk Jakubowski.¹³ Ok. 10 dni później odbył się sąd doraźny. On i Jakubowski uniknęli śmierci, tego dnia sąd pod przewodnictwem człowieka z blizną skazał ok. 200 osób, w tym 30 kobiet. Wśród skazanych wymienił Uthke, Imacha, Jędrzejowskiego, Siutę, Wieczorka i Szczotkę. Józef Kiedroń ur. 8.05.1913 r. Leszna Dolna zginął 24.08.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego w Katowicach. W dniu 26.05.1944 r. sąd doraźny skazał na śmierć Józefa Adameckiego ur. 12.12.1912 r., Mieczysława Biłka ur. 4.09.1902 r. w Dąbrowie Górniczej, Jana Imacha ur. 6.05.1899 r. w Sosnowcu, Kazimierza Jędrzejowskiego ur. 12.07.1924 r. w Osieku, Józefa Wieczorka ur. 10.09.1893 r. w Zawierciu, Albina Szczotkę ur. 18.02.1903 r. w Lipniku, Eugeniusza Siutę bbd¹⁴. Stanisław Ziemia ur. 7.04.1927 w Jaworznie został powieszony w publicznej egzekucji w Katowicach w dniu 15.05.1944 r.. W oparciu o bazę MPiMAB ustalono, iż Tadeusz Smerczyński ur. 10.04.1924 r. Auschwitz, przybył do obozu 26.05.1944- przeniesiony został do KL Mauthausen wyzwolony 5.05.1945 r.,

Henryk Jakubowski ur. 10.05.1925 r. do Mysłowic został przetransportowany z więzienia w Opolu na koniec grudnia 1943 r. i osadzony w celi nr 1a gdzie przebywał do kwietnia 1944 r., kiedy przewieziono go do KL Auschwitz.

Ryszard Wojtusik ur. 24.03.1923 w Strzemieszycach został aresztowany na początku czerwca 1943 r. przy przekraczaniu granicy z GG w Szczakowej. Postrzelono go w nogę. Po spisaniu personaliów następnego dnia przewieziono go do obozu w Mysłowicach na oddział 1. Przez okres pierwszych 6 tygodni był przesłuchiwany codziennie lub co drugi dzień. Zarzucano mu przynależność do partyzantki, był bity do nieprzytomności przez kalifaktorów Sobolewskiego i Sowę. W Mysłowicach przebywał 3 miesiące i 24.08.1943 r. został przetransportowany w grupie 40 więźniów do obozu w Oświęcimiu. Słyszał, iż kalifaktor Sowa w 1944 r. został skierowany do obozu w Oświęcimiu, więźniowie przebywający wcześniej w Mysłowicach chcieli go zabić, zmusili go by poszedł na druty, ale zanim poraził go prąd został postrzelony przez strażnika i przewieziony do szpitala, po wyleczeniu skierowano go do KL Buchenwald, gdzie po wyzwoleniu zabili go więźniowie.

Rudolf Ksienicki ur. 5.04.1906 r. w Krakowie, został aresztowany 29.11.1943 r. a w dniu 30.11.1943 r. przetransportowano go do Mysłowic i umieszczono w celi nr 2. Przebywał tam do lutego 1944 r., kiedy to został przekazany gestapo w Sosnowcu i zwolniony. Pamięta, że w celi nr 1 przebywali w tym samym czasie co on Władysław Mucha (ur. 7.11.1897 r.

¹³ Z publikacji Towarzystwa Opieki nad Oświęcimiem pt: „Mieszkańcy Śląska, Podbeskidzia, Zagłębia Dąbrowskiego w KL Auschwitz” wynika, iż Henryk Jakubowski przybył do KL Auschwitz w dniu 26 maja 1944r.

¹⁴ akta śledztwa S 74.2014.Zn

stracony 18.09.1944 r.)¹⁵ Mieczysław Donat z synem Janem, Ignacy Banasik, Stanisław Guja, Jan Graczek, Teofil Graczek, Teofil Francblau, Jan Francblau, Józef Kasperczyk, Józef Konopka, Franciszek Mrozek, Józef Mrozek, Józef Mrózek, Bronisław Fabisiak, Paweł Drażkiewicz.

Z zeznań Marii Palki zd. Malik ur. 8.10.1923 r. wynika, iż brat w czasie okupacji razem z bratem Gustawem Malik ur. 20.04.1926 r. w Jaworznie działali w ruchu oporu w Armii Krajowej. Gustaw Malik pod pseudonimem „Lampart” w XX Batalionie Szturmowym pod dowództwem Muchy. Brat został aresztowany w nocy z 30.11 na 1.12.1943 r. w mieszkaniu dowódcy wraz z innymi członkami organizacji, wśród których był syn dowódcy Zbigniew Mucha. Po aresztowaniu wszyscy zostali przewiezieni do Mysłowic, gdzie byli przesłuchiwani. Potem Gustaw Malik został przewieziony do obozu w Oświęcimiu i w dniu 26 maja 1944 r. rozstrzelany. Maria Palka po aresztowaniu w dniu 30.11.1943 r. w mieszkaniu Romana Guta została przewieziona do więzienia w Mysłowicach, gdzie była przesłuchiwana. Przewożono ją również na przesłuchania do więzienia w Katowicach przy ul. Powstańców¹⁶. Była zamykana kilka razy w karczerze na okres od 4 dni do tygodnia. W czasie przesłuchań była bita po całym ciele, szczególnie po twarzy i rękach, by przyznała się do pracy w ruchu oporu. Nie przyznała się i została zwolniona z więzienia w Mysłowicach w lipcu lub sierpniu 1944 r.

Z USC w Jaworznie uzyskano postanowienie Sądu Grodzkiego w Jaworznie pozyskano postanowienia o uznaniu za zmarłych następujących osób aresztowanych w dniu 1.12.1943 r. w ramach akcji likwidacyjnej organizacji konspiracyjnych, wchodzących w skład XX Batalionu Szturmowego AK w Jaworznie: Stanisław Leśniak ur. 30.04.1897 r. w Przemyślu, Władysław Franzblau ur. 19.06.1909 r. w Jaworznie, Franciszek Wrona ur. 12.02.1899 r. w Jaworznie, Jan Graczek ur. 13.08.1912 r. w Jaworznie, Wiktor Kocemba ur. 18.05.1927 r. w Jaworznie. W oparciu o materiały z AIPN ustalono Jan Graczek ur. 13.08.1912 r. w Jaworznie, 6.07.1944 r. osadzony w Mauthausen Gusen, Władysław Franzblau osadzony został w KL Gross-Rosen, gdzie przebywał do lutego 1945 r., Stanisław Leśniak osadzony został w KL Gross-Rosen, gdzie przebywał do 16.02.1945 r. Franciszek Wrona figuruje w wykazie więźniów Gross-Rosen pod numerem 94407.

Jerzy Siwek ur. 23.04.1923 r. w Lipinach Śląskich, aresztowany został dn. 14.12.1943 r. i zawieszony na posterunek żandarmerii w Lipinach, gdzie torturowano go by przyznał się do jakiej organizacji należy. Wybito mu zęby, wlewano wodę do ust, kopano. W tym samym dniu został przewieziony do obozu w Mysłowicach. Tam umieszczono go na oddziale 4. Był

¹⁵ S 4.2015.Zn

¹⁶ Siedziba katowickiego gestapo.

przesłuchiwany cztery razy przez gestapowca Kreinera, który go nie bił. W 1944 r. został przetransportowany do więzienia w Bytomiu a stamtąd do Zabrze, skąd uciekł w dniu 8.06.1944 r. kiedy został wysłany do pracy przy okopach.

Jerzy Fliegel ur. 9.11.1915 r. w Zabrzu – uczestnik Kampanii Wrześniowej. Po zwolnieniu z lagru wrócił do Rudy Śląskiej i wstąpił do organizacji Polska Siła Zbrojna. Został aresztowany w 14.11.1941 r. w grupie kilkunastu osób i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Po śledztwie został skazany przez sąd w Bytomiu na karę jednego roku więzienia, ale nie został zwolniony gdyż przy bramie więzienia został zatrzymany przez gestapo i po kolejnym śledztwie został przewieziony do obozu w Oświęcimiu. Stamtąd ewakuowano go 18.01.1945 r. do KL Mauthausen.

Mariusz Mój ur. 6.08.1921 r. w Rudzie Śląskiej, 15.11.1941 r. został aresztowany w Rudzie Śląskiej i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Razem z nim zostali aresztowani Joachim Achteлик, Ernest Matura, Rydrych, Stargała, Sebastian Jaskóła. Po dwóch tygodniach był przesłuchiwany przez gestapowca Bauchą, zarzucał mu czytanie gazetki i łożenie pieniędzy na organizację. Razem z nim była przesłuchiwana kobieta ok 50 lat, której Bauch kolbą pistoletu wybił zęby. Widział pobitego po przesłuchaniu Androsza, miał plecy i pośladki czarne. Widział też, jak więźniowi wsadzono gumowy wąż do odbytnicy, na skutek czego rozerwało mu wnętrzności i zmarł. Dn. 12.02.1942 r. wybrano z cel ok 50 więźniów rozebrano do bielizny połowę powiązano kolczastymi drutami. Później dowiedział się od Urbańczyka z Radzionkowa, że ci zakuci w drut zostali powieszani, a druga połowa więźniów ich wieszała. Powieszono wówczas Achteлика, Hatko, Kokota i jeszcze jakiegoś w Cieszynie. Świadek był sądzony przez sąd w Katowicach za przygotowanie zdrady stanu. Augustyn Androsz ur. 1.08 1891 r. w Ożegowie w dniu 13.07.1942 r. został skazany przez WSK na 6 lat ciężkiego więzienia, Józef Stargała ur. 2.08.1907 r. w dniu 7.07.1942 r. na karę śmierci którą wykonano w dniu 28.08.1942 r. w Katowicach, Ernest Matura ur. 18.08.1916 r. został skazany przez WSK na 6 lat ciężkiego więzienia¹⁷. Edmund Kokot ur. 30.10.1908 r. Został aresztowany w połowie października 1941 r., osadzony w Mysłowicach, a w dniu 12.02.1942 r. powieszony w Bielszowicach. Tego samego dnia w Nowym Bytomiu został powieszony Joachim Achteлик ur. 22.09.1920 r. W dniu 12.02.1942 r. w Goduli na Placu Targowym postawiono szubienicę i o godzinie 13.30 dwoma samochodami w eskorcie plutonu policji i funkcjonariuszy gestapo przywieziono Antoniego Tiałowskiego i Ignacego Nowaka. Mieli na sobie obdarte ubrania, drewniaki, ręce skrupowano im z tyłu. Jeden z gestapowców odczytał wyrok, z którego wynikało, iż zostali skazani na śmierć za próbę oderwania Górnego Śląska od III Rzeszy. W oparciu o MPiMAB ustalono, iż Franciszek

¹⁷ akt śledztwa tut. Komisji sygn..S 29.2014.Zn

Urbańczyk ur. 14.11.1901 r. w Radzionkowie przybył do obozu 13.03.1942, zginął 14.5.1942 r. w KL Auschwitz. Członków polskiej organizacji konspiracyjnej o nazwie Obóz Zjednoczenia Narodu Polskiego tj. Józefa Hadasia ur. 1923 r. w Kamieniu, Huberta Hatko ur. w 1919 w Gliwicach, Teodora Toma ur. w 1909 r. w Kamieniu aresztowano 18.11.1941 roku w Tarnowskich Górach.¹⁸

Helena Siwek ur. 16.08.1921 w Lipinach została aresztowana 28.12.1943 r. w domu, w czasie rewizji znaleziono pudło z maszyną do pisania, przewieziono ją do siedziby gestapo w Chorzowie, a stamtąd po przesłuchaniu do obozu w Mysłowicach. Twierdziła, że nie wie co jest w pudle na akordeon i umieszczono ją w bunkrze z betonową posadzką, gdzie była woda. Przebywała tam 48 godz. Bez jedzenia. Po opuszczeniu bunkra zaprowadzono ją do łaźni obsługiwanej przez mężczyznę i razem z innymi pięcioma kobietami została umieszczona pod strumieniem lodowatej wody na 15 min. Potem była przesłuchiwana przez gestapowca i bita pięścią w twarz, a po przesłuchaniu trafiła do celi nr. 2 na oddziale kobiecym znajdującym się w baraku. Przesłuchiwana była 5 razy i za każdym razem bita rękami. Zdarzało się, że z celi kobiecej wieczorem zabierano kobiety, z którymi niektórzy gestapowcy odbywali wbrew ich woli stosunki seksualne. Wracające kobiety nic nie mówiły tylko płakały. Z pracowników obozu pamięta Makoffkę (Makówkę), który chodził w czarnym mundurze, zawsze z bykowcem i bił nim kobiety bez powodu. Wie, że na terenie obozu rozstrzelano Walentego Wilczka, Stanisława Wilczka, Wilhelma Wilczka, Nazarewicza, Walentka i Strzodę. Kiedy pracowała jako pomoc kuchenna w przychodni dla dzieci na terenie obozu zobaczyła dwoje dzieci bawiących się na nasypie kolejowym. Nadjeżdżał pociąg i w ostatniej chwili zrzuciła dzieci z nasypu, wszyscy byli pokaleczeni. Były to dzieci gestapowca. Z wdzięczności zwolnił ją z obozu. Wincenty Strzoda ur. 5.7.1908 Lipiny, został stracony w KL Auschwitz po posiedzeniu sądu doraźnego 21.09.1942 r. (S 58.2015.Zn)

Stanisław Wilczek ur. 8.05.1915 w Lipinach został stracony po posiedzeniu 4.07.1942 r
Wilhelm Wilczek, 23.5.1909 w Lipinach po posiedzeniu 26.08.1942 Teofil Walentek ur. 26.4.1902 w Kamienicy (Lipiny) po posiedzeniu 28.07.1943 r.¹⁹

Maria Szaton zd. Letko, pielęgniarka z oddziału kobiecego w Mysłowicach w okresie od 1.04.1940 do sierpnia 1944 r. przesłuchiwana w 1945 r. sprawie b Komisji Badania Zbrodni Niemieckich sygn. R Zbr.N 4/47 w sprawie dotyczącej obozu w Mysłowicach oraz 1947 r. w sprawie karnej jako oskarżona, zeznała, iż pilnowała porządku, czasami za przewinienia biła więźniarki ręką w twarz. Przypomina sobie następujące nazwiska więźniarek i więźniów Mysłowic: Maria Weber, Elza Mesner, Krystyna Wojtaszek, Maria Adamczyk, Maria Malik,

¹⁸ akta śledztwa tut. Komisji sygn S 12.2001.Zn

¹⁹ Akta śledztwa tut. Komisji S 151.2010.Zn

Klara Kania, Marta Chmiel, ks. Kareta. Wilhelm Kareta proboszcz parafii św. Mikołaja w Pierścucu ur. 18.06.1914 r. w Jabłonkowie na Zaolziu dnia 3.11.1943 r. został aresztowany przez gestapo za kontakty z ks. Józefem Kanią. Po wielu przesłuchaniach w więzieniach w Pszczynie, w Cieszynie i Mysłowicach przeniesiono go do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie przebywał aż do wyzwolenia²⁰. Proboszcz z Ustronia Kojzar (Ludwik Kojzar ur. się 12.08.1888 r. aresztowany 12.11.1943 r. Zarzucono mu współpracę z polskim ruchem oporu przebywał w Cieszynie, Mysłowicach i obozach koncentracyjnych w Oświęcimiu i Dachau²¹), Robert Nisek, Karol Snota, Mokra Wilhelm, Antoni Szpyrka, Stanisław Kusoń, krawiec Tynec. W sprawie karnej przeciwko Szaton zeznawała Berta Horn na okoliczność pobytu swojej córki Soni Horn w obozie w Mysłowicach, aresztowanej 13.06.1943 r. w Krakowie. W sprawie tej przesłuchano również Cecylię Ciecierską zd. Wojtowicz, która zeznała, iż w marcu 1942 r. została aresztowana jej matka starszka i siostra. Zajęła się wówczas sześciomiesięcznym dzieckiem siostry, które zanosila jej do więzienia do karmienia. W oparciu o bazę ŹRÓDŁO, dane z USC w Mysłowicach oraz ustną relację Joanny Pawęski ustalono dodatkowo, iż Rozalia Wojtowicz ur. 13.12.1883 r. w Dąbrowie została aresztowana razem z córką Stefanią Walęcką zd. Wojtowicz ur. 17.08.1910 r. w Mysłowicach przez gestapo, gdyż poszukiwano ukrywającego się Walentego Wojtowicza za przynależność do ruchu oporu. Stefania Wojtowicz została zwolniona z więzienia w maju 1942 r. a Rozalię Wojtowicz przewieziono do więzienia w Wadowicach. Była schorowana i wycieńczona, zmarła tuż po wojnie w październiku 1945 r.

Edward Mrozik ur. 13.10.1913 r. w Katowicach, został aresztowany 15.09.1942 r., przeniesiony do KL Auschwitz dn. 13.03.1943 r. a stamtąd do KL Mauthausen i tam wyzwolony. Opisuje organizację obozu, regulamin, podaje nazwiska funkcjonariuszy. W czasie przesłuchań był bity bykowcem między innymi po podeszwach, wlewano mu wodę do nosa. Wspomina więźniów ks. Lubowieckiego i Wacława Jędrzejewskiego z Chorzowa²², których torturowano.

Rudolf Bednorz ur. w 1910 r. przebywał w więzieniu w Mysłowicach od marca do lipca 1944 r. kiedy to został wywieziony do KL Gross –Rosen.

Antoni Szpyrka ur. 7.02.1920 r. w Brzezince pow. Gliwice, aresztowany w grudniu 1942 r. przez gestapo za przynależność do ruchu oporu, osadzony w więzieniu w Mysłowicach, gdzie przebywał do stycznia 1945 r., kiedy to pozostali więźniowie zostali ewakuowani do

²⁰ E-ncyklopedia, Historia Kościoła na Śląsku

²¹ E-ncyklopedia, Historia Kościoła na Śląsku

²² Wacław Jędrzejewski 29.08.1928 r. 04.09.1944 r. przybycie do Auschwitz, przeniesiony do KL Gross Rosen, przeżył,

Niemiec, a niewielka część została zwolniona. Opisuje organizację obozu, regulamin, przemoc stosowaną wobec innych, nazwiska oprawców. Pamięta nazwiska więźniów: Józef Płaczek, Maksymilian Manterys, Marcin Gluch, Andrzej Kozyra. W bazie MPiMAB figuruje Andrzej Kozyra ur. 26.11.1909 r. w Gliwice przybył do obozu 09.02.1944 r., przeniesiony do KL Buchenwald, wyzwolony 11.04.1945 r.,

Roman Kuśmierski ur. 9.08.1925 r. w Dąbrowie Górniczej aresztowany 6.03.1942 r. w Będzinie gdzie przebywał w areszcie policji przez miesiąc, po czym przewieziono go do Dąbrowy Górniczej, potem do Sosnowca pod zarzutem dokonywania napadów, a stamtąd w maju 1942 r. do Mysłowic. Został osadzony na oddziale I i na przywitaniu uderzony bykowcem 25 razy po gołych pośladkach przez Chejczyka. Doznał obrażeń w postaci dziur w pośladkach. W czasie przesłuchań które nastąpiły również nad nim się znęcano, wlewano wodę do nosa, zakuwano ręce za kolana pod które wkładano kij, po omdlałym chodzono, bito bykowcem. Wsadzano go też do siatki podnoszono na pewną wysokość, oblewano wodą i bito. Zachorował na tyfus, gdy wyzdrowiał został przetransportowany do Gross –Rosen.

Janina Lasota ur. 16.04.1923 r. w Ligodce Kameralnej. Z początkiem lutego 1944 r. zostali aresztowani przez gestapo jej ojciec Andrzej Lasota ur. 26.04.1882 r. w Noiniku i brat Jerzy Lasota ur. 13.03.1917 r. w Ligodce Kameralnej pod zarzutem ukrywania partyzantów. Po przesłuchaniu w Cieszynie przetransportowano ich do obozu w Mysłowicach. W dniu 18.07.1944 r. Jerzy został powieszony z innymi więźniami w Suchej Górnej, a ojciec w styczniu 1945 r. został ewakuowany do Gross Rosen, a w czasie ewakuacji zginął. Świadek z matką Janiną ur. 18.01.1880 r. siostrą Anną ur. 10.09.1909 r. Marią ur. 2.05.1911 r i Martą ur. 14.03.1915 r. zostały również aresztowane i z Cieszyna przewiezione do Mysłowic. Nie były przesłuchiwane, a z początkiem września 1944 r. świadek z siostrami została przetransportowana do Ravensbrück. Matka w styczniu 1945 została ewakuowana do Mauuthausen Lintz, wróciła do domu. Ustalono, iż w lipcu 1944 r. Suchej Górnej powieszono Franciszka Włodarczyka ur. 1.12.1914 r. w Kraszewicach, Stanisława Lewińskiego ur. 17.02.1923 r. w Będzinie, Władysława Nowosielskiego ur. 1.01.1923 r. w Sosnowcu, Franciszka Kopca ur. 15.05.1909 r. w Regulicach, Jerzego Lasotę ur. 13.03.1917 r. w Ligodce Kameralnej²³. Wszyscy przebywali w więzieniu w Mysłowicach. Dokonano oględzin akt z zasobu archiwalnego OAIPN w Katowicach Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 346/47 w sprawie o uznanie za zmarłego Władysława i Bartłomieja Nowosielskich. Maria Winogrodzka primo voto Nir, jej mąż Jan Nir ur. 14.03.1913 r. w Częstochowie został aresztowany 7.10.1942 r. w Gnaszynie pod zarzutem sabotażu. 9.10.1942 r. przewieziono do obozu w Mysłowicach. 24.11.1942 r. został powieszony w publicznej egzekucji

²³ śledztwo tut. Komisji S 90.2015.Zn

w Wilowiecku koło Kłobucka. W oparciu o akta śledztwa tut. Komisji sygn. S 66.2013.Zn ustalono, iż z więzienia w Mysłowicach przywieziono na egzekucje do Wilkowiecka następujące osoby: Mieczysław Chlebowski ur. 7.03.1921 r. w Blachowni, Szymon Cieślak – ur. 27.05.1910 r. w Gołonogu, Kazimierz Głogowski – ur. 12.08.1923 r. w Sosnowcu, Tadeusz Janusiak ur. 20.12.1920 r. w Dźbowie, Aleksander Kasprzyk – ur. 7.07.1922 r. w Ostrowach, Jan Nir ur. 14.03.1913 r. w Częstochowie, Jan Pilarski ur. 3.05.1913 r. w Krzepicach, Marian Raczyński ur. 8.01.1908 r. w Krzepicach, Kazimierz Wikliński ur. 3.04.1908 r. w Dźbowie, Kazimierz Wilk ur. 30.07.1922 r. w Cisiu.

Stanisław Kasza ur. 30.08.1906 r. w Wymysłowie, dn. 13.08.1943 r. został aresztowany po wyjeździe na powierzchnię kopalni Klimontów i zatrzymany w areszcie gestapo w Dąbrowie Górniczej, skąd tego samego dnia przetransportowano do obozu w Mysłowicach. Tego dnia w Klimontowie zostało aresztowanych kilka rodzin. Razem ze świadkiem aresztowano jego ojca Stanisława ur. 1884 r. i matkę Julię ur. 18.05.1887 r. w Rytwianach. W tym czasie na dziedzińcu więzienia w Mysłowicach zgromadzono ok. 1000 osób. Na drugi dzień kobiety wywieziono do obozu w Oświęcimiu, mężczyzn umieszczono w obozie. Świadek trafił do celi nr. 6. Był przesłuchiwany dwa razy, za pierwszym razem dostał ok. 70 ciosów bykowcem, za drugim razem zawiązano mu sznurkiem ręce za kolana, między które wsadzono kij i kopano go. Zarzucano mu przynależność do PPR. W połowie listopada 1943 r. został wywieziony do obozu w Oświęcimiu a stamtąd do Neumegamme. Matka zmarła w Oświęcimiu po ok. 6 miesięcy (w bazie MPiMAB: przybycie do obozu 13.08.1943, zginęła 24.12.1943 r.), a ojciec jako inwalida został zwolniony z obozu.

Krystyna Kaleta zd. Sękała ur. 31.10.1933 r. w Klimontowie i tam mieszkająca w czasie okupacji z siostrą Alfredą i rodzicami Heleną i Tadeuszem. W sierpniu 1943 r. została aresztowana razem z rodzicami i przewieziona do więzienia w Mysłowicach. Siostra Alfreda była w tym czasie u babci pod innym adresem. Mężczyzn od razu oddzielono od kobiet z dziećmi, natomiast dzieci zostały zabrane następnego dnia. Kobiety nie chciały oddawać swoich dzieci, jej mama w czasie tej sceny zemdlona upadła na ziemię. Krystyna Sękała została wywieziona do obozu w Potulicach. Z pisma, które świadek otrzymała z Państwowego Muzeum Oświęcim Brzezinka w 1973 r. wynika, iż Tadeusz Sękała ur. 16.07.1911 r. do KL Auschwitz został przywieziony w dniu 27.10.1943 r. a 11.02.1944 r. został przeniesiony do KL Mauthausen gdzie został wyzwolony. Helena Sękała do KL Auschwitz została przywieziona dn. 13.08.1943 r. zginęła dn. 22.12.1943 r.

Euzebiusz Stalmach zeznał, iż jego ojciec Roman Stalmach ur. 4.08.1902 r. został aresztowany dwukrotnie, drugi raz z końcem listopada 1941 r. przez gestapo w Sosnowcu

i przewieziony po czterech dniach do obozu w Mysłowicach. Po 56 dniach ojciec zmarł w obozie.

Klara Strzoda zeznała, iż jej mąż Paweł Strzoda ur. 15.06.1915 r. w Lipinach został aresztowany 4.09.1942 r. w hucie „Silesia”. Mąż pierwszą wiadomość przesłał z Oświęcimia gdzie został przewieziony w dniu 21.09.1942 r. a zginął 21.03.1943 r. Wcześniej został aresztowany stryj męża Paweł Strzoda ur. 9.02.1887 r. rozstrzelany w Oświęcimiu²⁴ oraz brat męża Wincenty Strzoda ur. 5.08.1908 r. po pobycie w Mysłowicach rozstrzelany w obozie w Oświęcimiu.

Antonina Nizińska zd. Kudera ur. 29.05.1915 r. została aresztowana 27.10.1941 r. przez policję w Sosnowcu i przewieziona po półtorej doby do obozu w Mysłowicach. Przesłuchiwał ją gestapowiec Ziegler pod zarzutem przynależności do Orła Białego. Była w odmiennym stanie więc jej nie bito. Była konfrontowana z Makarskim ur. 6.01.1916 r.²⁵, którego bił Sowa. Po trzech miesiącach przewieziono ją do Świdnicy. Zachorowała i została urlopowana na czas rozwiązania. W dniu 22.06.1942 r. została ponownie aresztowana i osadzona w Mysłowicach, nie była przesłuchiwana a pod koniec lipca 1943 r. zwolniona ze względu na stan zdrowia. W więzieniu przebywała razem Bronisławą i Zofią Binek, Teresą Brudzińską i Eugenią Kopik, łączniczkami Prospera Kudery. Gestapowcy chcąc wymusić na nich informacje o innych członkach organizacji bili je tak, że całe ciała miały czarne, a kawałki zropiałego ciała im odpadały. Mogły spać tylko na brzuchu, a dodatkowo trzymano je w bunkrze w wodzie po kostki, o chlebie i wodzie. Teresa Brudzińska i Eugenia Kopik załamały się. Eugenia Kopik powiedziała Antoninie Nizińskiej, iż wskazała miejsce ukrycia jej brata Prospera. Kilka dni później zobaczyła brata prowadzonego przez gestapowców do celi śledczej. Kolejny raz widziała go, w październiku 1942 r. gdy więźniów wywożono do KL Auschwitz. Teresa Brudzińska ur. 28. 01.1918 r. w Porębie, Prosper Kudera ur. 25.6.1913 r. Sosnowiec zostali rozstrzelani po posiedzeniu 22.10.1942 r a Bronisława Binek ur. 10.6.1911 r. w Dąbrowie Górniczej i Zofia Binek ur. 6.8.1919 r. w Sosnowcu po posiedzeniu w dniu 4.07.1942. Genowefa Kopik ur. 15.01.1912 r. ps. Pająk, „Spajdka” zmarła w więzieniu²⁶.

Matylda Nowak zeznała, że jej mąż Stanisław Nowak ur. 30.11.1901 r. w Wągrowcu, przedwojenny Prządownik Policji został aresztowany przez gestapo z Bielska w październiku 1942 r. w okolicy Kęt. Wcześniej mąż się ukrywał, był poszukiwany. O tym, że został aresztowany dowiedziała się od młodego mężczyzny. Stanisław Nowak został przewieziony

²⁴ w dniu 4 lipca 1942 śledztwo tut. Komisji S 15.2014.Zn

²⁵ powieszony 3.12.1941 r. w Sosnowcu. Śledztwo tut. Komisji S 50.2013.Zn

²⁶ akta śledztw tut. Komisji S 6.2014.Zn i S 15.2014.Zn

z Bielska do obozu w Mysłowicach. Otrzymywała od męża grypsy, w których pisał, że gestapowiec z Katowic o nazwisku Badberg okrutnie się z nim obchodzi. Próbowwała uzyskać widzenie z mężem lub podać mu paczki, ale bezskutecznie. Fotograf obozowy poradził jej by poszła do Komendanta Thomasa, zaniósła mu wódkę, którą bardzo lubi i poprosiła. Była w jego mieszkaniu na Koszutce w Katowicach. Prosiła o podanie paczki, ale mówił, że to jest niemożliwe, na usilne błagania kobiety powiedział, że mężowi to nic nie pomoże, bo jest skazany na karę śmierci. Odchodząc pozostawiła na garderobie butelkę likieru. Później przyjął od niej strzykawkę i leki przeciw tyfusowi. Wezwana została również do siedziby gestapo, gdzie Stolz czytał jej wyjątki z akt śledczych męża, z których wynikało, iż brał udział w wysadzaniu pociągów i jest bardzo niebezpieczny. Stanisław Nowak zmarł w obozie. Po jakimś czasie poinformowano świadka, że na tyfus, choć dochodziły ją pogłoski, że z innej przyczyny, miał dużą ranę w tyle głowy. Przesłuchano również córkę Antoniny Kudery Nowakowskiej Ewę Nowakowską.

Marta Początek zd. Broda ur. 26.03.1921 r. w Katowicach, mieszkanka Katowic, została aresztowana w 11 lub 13.11.1941 r. w domu, przez gestapowca Walotka i zabrana do siedziby gestapo w Katowicach i przesłuchiwana przez wiele osób na temat znajomości z Hatko i przynależności do organizacji. W nocy została wywieziona do Mysłowic i osadzona w bunkrze, bez żadnego okrycia. Rano przyszedł gestapowiec o nazwisku Stojański i bez słowa zaczął ją bić pięściami. Następnie została zabrana na przesłuchanie, które prowadził gestapowiec Świerczyński. Nie bił jej, ale chciał by rozebrała się do naga. Sprzeciwiła się temu „auszjerka” (aufseherin – nadzorczytni) na którą mówiono „Czarna”, a która cieszyła się posłuchem, bo jej córka była kochanką komendanta Thomasa. Została zaprowadzona do celi, gdzie porozumiała się ze współwięźniarkami co do tego co można mówić. Jeszcze trzy razy była przesłuchiwana przez Świerczyńskiego. W Mysłowicach przebywała do maja 1942 r. kiedy to została wywieziona do Ravensbrück z razem Jadwigą Rzymelką, Heleną Pieluchą, Hildegardą Kot. W obozie w Mysłowicach przebywała z następującymi więźniarkami: Marią Franiel zam. Koziół, Stanisławą Grabowską, Anielą Marszałek, Moniką Jagodą (zd. Kieronim ur. 19.02.1920 r.), Janiną Jarzyną, Katarzyną Mateją, Bronisławą Matysiak, Marią Kocem, Wandą Bojdoł (Wanda Wilk zd. Bojdoł ur. 23 sierpnia 1922 r.), Małgorzatą Szymałą, Heleną Siemaszkiewicz, Alojzją Trębicką, Paulina Kulik (zam. Wróblewska ur. 26.06.1918 r.). W obozie w celi nr 2 przebywała ze Stefanią Miechowicz z Katowic. Była ona przez gestapowców przesłuchiwana nago i bita do tego stopnia, że jednego razu przywlekleła się do celi, a innego ją przyniesiono. Po dwóch tygodniach wywieziono ją do KL Auschwitz i stracono. Była z nią szesnastoletnia Wanda Stania z Rudy, która później zmarła z wycieńczenia w Ravensbrück. W Oświęcimiu zginął ojciec Stanisławy Grabowskiej, ojciec

Anieli Marszałek i Wandy Bojdoł. Z nieletnich osadzone były Pola Franiel i Stenia Grabowska. Rodzice Moniki Jagody też zostali aresztowani, za to, że ich syn ukrywał się by nie pójść do wojska niemieckiego, wszyscy zginęli. W oparciu o bazę MPiMAB ustalono, iż Wilhelm Bojdoł ur. 6.10.1898 r. w Laziskach Dolnych przyjęty do obozu dn. 22.05.1942 r. zginął 23.06.1942 r.

Stanisława Grabowska ur. 17.09.1916 r. w Krakowie mieszkanka Tarnowskich Gór. Z początkiem 1940- r. została zwerbowana do organizacji OZNP przez Marię Franiel. Została aresztowana w swoim mieszkaniu w dniu 11.10.1941 r. razem z Ryszardem Hadasiem i zabrana do placówki gestapo w Tarnowskich Górach i przesłuchana. Po przesłuchaniu osadzono ją w piwnicy z innymi zatrzymanymi i zorientowała się, że gestapo aresztowało również jej siostrę Stefanię i ojca Mieczysława. W bazie MPiMAB figuruje Mieczysław Grabowski ur. 01.01.1891 r. w Krakowie przybycie do obozu 13.02.1942 zginął 12.4.1924 w KL Auschwitz.

Katarzyna Mateja zd. Kawurek ur. 22.03.1920 r. w czasie okupacji działała w P.O.P a następnie w „Obozie Zjednoczenia Narodu Polskiego” w październiku 1941 r. została aresztowana i przewieziona do więzienia w Bytomiu, a stamtąd razem z Nalewajką i Kuligiem z Radzionkowa przewieziono ją do policyjnego więzienia zastępczego w Mysłowicach. W Mysłowicach przebywała razem z Marią i Polą Franiel, Małgorzatą Szymałą zd. Toma, Marią Mazurkiewicz zd. Szymczak, Martą Początek, Stanisławą Grabowską, Mirosławą Grupińską, Anastazją Goszyc, Wandą Kania, Anną Kozyra, Marią Rokita. W bazie ŹRÓDŁO: Mirosława Grupińska ur. 18.06.1923 r w Tarnowskich Górach, Anastazja Goszyc ur. 28.12.1918 r. w Mikołowie. W bazie MPiMAB figuruje Antoni Nalewajka ur. 2.12.1916 r. w Radzionkowie, przybycie do obozu 10.02.1942 r. przeniesiony do KL Buchenwald, wyzwolony.

Maria Kozieł zd. Franiel ur. 5.05.1920 r. mieszkanka Brzozowic Kamienia jesienią 1940 r.. została członkiem organizacji OZNP. W połowie października 1941 r. miały miejsce masowe aresztowania członków organizacji. Do ich domu przyszło gestapo i po gruntownej rewizji aresztowało jej siostrę Apolonie Franiel, o której nie wiedziała, że należy do organizacji. Tego samego dnia uciekła i ukryła się u krewnych. Została powiadomiona przez sąsiadkę, że zaraz po jej ucieczce ponownie przyjechało gestapo by ją aresztować. W obawie o ojca który był powstańcem śląskim, zgłosiła się w urządzie gminy i została aresztowana i przewieziona do więzienia w Mysłowicach. W celi przebywała z innymi kobietami, które również należały do OZNP Stanisławą Grochowską, Konstancją Kozłowską, Marią Szymczak, Martą Początek, Wandą Wilk, Janiną Sadurą, Małgosią Szymała i innymi. Codziennie była przesłuchiwana i dotkliwie bita. Była konfrontowana z mężczyznami, których znała jedynie z pseudonimów.

Oni wskazywali ją jako tę, która wciągnęła ich do organizacji. W maju 1942 została wywieziona do obozu w Ravensbrück gdzie przebywała do wyzwolenia.

Zdzisław Tkaczyk ur. 8.03.1922 r. został aresztowany dn. 14.03.1943 r. w mieszkaniu w Dąbrowie przez gestapowca Świerczyńskiego i zabrany do siedziby gestapo w Sosnowcu, gdzie próbował go krótko przesłuchać, ale świadek nie chciał zeznawać. Tego samego dnia przewieziono go do obozu w Mysłowicach i osadzono w celi nr 4. Po upływie 10 dni miał pierwsze przesłuchanie przez gestapowca Zieglera na okoliczność przynależności do ZWZ, konfrontowano go z Antonim Gebel, który go o to pomawiał. Świadek się nie przyznawał, więc obaj na zmianę byli bici bykowcem po 25 uderzeń. W końcu Gebel powiedział, że nie wie czy świadek należał do organizacji. Potem już nie był przesłuchiwany w Mysłowicach był do 13.06.1943 r. Razem ze świadkiem w Mysłowicach przebywali Józef Ciepły, Alojzy Widera, Zbigniew Kunc, Jan Baranowski, Studencki z Żywca, Zdzisław Rykała. Największym sadystą był gestapowiec o przydomku „Chińczyk”. W bazie MPiMAB figuruje Jan Baranowski ur. 1.12.1919 r. w Lessen zam. Katowice, zwolniony 29.06.1944 r. przyjęty 20.07.1943 r.

Tadeusz Cichecki ur. 9.02.1912 r. należał do polskiej tajnej organizacji w Bohuminie. Aresztowano go na Zaolziu 27.01.1942 r. i osadzono w więzieniu w Cieszynie. Przez trzy tygodnie siedział w celi skuty, a podczas przesłuchań był bity przez gestapowców po całym ciele, katowany do utraty przytomności. W marcu 1943 r. w grupie został przewieziony do więzienia w Katowicach a po trzech dniach do obozu Mysłowicach. Osadzono go razem z Margiciokiem, Walterem Stefkiem, księdzem Adameckim i Żarnowskim. Z Mysłowic parokrotnie był przewożony do budynku gestapo w Katowicach. We wszystkich tych miejscach był przesłuchiwany na okoliczność przynależności do organizacji, nie przyznawał się w związku z czym był torturowany. W Mysłowicach przebywał ponad rok, po czym został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu na blok XI. Tam odbywały się posiedzenia sądu policyjnego. W dniu 28 lutego 1944 r. został zabrany na rozprawę, której przewodniczył Johannes Tümmler. Jako jeden z nielicznych nie otrzymał wyroku śmierci. Po ok. 3 miesiącach został przeniesiony z bloku 11 na blok 44 gdzie doczekał ewakuacji z obozu zarządzanej w dniu 17.01.1945 r. Z akt śledztwa S 4.2015.Zn wynika, iż Jan Margiciok ur. 10.07.1915 r. w Kokoszycach został rozstrzelany w dniu 29.11.1943 r. Józef Żarnowski ur. 2.12.1908 r. we Frysztacie został rozstrzelany 24.08.1944 r. a Walter Stefek ps. Sęp ur. 14.10.1916 r. w Karwinie w dniu 1.11.1944 r.

Franciszek Burczyk ur. 22.11.1910 r. w Bytomiu, w sierpniu 1940 r. w związku z pracą na kolei przeniósł się z Goduli (obecnie Ruda Śląska) do Jabłonkowa i pod koniec 1940 r. nawiązał kontakt z członkami ZWZ na Zaolziu i z początkiem 1941 r. został zaprzysiężony

przez Jana Margicioka. Przeniesiono go do pracy w Amtskomisariat. W ramach swojej działalności utrzymywał kontakt między innymi ze Zbigniewem Kuncem, Emilem Jędrzejczykiem i Karolem Wilkusem, który został skazany na śmierć w KL Auschwitz.. Został aresztowany 3.03.1943 r. w Jabłonkowie przez gestapo z Katowic i początkowo osadzony w więzieniu w Cieszynie, gdzie konfrontowano go z Margiciokiem i Stefkim. Potem całą grupę aresztowanych przewieziono do więzienia gestapo w Katowicach, następnie w więzieniu przy ul. Mikołowskiej. Stamtąd po dwóch tygodniach do więzienia w Mysłowicach do celi nr 1. Tam przebywał do 19.02.1944 r. kiedy to przetransportowano go do obozu w Oświęcimiu na blok 11. Nie stawał przed sądem doraźnym. Dn. 21.11.1944 r. przewieziono go do KL Buchenwald. Został wyzwolony w czasie ewakuacji w miejscowości Pesing. Z relacji Józefa Kubienny wynika, iż 8.03.1943 r. gestapo aresztowało w Niemczech jego szwagra Karola Wilkusa. Został przewieziony do ciężkiego więzienia w Mysłowicach. Tam był stale przesłuchiwany i bity przez hitlerowskich oprawców. Przebywał na sali nr 1, gdzie różnymi wyrafinowanymi metodami w czasie przesłuchań i konfrontacji męczyli więźniów. Został skazany na karę śmierci za zdradę państwa i rozstrzelany w Oświęcimiu. W tym samym czasie gestapo aresztowało Pawlitów z Piotrowic, ks. Józefa Adameckiego, Rudolfa Korpaka, Kostka Piotr, Józef Walica, innych nie pamiętam. W publikacji Jerzego Klistyły *Martyrologium mieszkańców Zaolzia* podano biografie: Karol Wilkus ur. 19.08.1916 r. w Dąbrowie, zam. w Markłowicach Dolnych, zginął dn. 29.02.1944 r.²⁷ Pawlita Franciszek ur. 27.01.1911 r. w Markłowicach Dolnych, aresztowany 10.03.1944 r., Wiktor Pawlit ur. 8.02.1913 r. zginął w KL Auschwitz dn. 12.06.1944 r.²⁸ Rudolf Korpak ur. 8.08.1889 r. w Dąbrowie, aresztowany 16.03.1943 r. 07.07.1944 r., przybycie do Auschwitz dn. 29.9.1944 r. w KL Auschwitz²⁹, Piotr Kostka ur. 7.12.1902 r. w Turzy, aresztowany dn. 26.05.1943 r., zginął w KL Auschwitz dn. 25.06.1943 r.³⁰. Wszyscy przez okres śledztwa osadzeni byli w więzieniu w Mysłowicach. W oparciu o opublikowane na stronie internetowej wspomnienia Teofila Piskorza ustalono, iż on i jego brat Henryk członkowie zaolziańskiego ZWZ również przeszli śledztwo w myśłowickim więzieniu. Tam byli konfrontowani z Margiciokiem, Józefem Żarnowskim, Pawłem Szotkowskim, Edwardem Siudą, Franciszkiem Blachą. W publikacji J. Klistyły: Paweł Szotkowski ur. 13.09.1917 r. w Mostach k/ Jabłonkowa, aresztowany 27.01.1943 r., zginął dn. 14.04.1943 r.³¹, Franciszek

²⁷ S 4.2015.Zn

²⁸ S 74.2014.Zn

²⁹ Tego dnia odbyło się posiedzenie sądu doraźnego, gdzie śmieć ponieśli członkowie ruchu oporu oznaczeni numerami.

³⁰ Posiedzenie sądu doraźnego gestapo S 151.2010.Zn

³¹ Posiedzenie sądu doraźnego gestapo S 40.2015.Zn

Błacha 4.3.1913 Raj aresztowany 17.01.1943 r. zginął 2.06.1943 r. w KL Auschwitz³²
W bazie ŹRÓDŁO Teofil Piskorz ur. 9.07.1921 r.

Józef Witkowski (przed zmianą nazwiska Gacek) ur. 06.04.1929 r. w Tęczynku, latem 1942 r. został aresztowany w masowej łapance w związku z wypadkiem lub zabójstwem funkcjonariusza niem. Banschutz'a na trasie Trzebinia – Dulowa. Przez miesiąc był więziony i przesłuchiwany na okoliczności wspomnianego wypadku. Po upływie miesiąca zwolniony, jednak jesienią 1942 r. został zabrany do Krakowa z matką Eleonorą zd. Mandecką pod pretekstem odbycia robót przymusowych. W Krakowie został odebrany matce i trafił do wagonu z dorosłymi mężczyznami. Wedle informacji krążących wśród więźniów transport ten miał trafić do Oświęcimia. W trakcie transportu został wyrzucony na zewnątrz przez współwięźniów. Przez jakiś czas żył bez stałego miejsca zamieszkania. We wrześniu 1942 r. zaopiekował się nim daleki krewny. Józef Gacek dzięki pomocy rodziny podjął pracę w fabryce lokomotyw „Fablok”. 3.01.1943 r. został aresztowany w czasie łapanki i odwieziony do Prezydium Policji w Katowicach. Po krótkim czasie przewieziony do obozu w Mysłowicach, gdzie przydzielono go do celi nr 2. W celi znajdowały się prócz przesłuchiwanego jeszcze dorośli i trójka dzieci, wśród nich Czesław Chytry ur. 1927 lub 1928 r. w Tęczynku. Warunki bytowe w celi były ciężkie, łóżka pozbawiono sienników i kocy. Przydzielano go do różnych prac na terenie obozu: ciągnął wózek z paczkami dla więźniów, donosił węgiel do budynków i zajmował się drobnymi pracami porządkowymi. Przy okazji wykonywania kolejnych zadań stawał się świadkiem bestialstwa załogi obozu. Paczki dla więźniów przejmował kalfaktor Makowka i rozdzielał między pracowników obozu. W pomieszczeniu na węgiel przechowywano tymczasowo zwłoki osób zakatowanych na śmierć w wyniku przesłuchań i tych którzy zmarli na tyfus. Najcięższe warunki panowały w celi nr 1, więźniowie byli tam bici i torturowani ze szczególnym okrucieństwem. Po bliżej nieokreślonym czasie dzieci zostały przeniesione z celi nr 2 do budynku dla kobiet. Pod koniec września 1943 r. Józef Gacek w grupie 10 dzieci został wywieziony do Łodzi, gdzie przebywał do 06.10.1943 r.

Stefan Nita ur. 22.07.1912 r. w Gniazdowie, zam. Kolonia Poczesna został aresztowany w Gniazdowie w Zielone Świąta 1943 r.³³ i przez 3 dni przebywał na policji w Koziegłowach, następnie przewieziono go do Mysłowic i osadzono w celi nr 2. Wraz z przesłuchiwanym przebywał Teofil Krupa z Rudy Śląskiej, Tadeusz Słowik z Libiąża, Józef Borzucki

³² Posiedzenie sądu doraźnego gestapo S 80.2014.Zn

³³ 13.06.1943 r.

z okolic Katowic, inż. Gustaw Różycki z Katowic³⁴. W obozie przebywało 3 księży, w tym jeden z Czechosłowacji. Przy aresztowaniu przesłuchiwany Nita został pobity kolbą od karabinu. Po bliżej nieokreślonym czasie został poinformowany przez współwięźnia – Żyda Izaaka Izraela Fertiga o planie ucieczki. Ten jednak z przyczyn technicznych nie został zrealizowany. Stefan Nita został zwolniony z obozu w sierpniu 1943 r. Stefan Żak ur. 1.2.1916 r. figuruje wśród ofiar sądu doraźnego gestapo w dniu 2.09.1943 r.³⁵ Stefan Nita był również świadkiem zastrzelenia przez Makówkę innego więźnia, co miało miejsce jeszcze przed zastrzeleniem Fertiga.

Wilibald Pająk ur. 15.12.1922 r. w Katowicach, zam. Podlesie, członek organizacji podziemnej Obóz Zjednoczenia Narodu Polskiego. Wprowadzony został do organizacji przez Ryszarda Wyciska. Aresztowało go gestapo 13.11.1941 r. pod zarzutem przynależności do podziemia niepodległościowego. Trafił do celi nr 4 w myśłowickim obozie. W celi przebywał razem z Szymałą z Radzionkowa, Józefem Szmidtem z Podlesia, Mieczysławem Mietelskim z Sosnowca, Józefem Szefer z Brzozowic, Augustem Rosa z Radzionkowa, Losą z Rudy Śl. i Figlem z Rudy Śl. W pomieszczeniu więziennym znajdowało się ok. 60 osób, jednak bywało, że liczba ta wynosiła nawet 80 osób. Łóżka były trzypiętrowe, z siennikami i kocami. W święto Bożego Narodzenia więźniowie nie otrzymali chleba i musieli posilić się jedynie kawą. Był świadkiem wywiezienia 6 więźniów (w tym jednego z założycieli Obozu Zjednoczenia Narodu Polskiego – Hadasia³⁶). Jak się później okazało zostali oni powieszani w publicznej egzekucji w Brzozowicach. Czterej kolejarzy ze Szczakowej byli bici przez gestapowca Zieglera. Jeden z nich musiał być po przesłuchaniu przyniesiony do celi przez współwięźniów z powodu ciężkich obrażeń ciała. Prócz osób wymienionych z załogi przesłuchiwany wymienia jeszcze Białasa, który potrafił rozmawiać w języku polskim. 13.03.1942 r. Wilibald Pająk trafił do obozu w Oświęcimiu. W bazie MPiMAB figurują Józef Schmidt ur. 17.09.1923 r. w Podlesiu, przybycie 22.05.1942 r., dn. 9.06.1942 r. przeniesiony do KL Mauthausen, zginął 1.08.1942 r., Józef Schefer ur. 22.09.1923 r. w Brzozowicach przybycie 28.04.1942 r., przeniesiony do KL Mauthausen 9.06.1942 r., Józef Szymała ur. 25.02.1914 r. w Wójtowej Wsi, przybycie 13.03.1942 r., zbiegł podczas ewakuacji obozu.

Maria Cieśla, córka Augustyna Rosy ur. 28.03.1915 r. poinformowała, iż ojciec został aresztowany przez gestapo w dniu 13.11.1941 r. w Radzionkowie, za to, że nie chciał służyć

³⁴ Tadeusz Słowik ur. 16.07.1912 r. Józef Borzucki ur. 30.3.1915 w Myśłowicach, Teofil Krup ur. 26.04.1913 r. w Rudzie Śl. Ustalenia śledztwa tut. Komisji S 20.2016.Zn, Gustaw Michał Różycki ur. 14.01.1892 r. w Suchej Beskidzkiej.

³⁵ S 151/10/Zn

³⁶ Józef Hadaś ur. 17.03.1923 r. egzekucja 18.11.1941 r. (sygn. akt S 12.2001.Zn)

w wojsku niemieckim. Zabrano go do więzienia w Mysłowicach, a w dniu 13.03.1942 r. przetransportowano do KL Auschwitz, stamtąd do KL Sachsenhausen i do Ravensbrück gdzie został wyzwolony w dniu 2.05.1945 r.

Robert Antoni Niedziela ur. 05.06.1913 r. w Dąbrówce Małej, zam. Strzemieszycze, został aresztowany 12 lub 18.09.1942 r. ok. godz. 22.00 przez Świerczyńskiego i dwóch innych gestapowców. Zawieziono go do obozu w Mysłowicach. W obozie przebywał z Alfonsem Wroną i Władysławem Łabanowiczem, lat ok 18, zginął w Oświęcimiu. W trakcie pobytu przesłuchiwanego w obozie, aresztowana została Maria Szymczak po mężu Mazurkiewicz. Robertowi Antoniemu Niedzieli zarzucono przynależność do organizacji podziemnej. Przesłuchania w myśłowickim obozie przeprowadzano również w nocy. Po dwóch tygodniach od przybycia Niedziela był przesłuchiwany przez nieznanego mu gestapowca. W trakcie tego przesłuchania bił go Sowa – kapo. Po konfrontacji z innym oskarżonym Zawiszem, przesłuchiwanemu wybito dwa zęby. Zachorował jak wielu innych więźniów na tyfus plamisty i brzuszny z powodu epidemii mającej miejsce w obozie na przełomie 1942 i 1943 r. Więźniów leczono w tym czasie poprzez polewanie to gorącą, to zimną wodą na zmianę. Spalono również wszystkie sienniki. Kilkakrotnie zmieniano miejsce pobytu przesłuchiwanego. Po przesłuchaniach trafił do celi nr 6, zaś podczas epidemii do celi nr 4. W dniu 19.03.1943 r. Robert Niedziela trafił do Oświęcimia, a w dniu 18.01.1945r. ewakuowany został do Mauthausen. Z AIPN nadesłano dokumenty dot. Marii Szymczak ur. 4.07.1913 r. we Wrześni aresztowanej 11.04.1942 r., w dniu 5.06.1942 wywiezionej z Mysłowic do Katowic, a następnie do KL Ravensbrück.

Maria Oyrzyńska zd. Ślisz ur. 11.09.1923 r. w Cieszynie, aresztowana została w sobotę, 05.09.1942 r. podczas podróży do Krakowa koleją. Miała przy sobie kartkę zapisaną szyfrem. Z listu do prokuratura oraz pamiętnika, dodatkowo wynika, że Maria Oyrzyńska była członkinią ZWZ. Po przybyciu do Mysłowic musiała długo stać przed wejściem do baraku. Następnie wykonano jej 3 zdjęcia. W biurze doszło do spotkania z Wandą Żak, która choć była więźniarką, to cieszyła się szczególnymi względami gestapo i pracowała w charakterze sekretarki. Rygor w obozie był zaostrzony. O godz. 6 następowała pobudka. Więźniowie musieli się umyć, posprzątać cele, posłać łóżka i zjeść śniadanie. Posiłek składał się z połowy kromki chleba (ok. 5 dag) i pół litra czarnej gorzkiej kawy. Jedzenie było rozdawane przez więźniów – z oddziału męskiego. Sytuację zawsze nadzorował strażnik, towarzyszyła mu kalfaktorka i jedna z trzech strażniczek. Strażniczki przez więźniów nazywane były „Ausicht”. Pierwsza z nich – „siwa ausicht” była pochodzenia śląskiego, często podnosiła głos na więźniarki, jednak nie stosowała szykan. Druga, nazywana „wroną”, nie cieszyła się takimi względami więźniarek, trzecia zwana „niebieską”, która nie krzywdziła i nie donosiła

na kobiety z celi. Po śniadaniu o godz. 8 odbywał się apel. Jedna z 3 "ausjerek" otwierała drzwi i krzyczała „Achtung”, a do celi wchodził niski rangą oficer, któremu meldowała stan celi. Więźniarki w tym czasie stały na baczność ustawione dwójkami i odliczały kolejno do dwóch. Po wyjściu strażnika kobiety musiały usiąść na łózkach i siedzieć nieruchomo do godz. 13 z rękami założonymi na kolana. Przez ten czas znajdowały się pod obserwacją. Po przyjeździe do obozu gestapowców z Sosnowca, Katowic, Częstochowy, Krakowa rozpoczynały się przesłuchania, które odbywały się w dużej akustycznej celi znajdującej się w baraku. Od rana słychać było krzyki bitych i torturowanych. Na drugi dzień Maria Oyrzyńska trafiła na przesłuchanie do gestapowca nazywanego z powodu jego urody „chińczykiem”. Na miejscu została pobita po twarzy dłońmi przez Wandę Żak. Po tym incydencie do celi przesłuchań wprowadzono więźnia. Został ciężko pobity przez „chińczyka” gdy odmówił bicia przesłuchiwaney. Następnie rozpoczęło się przesłuchanie właściwe. Gestapowiec bił, uderzał głową pokrzywdzonej o ścianę, a po jej omdleniu kopał ją i bił bykowcem aby wstała. Następnie została wywleczona do swojej celi. Przesłuchanie powtórzyło się po trzech dniach. Tym razem na przesłuchaniu obecny był Świerczyński i „chińczyk”. Przesłuchaną pobito i odprowadzono do celi. O godz. 13 wydawano obiad, na który składała się wodnista zupa. Do godz. 18 więźniarki ponownie musiały siedzieć w bezruchu, po czym podawano kolację, ponownie składającą się z chleba (7 dag) i kawy. Kolejny apel i cisza nocna. Łóżka w celi były piętrowe, a więźniarki spały po dwie na pryczy. Podłoga była betonowa i w związku z tym w celi było bardzo zimno. Wielki żelazny piec na środku celi rozpalano niezwykle rzadko. W celi panował półmrok, okna celowo zostały pomalowane niebieską olejną farbą, tak aby nie było widać więźniów znajdujących się na zewnątrz. W celi nr 2 dla tzw. ciężko politycznych przebywała razem z Jadwigą Hertel zd. Zawisz, jej siostra Irena Zawisz przebywała w celi nr 4, Lucią Beinbrecht nauczycielką z Tarnowskich Gór, Marylą Kaczorowską, Marią Dzień. W Mysłowicach przebywał również jej brat, ojciec i matka. Zostali aresztowani w sierpniu 1942 r. Po drugim przesłuchaniu przesłuchiwana trafiła do bunkra, czyli miejsca odosobnienia. Tam poznała Konstancję Bugajczyk, ciężko pobitą, zakrwawioną i przez kilka dni nieprzytomną. Miała około 45 lat i pochodziła z Siemianowic. Po wyjściu z baraku Marię Oyrzyńską przesłuchiowano jeszcze kilkakrotnie. Jednak nie była już bita. Na tych przesłuchaniach obecni byli Sowa i Józef Chejczyk – słynący ze swej okrutności. W styczniu 1943 r. wybuchła epidemia tyfusu. 07.02.1943 z obozu uciekła więźniarka Dworak. Gestapowcy grozili pozostałym więźniom i wstrzymali tymczasowo wydawanie posiłków. Po tygodniu przywieziono poszukiwaną i wystawiono skatowaną na widok publiczny. W marcu 1943 r. do Auschwitz zostały wywiezione Lucia Beinbrecht, Jadwiga Hertel, Ola Zimnica, Maria Dzień, Konstancja

Bugajczyk i inne razem 15 kobiet. Dn. 08.04.1943 r. zostały wywiezione do KL Auschwitz Maryla Kaczorowska, Janina Szabowska i Maria Oyrzyńska, zostały poinformowane o zesłaniu do obozu w Oświęcimiu. Z dotychczasowych ustaleń wynika, iż Ferdynand Dzień ur. 17.02.1881 r. został stracony w dniu 29.03.1943 r. w wyniku wykonania wyroku policyjnego sądu gestapo³⁷. Maria Dzień ur. 9.02.1919 r. wyzwolona została w maju 1945 r. z Bergen –Belsen. W bazie MPiMAB figurują: więźniarka M. Kaczorowska nr 40273, przybycie do obozu 07.04.1943 r., Janina Szabowska ur.: 12.07.1907 r. w Krzepicach, przybycie do obozu 07.04.1943 r. zginęła 16.6.1943 r., Aleksandra Zimnica ur 28.10.1919 r. w Sosnowcu, przybycie do obozu 18.03.1943 r, zginęła 7.12.1943 r. Bronisława Dzień zd. Miklas ur. 08.06.1893 r. w Bielsku przybycie do obozu 4.12.1942 r. zginęła 2.1.1943 r. w KL Auschwitz, Stanisław Dzień ur. 11.11.1925 r. w Białej przybycie do obozu 4.12.1942 r. przeniesiony 25.8.1943 r. KL Neuengamme, wyzwolony, Lucia Beinbrecht ur. 1911 r.

W zasobie OAIPN w Katowicach odnaleziono akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu w sprawie rehabilitacyjnej z wniosku Jadwigi Hertel zd. Zawisz ur. 7.11.1913 r w Janowie, posiadaczki Volkslisty gr. III o rehabilitację. Wynika z niego między innymi, iż w dniu 24.08.1942 r. została aresztowana za pracę w podziemiu. Do organizacji należeli również jej bracia Henryk Zawisz, aresztowany w lutym 1943, zginął w KL Auschwitz 19.04.1943 r. oraz Leon Zawisz. Dnia 26.08.1942 r. Aresztowano również jej siostrę Helenę Zawisz, łączniczkę Ks. Siwka Dyrektora Gimnazjum w Szopienicach. Jadwiga Hertel przebywała w obozie w Mysłowicach, następnie w Katowicach, gdzie 24.03.1943 skazano ją na karę śmierci za kontakty z Polakami, którą w dniu 26.03. 1943 zamieniono na 4 lata ciężkiego więzienia. W bazie MPiMAB figuruje Henryk Mateusz Zawisza ur. 24.02.1912 r. w Giszowcu, przybycie do obozu-27.02.1943 zginął 19.4.1943 r. W E –encyklopedii odnaleziono biogram Wiktora Siwka ur. 5.11.1884 r., księdza z parafii w Janowie, Dyrektora Polskiego Gimnazjum w Szopienicach. Aresztowany 7.10.1941 r. osadzony w Katowicach i w Mysłowicach, 13.12.1941 przeniesiony do obozu w KL Dachau gdzie zginął w dniu 29.12.1941 r. Oględzinom poddano akta z zasobu OAIPN sygn. IPN Ka 114/1248, sprawy karnej przeciwko Leonowi Zawisz toczącej się przed Sądem Specjalnym Karnym w Katowicach oskarżonemu o to, że sam będąc aresztowany i osadzony w więzieniu w Mysłowicach spowodował aresztowanie Jana Stachonia, Romana Stachonia i Jerzego Wieczorka³⁸. W aktach sprawy znajduje się wyrok uniewinniający oskarżonego oraz protokół rozprawy, gdzie zarejestrowano zeznania świadków, którzy przebywali w więzieniu w Mysłowicach bądź ich krewnych. W oparciu o powyższe ustalono nazwiska następujących osób

³⁷ 151/10/Zn

³⁸ W śledztwie tut. Komisji S 4.2015.Zn Jerzy Wieczorek ur. 25.05.1911 r. w Dębie zam. w Brzęczkowicach aresztowany przez gestapo 20.09.1943 r. stracony po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 29.11.1943 r.

osadzonych w tym więzieniu. Roman Stachoń ur. 30.06.1912 r. w Brzęczkowicach, aresztowany został razem z ojcem Janem w dniu 11.08.1943 r. Pięć tygodni później aresztowano Jerzego Wieczorka z Brzęczkowic. Alfred Knapik ur. 1914 r. aresztowany 8.03.1944 r. w czasie służby w Wehrmachcie, osadzony w więzieniu w Torgau i tam skazany na 4 lata pozbawienia wolności. Herman Mol mąż Erny aresztowany 3.11.1942 w Janowie, sądzony w Berlinie, skazany na 2 lat, Rajmund Koczur aresztowany 12.11.1942 r. sądzony w Berlinie uniewinniony.

Maria Józefowicz zeznała, iż jej brat Henryk Hofmann ur. 1.10.1915 r. w Antoniewie (poznańskie) w czasie okupacji był członkiem ZWZ –AK w Bielsku. Pracował w Bielsku u spedytora. W czasie rewizji gestapo znalazło w mieszkaniu Hofmanna matrycę do powielacza i pieczętkę. Po aresztowaniu w marcu 1943 r. został osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Został przetransportowany do obozu w Oświęcimiu na blok 11 i rozstrzelany w dniu 25.06.1943 r. Razem z bratem gestapo aresztowało Pawła Pinczera i Marię Ślisz. W publikacji Jerzego Klisty Martyrologium mieszkańców Bielska znajduje się biogram: Paweł Pinczer ur. 1916 r. w Velika Kladuša - miasto w Bośni i Hercegowinie. Po przeniesieniu się rodziców do Polski skończył Państwowe Gimnazjum w Bielsku, brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., ranny pod Bydgoszczą. Po powrocie do okupowanego przez hitlerowców Bielska zaangażował się w działalność konspiracyjną – w organizacji „Powoła” („Łańcuch Wolnych Polaków”), która następnie weszła w skład ZWZ. Aresztowany w październiku 1942 r. za działalność w ruchu oporu, wywieziony do więzienia śledczego w Mysłowicach i więzienia w Katowicach. Zginął w marcu 1943 r. w więzieniu w Katowicach lub w KL Auschwitz.

Stanisław Pietranek ur. 05.10.1909 r. w Będzinie. W nocy 27.08.1944 r. został aresztowany przez gestapowca Zieglera i czterech innych. Wraz z nim aresztowano nauczycielkę Stanisławą Rembowską mieszkającą w tym samym budynku co on. Razem z nią został zawieziony do posterunku gestapo, gdzie go skopano i związano. O godz. 9 przewieziono pokrzywdzonego do Sosnowca na ulicę Małachowskiego. Tam po dniu spędzonym w załoczonem pomieszczeniu wywieziono go do więzienia na Ostrogórcze, a następnie do Mysłowic. Rembowską również. W listopadzie wywieziono ją do Ravensbrück. Tam przydzielono go do 1-ego baraku. Z okresu pobytu w obozie zapamiętał dwóch więźniów: Antoniego Rogowskiego i Dyszego. W wyniku bicia towarzyszącego przesłuchaniom znacząco ucierpiał na zdrowiu. Bito go bykowcem i ułamaną nogą od stołu. Tortury te były zadawane przez Zieglera i innych gestapowców. Ciało więźnia zrobiło się czarne od kolan do szyi. Dzięki jednak obmywaniu się w ciepłej wodzie uniknął otwarcia się ran i śmierci w męczarniach jak u innych więźniów. W celi spano na deskach łóżka, we własnych

ubraniach. O 6 rano następowała pobudka, więźniowie myli się własnym mydłem, jeśli go im brakowało to używali tylko wody. Na śniadanie składał się chleb, marmolada, lub zgnity ser, oraz kawa, podobne artykuły wydawano na kolację. Na obiad składała się zupa z odpadowych liści kapusty, kalarepa, rzadko końska padlina. Warunki bytowe były ciężkie, na sufitach znajdowały się gniazda pluskiew. Prócz osób wcześniej wymienionych przesłuchiwany wspomina o załogancie Kocurze i strażniku nazywanym „Nun”, który miał zabić jednego z więźniów jeszcze przed przybyciem Pietranka do obozu. Od 15.01.1945 r. w obozie panował niepokój z powodu zbliżającego się frontu. 17.01.1945 r. więźniów przygotowywano do ewakuacji, jednak przesłuchiwany w tym dniu przeciął druty i zbiegł z zakładu. Obecnie przesłuchano w charakterze świadka Krystynę Rembowską, synową Stanisławy Rembowskiej. Z jej zeznań oraz załączonych dokumentów wynika, iż Stanisława Rembowska ur. 6.04.1904 r. w Rakszawie zamieszkała w czasie okupacji niemieckiej w Będzinie, została aresztowana 29.08.1944 r. za tajne nauczanie i osadzona w więzieniu w Mysłowicach, skąd przewieziono ją do Ravensbrück. 25.04.1945 r. została zabrana z pierwszą grupą więźniarek przez Szwedzki Czerwony Krzyż (inicjatywa hrabiego Folke Bernatotte) do Harplinge – miejscowość w południowej Szwecji, w regionie administracyjnym Halland do Szwecji. w październiku 1945 roku pisała do dzieci stamtąd listy. w styczniu 1946 r. była już w Polsce.

Antoni Rogowski ur. 07.01.1914 r. w Radomsku, zam. Zagórze, zeznał, iż latem 1944 r. na wezwanie zgłosił się na policję w Sosnowcu. Po 2 miesięcznym więzieniu w siedzibie policji w Sosnowcu w październiku 1944 r. został przewieziony do Mysłowic. Zarzucano mu handel z Żydami i posiadanie broni. Z czasu pobytu w obozie wspomina Jerzego Śliwę z Zagórze, Władysława Stasikowskiego z Zagórze, Feliksa Łakomskiego. Początkowo przebywał w celi nr 5, a następnie nr 1. Łóżka były piętrowe, spano na gołych deskach bez sienników i koców. Przesłuchiwany wspomina o częstych wywózkach więźniów z obozu do Oświęcimia, Gross Rossen i Mauthausen. Podczas jego pobytu z celi nr 5 uciekli Wilhelm Skorus i Mieczysław Nowak. Przesłuchiwany pamięta, że w czasie jego pobytu w obozie, do bunkra trafił Langer (imienia brak), który został następnie wywieziony do Oświęcimia i tam został skazany na śmierć przez sąd doraźny. W nieokreślonym czasie Antoni Rogowski wraz z Łakomskim i Leokadią Kowalcową zostali wysłani transportem do Oświęcimia. Tam przydzielono go do bloku nr 11. Gdzie odbywały się posiedzenia sądu doraźnego ostatnie 5.01.1945 na które zabrano 75 osób i żadna nie wróciła. Zginął wówczas Langer. W UM w Sosnowcu Ustalono, iż Leokadia Kawalec zd. Ciaranek ur. się 30.07.1912 r. zm. 9.11.1980 r.

Ryszard Majewski ur. 05.02.1929 r. w Strzemieszycach, aresztowany został jesienią 1943 r. przez gestapo na dworcu w Szczakowej i przewieziony do obozu we Wrocławiu, następnie do siedziby gestapo w Sosnowcu. Tam został ciężko pobity podczas przesłuchania, gdzie zeznawał w związku z przynależnością rodziców do Komunistycznej Partii Polski. Po przesłuchaniu przetransportowany został do obozu w Mysłowicach, gdzie przebywał do 22.01.1945 r. kiedy doszło do ewakuacji starszych więźniów obozu, on sam został w tym czasie zwolniony do domu.

Józef Drózdź 22.01.1918 r. w Kamienicy pow. bielski, zeznał, iż został aresztowany w dniu 18.12.1940 r. w związku z przynależnością do ruchu oporu. Przetrzymany był na gestapo w Bielsku. Stamtąd, w transporcie zbiorowym przewieziony do KL Auschwitz, w lutym 1941 r. przesłany ponownie do gestapo w Bielsku stamtąd do Raciborza potem do Bytomia, Zabrze i Katowic, gdzie odbyła się rozprawa i został skazany na 4 lata więzienia. Karę odbywał w Brzegu. W grudniu 1944 r. przywieziono go do więzienia w Sosnowcu, a gdy omówił podpisanie volkslisty wywieziono go do więzienia w Mysłowicach. 26 stycznia 1945 r., w nocy zapakowano go z innymi więźniami do samochodów ciężarowych i przewieziono na stację kolejową. Tam umieszczono ich w wagonach, po 150 więźniów w jednym. Było tak ciasno, że całą drogę musieli stać. Każdy na drogę otrzymał jeden jednokilogramowy bochenek chleba. Przez całą drogę nie otwierano drzwi, nie podawano wody ani jedzenia. Przez dziesięć dni podróżowali, aż dotarli do Mauthausen. W drodze eskortowali ich ukraińscy esesmani.

Jan Kaczmarczyk ur. 13.04.1919 r. w Młoszowej został aresztowany w grudniu 1943 r. w miejscu pracy – gumownia w Trzebini (gumewerke). Przez 3 tygodnie przebywał w siedzibie gestapo w Trzebini, następnie przetransportowany został do obozu w Mysłowicach. Oskarżono go o kradzież i przynależność do ruchu oporu. Do czynów tych się nie przyznał. Przebywał w celi nr 4, gdzie kalfaktorem był Paweł Kopel. W tym okresie komendantem był Reichel, zastępcą Kocur, a strażnikiem w celi Makowka. Zastępca Kocur został stracony po wojnie w Jaworznie. W obozie przebywał jego kuzyn Mieczysław Bąk. Został on wywieziony z Mysłowic transportem do Oświęcimia i tam, bądź już w trakcie transportu zginął. W końcu 1943 r. Jan Kaczmarczyk został przewieziony kolejno do Wrocławia, Gross Rosen i Sachsenhausen. Mieczysław Bąk ur. 18.02.1906 r. w Trzebini figuruje jako ofiara sądu doraźnego z dnia 29.11.1943 r. (S 4.2015.Zn).

Karol Pierlak ur. 17.03.1920 r. w Sopotni Wielkiej, aresztowany został w masowej łapance mieszkańców wsi. Tego dnia gestapo zatrzymało 47 osób, część z nich świadek zapamiętał: Józef Gawlas, Karol Skrzyp, Marcin Pierlak - brat, Marcin Pierlak – kuzyn, Karol Skrzyp II i Jan Skrzyp, Józef Marszałek z żoną, Józef Duraj, Michał Witas z żoną, Michał Szweda, Wincenty Łysień, Józef Łysień, Jan Duraj z żoną, Władysław Duraj, Szczepan i Marcin

Widuch, Pierlak Mateusz, Pierlak Józef, Gawlas Józef II, Jodłowiec Józef, Dobosz Rudolf, Dobosz Zdzisław, Chowaniec Franciszek, Widz Karol, Szweda Marian. Powodem miała być rzekoma współpraca z partyzantami. Wszyscy aresztowani zostali przetransportowani do siedziby gestapo w Żywcu. Następnie więźniów wysłano do Bielska, część z nich tam pozostała, a większość została przewieziona do Mysłowic. W Mysłowicach świadek trafił do celi nr 3. Dnia 3.09.1943 r. z cel wywołano 24 więźniów. Dziesięciu stracono w publicznej egzekucji po przewiezieniu do Żabnicy, kolejnych dziesięciu w Kamesznicy. 20.09.1943 r. Karol Pierlak z bratem Marcinem, Karolem Skrzypem, Józefem Marszałkiem, Józefem Durajem, Marcinem Szwedą, Karolem Piwowarczykiem, Janem Urbaszem z żoną, został przetransportowany do Oświęcimia³⁹. W bazie MPiMAB figurują Karol Pierlak ur. 17.02.1920 r. przybycie do obozu 15.09.1943 r. 28.08.1944 r. przeniesiony do KL Ravensbrück, Marcin Pierlak ur. 23.05.1913 r. w Sopotni Wielkiej przybycie do obozu 15.09.1943 r. 28.08.1944 r. przeniesiony do KL Ravensbrück, Karol Skrzyp ur. 4.11.1892 r. przybycie do obozu 15.09.1943 r., Józef Marszałek ur. 18.02.1915 r. w Sopotni Wielkiej przybycie do obozu 15.09.1943 r. KL Buchenwald, wyzwolony, Józef Duraj ur. 8.08.1901 r. w Sopotni Wielkiej, przybycie do obozu 5.11.1943 r., KL Ravensbrück, KL Buchenwald, wyzwolony, Karol Piwowarczyk ur. 14.05.1905 r. przybycie do obozu 21.09.1943 r. 24.08.1944 r. KL Ravensbrück, Marcin Szweda ur. 15.09.1913 r. w Sopotni Wielkiej przybycie do obozu 15.09.1943 r. Jan Urbasz (Urbaś) przybycie do obozu 15.09.1943 r. odnotowany 29.04.1944 r. (bbd) i Maria Urbaś ur. 30.01.1920 r. w Żabnicy, 24.10.1944 r. KL Flossenbürg. W bazie ŹRÓDŁO Jan Urbaś mąż Marii Urbaś ur. 15.04.1915 r. w Żabnicy.

Elżbieta Gawęł, żona Andrzeja zeznała, iż w dn. 26.07.1943 r. teść świadka Fryderyk Gawęł był dowódcą placówki AK w Węgierskiej Górcie, jego żona Aniela pełniła funkcję łączniczki. Aresztowanie Fryderyka Gawęła nastąpiło na terenie huty w odlewni żeliwa gdzie pracował w dniu 6 lipca 1943 r. Tydzień później policja zabrała jego żonę i starszą córkę Konstancję ur. 26.09.1927 r. w Ciścu. Aresztowani zostali osadzeni w Bielsku Białej skąd przewieziono ich do Mysłowic. Andrzeja Gawęła ur. 1.06.1930 r. w Węgierskiej Górcie aresztowano wraz z siostrą Barbarą ur. 15.07.1935 r. również przewieziono do Mysłowic, gdzie spędzili 1 lub 2 dni, a następnie przewieziono ich do Potulic i Bogumina. Z opowiadań Marii Szumlak z Rajczy, która także była tam osadzona, wie że była torturowana przez gestapo z Bielska Białej lub Katowic. W trakcie przesłuchania w więzieniu zmarł Jan Chowaniec. Fryderyk Gawęł przebywał w więzieniu do 03.09.1943 r. Tego dnia został stracony podczas publicznej egzekucji w Żabnicy⁴⁰. Aniela Gawęł z córką Konstancją przebywały w więzieniu do lutego

³⁹ Aresztowania w Sopotni Wielkiej były przedmiotem śledztwa tut. Komisji sygn.. S 4.2002.Zn.

⁴⁰ Śledztwo tut. Komisji S 4.2002.Zn

1944 r. Anielę przewieziono do Ravensbrück gdzie zmarła, a Konstancję do Bogumina, Grosberg w celach pracy skąd w 1945 r. wróciła do Węgierskiej Górki.

Tadeusz Praski ur. 10.10.1909 r. w Dąbrowie Górniczej, zam. w Dąbrowie Górniczej, ul. Stacyjna 2. Został aresztowany dnia 02.02.1941 r. Osadzono go w piwnicy sosnowieckiego budynku gestapo. Przebywał tam z bratem Ignacym. Po przewiezieniu do Mysłowic osadzono go w celi nr 1. W tym czasie świadek przebywał tam z Dobrzyńskim Tadeuszem, Bernasikiem⁴¹ i braćmi Okularczykami⁴². Przesłuchania prowadził gestapowiec Pilawa, kalefaktorem byli Pytel i Kwaśny. Zarzutem aresztowania było czytanie komunikatów radiowych. Doszło do 3 przesłuchań. Świadek zeznał o brutalnym traktowaniu przez Pilawę 16 letniego chłopca o nazwisku Januszek. Gestapowiec chwycił włosy młodocianego i bił jego głową w stół chcąc wymusić na nim przyznanie się do winy. 22 lub 24.04.1941 r. Tadeusz Praski przewieziony został do KL Auschwitz⁴³.

Mirosław Celka ur. 01.01.1924 w Będzinie zeznał, iż został aresztowany w dniu 4.10.1942 r. w miejscu zamieszkania. W tym okresie aresztowano kilkadziesiąt osób w związku z wykryciem nielegalnego obrotu fałszywymi dokumentami uprawniającymi do pobierania towarów z niemieckiego magazynu żywnościowego usytuowanego w Będzinie przy ulicy Chemicznej. Organizatorami tego procederu mieli być Żydzi z Będzina. Wszyscy aresztowani zostali przeniesieni do więzienia w Mysłowicach, a stamtąd w dniu 2 grudnia zostali przetransportowani samochodami ciężarowymi do KL Auschwitz i osadzeni w bunkrze na bloku 11. W transporcie tym byli znani mu Tadeusz Kasprzyk, Jan Zasuń, Feliks Gach. W dniu 4 grudnia 1942 r. przed południem otwarto wszystkie cele w bunkrze i wywołano po nazwiskach więźniów. Świadek pozostał w celi. Wskazane przez świadka osoby, zostały rozstrzelane tego samego dnia po posiedzeniu sądu doraźnego katowickiego gestapo. Wśród ofiar było 15 kobiet oraz Żyd Tichauer Fritz Israel skąd 13.04.1943r. został wywieziony do obozu w Mauthausen, z którego został przeniesiony do Gusen. W Gusen został wyzwolony przez armię amerykańską 05.05.1945 r. Florian Granek, ur. 04.07.1923 r. w Tychach. Świadek zeznał, iż przed wojną i w czasie okupacji mieszkał w Tychach, później od 1940 r. pracował jako robotnik w Gliwicach w firmie Kohla-Wengerek, później w hucie Welon oraz w zakładach napraw kolejowych. W 1941 r. świadek wstąpił do Obozu Zjednoczenia Narodu Polskiego, który potem został scalony z ZWZ, gdzie zajmował się kolportowaniem prasy podziemnej. W nocy z 14/15

⁴¹ Wincenty Bernasik ur. 6.10.1905 r., aresztowany w nocy z 25/26.02.1941 r. dniu 22.4.1941 r. transportem z Katowic przewieziony do KL Auschwitz zginął w obozie w dniu 26.07.1941 r. (S 133.2010.Zn),

⁴² Ryszard Okularczyk ur. 25.06.1919 w Dąbrowie Górniczej i Henryk Okularczyk ur. 25.12.1922 r. w Dąbrowie Górniczej skazani na kary więzienia przez WSK Katowice (S 133.2010.Zn)

⁴³ Aresztowania członków Związku Orła Białego były przedmiotem śledztwa tut. Komisji S 133.2010.Zn

listopada 1941 r. do mieszkania świadka wtargnęło Gestapo, które przewiozło świadka na posterunek żandarmerii w Tychach, skąd przewieziono świadka wraz z innymi członkami organizacji do więzienia w Mikołowie, a następnie po przesłuchaniu do Polizei Ersatz Gaefengnis w Mysłowicach. Tam osadzono go w celi nr 1 gdzie kalifaktorami byli Chejczyk i Sowa. W czasie prowadzonych przesłuchań bito go metalowym pejczem był cały posiniaczony. Dn. 10.04.1942. r świadka z innymi więźniami przewieziono do obozu w Oświęcimiu. W styczniu 1945 został ewakuowany i trafił z Mauthausen do obozu w Ebenesee, gdzie 6 maja 1945 r. wkroczyły wojska amerykańskie.

Danuta Maroszek, żona Czesława Maroszka ur. 10.12.1930 r w Sosnowcu zeznała, iż w 1940 r. został on wraz z rodziną, tj. ojcem Leonem i matką Gabriellą Maroszek oraz bratem Janem ur. 3.05.1933 r. i siostrą Haliną aresztowany z powodu przynależności ojca do Batalionów Chłopskich. Po aresztowaniu rodzice jego zostali przewiezieni do obozu w Oświęcimiu, a ich dzieci trafiły do innego obozu (Pogrzebień) , gdzie razem z innymi dziećmi były zmuszane do pracy. W bazie MPiMAB figurują: Gabriela Maroszek ur. 24.02.1907 w Czeladzi, przybycie do obozu 5.03.1943 r., przeniesiona do KL Ravensbrück, następnie KL Oranienburg, wyzwolona 30.4.1945, Leon Maroszek ur. 20.02.1904 r., w Milowicach, zginął 14.4.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego w Katowicach

Elżbieta Maroszek Krzyżanowska córka Jana dodatkowo zeznała, iż aresztowania uniknęła wówczas siostra ojca Halina, ojciec niewiele mówił o pobycie w więzieniu w Mysłowicach i obozie w Potulicach, ale trauma obozowa spowodowała, że do końca życia budził się w nocy z krzykiem.

Zofia Kobiela, córka Czesława Garczarczyka po aresztowaniu ojca przez Gestapo w miejscu pracy w kopalni, razem z matka ukrywała się. Ojciec został przewieziony do obozu w Matchausen, gdzie został zabity. Z USC w Czeladzi pozyskano akt ślubu Czesława Garczarczyka, z którego wynika, iż urodził się w 1914 r. w Czeladzi. Przesłuchano w charakterze świadka Natalię Sobczak, synową Anieli Sobczak i Andrzeja Sobczaka którzy w październiku 1942 r. zostali aresztowani i osadzeni w obozie w Mysłowicach, gdzie Andrzej Sobczak zmarł., Z załączonego przez przesłuchiwaną oświadczenia świadków sporządzonego w 1947 r. wynika, iż Andrzej Sobczak ur. 5.11.1905 r. był łącznikiem i żywicielem grupy partyzantów Gwardii Ludowej na terenie powiatów bielskiego i żywieckiego. Aniela Sobczak ur. 28.05.1905 r. figuruje w wykazie osób straconych po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 28.07.1943 r.

Przesłuchano w charakterze świadka synową Henryka Boryczki, Danutę Boryczko, która zeznała, iż teść był Komendantem Obwodu w Inspektoracie AK Bielsko, nosił pseudonim „Doktor Adam”. Po jakimś czasie od jego aresztowania gestapo aresztowało jego syna

Zbigniewa, który następnie został zamordowany w Oświęcimiu w 1943 r. Pseudonim wskazuje na to, iż pojawiający się u Koniecznego Adam Boryczko to Henryk Boryczko. Z Urząd Stanu Cywilnego w Mysłowicach nadesłano kserokopię aktu zgonu Henryka Boryczko, który figuruje wśród podsądnych przywieziono do KL Auschwitz z więzienia policyjnego w Mysłowicach w dwóch grupach: 24 i 25.01.1943 r., osądzonych i rozstrzelanych w dniu 25 stycznia. Z dokumentu tego wynika, iż Boryczko zmarł w dniu 7.01.1943 r.

Kazimiera Gwóźdź córka Andrzeja Furgalińskiego ur. 17.11.1891 r. w Ibramowicach zmarłego w więzieniu w Mysłowicach w dniu 17.08.1941 r. zeznała, iż nie wie dlaczego ojciec został aresztowany przez gestapo, prawdopodobnie w związku z prowadzeniem działalności handlowej. Po jego śmierci, żona otrzymała niewielkie pudełko, w którym były przybory do golenia.

Barbara Popczyńska córka Mariana Feliksa ur. 29.01.1904 r. zeznała, iż ojciec był architektem. Pracował i mieszkał z rodziną w Oświęcimiu. W czasie okupacji związał się z organizacją podziemną ZWZ, obwód Oświęcim. Został aresztowany 7.10.1942 r. Wtedy aresztowano innych członków organizacji – Banasia, Niezgodę, Szlachcica, Kubistą. Świadek załączyła dokument śmierci Mariana Feliksa, wystawiony przez Urząd Stanu Cywilnego w Mysłowicach, z którego wynika, iż zmarł 6.01.1943 r. o godz. 23.20 w Mysłowicach.

Przesłuchano Genowefą Komalską córkę Eugeniusza Bulskiego ur. 3.11.1903 r. w Zawierciu zmarłego w więzieniu w Mysłowicach 5.2.1943 r. z powodu tyfusu, która zeznała, iż został on aresztowany w 1942 r. dworcu PKP w Zawierciu z nieznanymi jej przyczynami.

Maria Józefa Ciuła zd. Skibińska ur. 15.10.1919 r. w Dąbrowie Górniczej, aresztowana została 22.04.1941 r. po tym jak została wezwana do stawienia się w siedzibie gestapo. Dzień później wywieziono ją do Mysłowic. Z celi zapamiętała tylko Zofię Bukłak. Świadek była obecna przy biciu i polewaniu wodą kobiety której personaliów nie pamięta. Kobieta ta została zabrana na przesłuchanie po którym nie miała siły sama wrócić do celi i zmarła w izbie chorych. Gestapowcami odpowiedzialnymi za ten czyn byli Białas i Slusarek. W 1943 r. aresztowano rodziców przesłuchiwanej: Mieczysława Skibińskiego ur. 15.04.1896 r. w Dąbrowie i Marię Skibińską ur. 16.02.1898 r. w Dąbrowie. Razem z matką zostały przeniesione do obozu w Oświęcimiu skąd wróciły. Ojciec zginął w Mauthausen.

Fryderyk Skalec ur. 07.01.1914 r. w Krempie, aresztowany w czerwcu 1942 r. z powodu przynależności do ruchu oporu (Polska Organizacja Podziemna). Do Mysłowic trafił z innymi członkami organizacji: bratem Henrykiem Skalcem ur. 19.11.1912 r. Paweł Gnioździorz, Alfons Kapłanek, Jerzy Fiszer, Powoła, Waśkiewicz, Alojzy Bąk i Wilczek – łącznik z Lipin. Po przyjeździe do obozu zostali ustawieni twarzami do muru i bici po głowach tak, że ranili

swoje twarze o ścianę. Następnie kalefaktor Chejczyk wymierzył im karę za pomocą bykowca. Świadek został 100 razy uderzony przy wchodzeniu na celę. Wymienione osoby prócz Kapłanka i przesłuchiwanego zostały wywiezione do Oświęcimia przed wybuchem epidemii tyfusu. W obozie przebywali również Stanisław Rud, Teodor Jaworski, Paweł Blaszcok. W kwietniu 1943 Fryderyk Skalec został wywieziony do Oświęcimia. 11.01.1945 w sądzie w Bytomiu odbyła się rozprawa, gdzie osądzono 30 osób, wcześniej więzionych w Mysłowicach⁴⁴.

Jan Pyszka ur. 26.12.1893 r. w Łobrzynicy, aresztowany został 02.10.1942 r. przez gestapo za przynależność do tajnej organizacji polskiej niepodległościowej TON i osadzony w celi nr 1 myślowickiego obozu, w której przebywał do 27.03.1944 r. Do celi w której przebywał przydzielono Rejdycha – członka PPR. Był on wielokrotnie zabierany na przesłuchania, z których wedle zeznań świadka zawsze wracał pobity i zakrwawiony.

Zygmunt Drożyński ur. 18.11.1924 r. w Klimontowie, aresztowany został 04.12.1944 r. przez policję niemiecką w miejscu zamieszkania. Po tygodniu przekazany do obozu w Mysłowicach i osadzony w celi nr 1 po krótkim czasie przydzielony do grupy wykonującej zadania niebezpieczne na terenie Górnego Śląska. Wykopywał niewypały bomb lotniczych w Chorzowie. 20.01.1945 r. wywieziony do Mauthausen.

Adam Haber ur. 24.08.1918 r. w Sosnowcu został zatrzymany przez Schupo jesienią 1944 r. podczas nielegalnego transportu żywności samochodem. Wraz z nim zatrzymano małżeństwo Rajczyk. Po pobycie w więzieniu na ul. Żytniej w grupie 40 osób został przewieziony do Mysłowic. W obozie przebywał z wspomnianymi Rajczykami, Stanisławem Uchnastem, Stefanem Goździkiem i księdzem z Bolesławia. Cele były zapluskwione i świadek musiał spać na betonie, bo ilość insektów uniemożliwiała korzystanie z łóżka. Przez 2 miesiące z Uchnastem pracował w warsztacie tapicera. Na 3 tygodnie przed nadejściem frontu rozpoczęła się ewakuacja więźniów. Około 26.01.1945 r. w budynku w którym spał świadek doszło do wybuchu. W jego wyniku otworzyły się drzwi i więźniowie uciekli z celi. Po wyjściu na zewnątrz okazało się, że w obozie nie ma już nikogo z załogi. Przesłuchiwany tak jak wielu innych uciekł czołgając się pod drutami kolczastymi. Było to zadanie o tyle łatwiejsze, że w tym czasie w mieście nie stacjonowały już jednostki niemieckie.

Janina Barańska zeznała, że jej pierwszy mąż Bronisław Łukasik ur. 13.08.1908 r. i jego brat Stefan ur. 11.08.1911 r. zostali w bliżej nieokreślonym czasie aresztowani i przewiezieni do obozu w Mysłowicach. Z obozu wysłali tylko jedną kartkę. Kolejna kartka została wysłana 1944 r. z Gross Rossen. Bronisława Łukasik ur. 03.11.1920 r. w Pogorzycach, żona Stefana, została aresztowana z dziećmi: Kazimierzem ur. 10.12.1940 r. i Jadwigą ur. 25.06.1943 r.

⁴⁴ Śledztwo tut. Komisji sygn. S 17.2016.Zn

w dniu 11.08.1943 r. w Chrzanowie. Razem z Łukasikami aresztowano rodzinę Liszków i Deda. Zawieziono ich do więzienia w Mysłowicach. Po 3 tygodniach od wywiezienia dzieci Bronisława Łukasik skierowana została w grupie 11 kobiet do pomocy przy opiece w Pogrzebieniu. Obecnie zeznania złożyli również Kazimierz Łukasik i Jadwiga Ciepielowska zd. Łukasik, którzy ze względu na swój wiek w chwili aresztowania nie pamiętają pobytu w obozach.

Podczas remontu jednego z budynków w Pogrzebieniu odnaleziono listę transportową dzieci przywiezionych w dniach 12, 13 sierpnia 1943 r. do Polenlagru nr. 82 w Pogrzebieniu. Wymienione jest w niej 201 dzieci. Dodatkowo w dniu 14.08.1943 r. skierowano do Polenlagru 13 kobiet nazwanych „Schwangere Frauen” (kobiety ciężarne). Wśród nich była Bronisława Łukasik ur. 3.10.1920 r. w Sierszy oraz Zofia Kuziel ur. 4.12.1910 r. z Sierszy, Felicja Kwiecień ur. 30.05.1916 r. z Sosnowca, Maria Lasoń ur. 16.12.1903 r. w Sierszy, Franciszka Olearczyk ur. 1.07.1907 r., Apolonia Pietrzyk ur. 20.05.1918 r. w Niwce, Józefa Wójcik ur. 25.10.1917 r. z Olkusza, Waleria Wszendobyl ur. 16.12.1908 r. z Sosnowca, Maria Bańka ur. 2.03.1923 r. z Sosnowca, Stanisława Baran ur. 21.10.1911 r. z Klimontowa, Kudła Joanna ur. 6.01.1919 r. ze Sławkowa, Stefania Papiernik ur. 23.03.1916 r. z Płok, Zofia Sterczewska ur. 16.10.1916 r. z Czeladzi. Zofia Kuziel została aresztowana razem z dziećmi Haliną Kuziel ur. 28.08.1931 r. i Janiną Kuziel ur. 28.08.1932 r. Maria Lasoń razem z dziećmi Janiną ur. 7.03.1933 r., Józefem ur. 15.07.1930 r i Romualdem ur. 8.05.1936 r., Stefania Papiernik razem z Bronisławem ur. 18.10.1942 r. i Janem ur. 3.04.1940 r., Stanisława Baran razem z Mateuszem ur. 21.07.1937 r. i Jolantą ur. 23.07.1943 r. Maria Bańka z Jerzym ur. 17.05.1943 r. (W księgach pochówku Polenlagru 82 w Pogrzebieniu figuruje Jerzy Bańka 3 miesiące zmarł 3.08.1943 r., pochowany 4.08.1943 r. Apolonia Pietrzyk z Janiną ur. 17.04.1935 r., Danielą ur. 17.03.1938 r. i Zenonem ur. 22.05.1941 r., Waleria Wszendobyl ze Zdzisławem Wszendobyl ur. 12.12.1928 r. Zofia Sterczewska z Barbarą Sterczewską ur. 7.05.1943 r. Wśród kobiet wywiezionych w tych dniach do KL Auschwitz była również Rozalia Sterczewska ur. 14.06.1886 r. w Czeladzi zginęła 1.12.1943r.

Anna Potoczek zd. Łukasik siostra Bronisława i Stefana zeznała na okoliczność aresztowania w związku z akcją „Oderberg” członków jej rodziny Aresztowano jej ojca Władysława Łukasika ur. 20.12. 1879 r. matkę Annę Łukasik ur. 11.07.1877 r. siostrę Genowefę Łukasik ur. 1.1.1911 r. żonę brata Władysława – Stefanię zd. Gut ur. 3.11.1905 r., wraz z dziećmi Ireną ur. 11.04.1926 r. i Władysławem ur. 23.04.1931 r.. Stefania i starsza córka po krótkim pobycie w Mysłowicach trafiły do Oświęcimia, zaś syn został wywieziony do Pogrzebienia.

Zbigniew Łukasik syn Władysława Łukasika ur. 23.04.1931 r. zeznał, iż dziadek Władysław w czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Chrzanowie i pracował w zakładach Fablok. Został aresztowany w dniu 5.08.1943 r. osadzony w Mysłowicach a po kilku dniach przywieziony na teren posesji gdzie mieszkał i zastrzelony. Aresztowano również babcię Stefanię i siostrę ojca Irenę. Ojciec Władysław został osadzony w obozie w Potulicach, a po ukończeniu 12 lat został skierowany do pracy.

Józefa Jabłońska z d. Florek ur. 14.02.1919 r. w Zagrodach, została aresztowana 11.08.1943 r. w Dąbrowie Górniczej po tym jak przyszła do siedziby gestapo odwiedzić aresztowanego w pracy męża, Bolesława Jabłońskiego ur. 17.03.1915 r.. Tego samego dnia zaaresztowano rodzinę świadka: ojca Franciszka Florek ur. 30.03.1891 r., brata Stanisława Florek ur. 15.07.1922 r. i syna Marka Jabłońskiego ur. 16.09.1940 r.. Do zatrzymania doszło z uwagi na przynależność do PPR. W siedzibie gestapo przebywało wiele rodzin gotowych do transportu do obozu. Przesłuchiwana wymieniła: Helenę Pędras, Helenę Sliwińską, Marię Krzynówek. Część z tych kobiet była aresztowana wraz z dziećmi. Po przewiezieniu do Mysłowic spisano dzieci i popołudniu wywieziono je do obozu w Pogrzebieniu. Kobiety natomiast zostały przetransportowane do Oświęcimia. W bloku nr 11 zginął mąż przesłuchiwanej⁴⁵, zaś jej ojciec został zabity w Gross Rosen. Świadek w myślowickim obozie przebywała z: Heleną Siemek, Józefą Gąsior, Janiną Jasińską, Heleną Jaworską, Kozłową z Trzebini. W bazie MPiMAB figurują Janina Jasińska, ur. 09.02.1912, w Psarach zginęła 29.11.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego w Katowicach, Józefa Gąsior, ur. 22.02.1920 w Psarach, przybycie do obozu 13.08.1943, wyzwolona podczas ewakuacji KL Auschwitz, Helena Jaworska, ur. 16.06.1908 r. w Zabrzegu, przybycie do obozu 18.12.1942 r. zginęła 20.2.1943r.

Witold Pietrzak ur. 19.07.1933 r. w Czeladzi, w sierpniu 1943 r. o godz. 6.00 został aresztowany w miejscu zamieszkania w Piaskach razem z rodzicami Józefem 13.02.1904 Ostrowy i Marią oraz siostrą Ireną ur. 17.08.1929 r. Aresztowano wówczas wiele rodzin, a mężczyzn oddzielono od kobiet i dzieci. Po krótkim pobycie w szkole w Mysłowicach zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach. On z siostrą zostali wywiezieni do Polenlagru Pogrzebień, później Kietrz i Bohumin, matka do KL Auschwitz gdzie zginęła po pół roku, a ojciec do Gross-Rosen, komando Raichenau, gdzie zginął w 1944 r.. W bazie MPiMAB figuruje Maria Pietrzak ur. 1905 Częstochowa przyjeta 14.08.1943 r. zginęła 21.3.1944

Józef Szewczyk ur. 25.03.1918 r., mieszkaniec Jęzora został aresztowany w dniu 11.08.1943 r. razem z żoną i 23 miesięcznym synem przez gestapowca Brunkena. Aresztowano wówczas Władysława Kasprzyka z żoną i synem, Franciszka Kasprzyka z żoną i córką, Ludwika Kite

⁴⁵ Posiedzenie sądu doraźnego 22.10.1943 r.

z żoną i trojgiem dzieci, Walenty Knapczyk z żoną i dwójką dzieci oraz Romana Budaka. Jana Dutka został zastrzelony w czasie zatrzymania. Kita i Kasprzyk Franciszek zostali później rozstrzelani w obozie w Oświęcimiu. W obozie w Oświęcimiu zmarły Stefania Kasprzyk, Cecylia Knapczyk, Julia Kita. Śledztwo przeciwko niemu prowadził Brunken i Świerczyński. W czasie przesłuchań był bity bykowcem, wybito mu boczne zęby skuwano ręce za kolana i pod nie wsadzano drążek. Niektórzy więźniowie byli katowani tak, że odchodziło im ciało od kości. Widział katowanego Jana i Antoniego Stolarskiego Widział katowanego Stanisława Śliwińskiego⁴⁶ oraz Brzozowicza z Sosnowca i Edwarda Kaptacza, obaj mieli podpalone policzki i wyrwane kawałki ciała obcęgami. Widział lekarza Wiechułę powieszono na haku. Był świadkiem jak niejaki Tybrus funkcjonariusz działu gospodarczego znęcał się nad Józefem Ciepłym. W więzieniu przebywał szwagier jego brata Stanisław Wędzicha. W oparciu o bazę ŹRÓDŁO ustalono dane dzieci Walentego i Cecylii Knapczyk: Zbigniew Knapczyk ur. 13.03.1932 r., Janina Knapczyk ur. 1.01.1935 r. Córka Zbigniewa Knapczyka Jolanta Czerwińska zeznała dodatkowo, iż ojciec razem z siostrą Janiną po rozdzieleniu z rodzicami zostali przewiezieni do obozu w Potulicach. Janina Boroń, córka Walentego Knapczyka poinformowała, iż ojciec urodził się 10.11.1907 r. w Sosnowcu, w dniu 12.10.1943 r. został przewieziony do KL Auschwitz a stamtąd w dniu 27.04.1944 r. do KL Buchenwald gdzie został wyzwolony. W bazie MPiMAB odnotowano zgon Cecylii Knapczyk ur. 11.11.1912 r w Jęzorze przybyłej 13.08.1943 r. zmarłej 11.11.1943 r.

Ustalono, iż Roman Budak, Józef Brzozowicz, Franciszek Kasprzyk, Ludwik Kita zginęli 22.10.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego w Katowicach, natomiast Jan Solarski i Antoni Stolarski ur. 2.1.1910 r. w Zawierciu zginęli z wyroku sądu doraźnego w dniu 29.11.1943 r.⁴⁷ Stanisław Wędzich zginął 2.9.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego w Katowicach.⁴⁸ W bazie MPiMAB odnotowano zgon Julii Kita przybyłej 13.08.1943 r. zmarłej 17.01.1944 r. Józef Szewczyk przybycie do obozu 08.12.1943 r., przeniesiony 11.2.1944 r. do KL Mauthausen (52498), wyzwolony 5.5.1945 r., Maria Szewczyk ur. 25.11.1919 r. przybycie do obozu 05.09.1943, Auschwitz, przeniesiona 24.7.1944 do KL Ravensbrück (46569), następnie KL Buchenwald (27420), wyzwolona 11.4.1945, Z AIPN nadesłano dokumenty dot. Marii Kasprzyk ur. 24.04.1906 r. w Jęzorze, aresztowana dn. 11.08.1943 r. osadzona w Mysłowicach, przetransportowana KL Auschwitz –Birkenau, KL Rawensbrück, KL Buchenwald, syn Adolf Kasprzyk ur. 28.01.1930 r.

⁴⁶ W oparciu o MPiMAB urodzony: 30.10.1913. w Dąbrowie przybycie do Auschwitz 24. 08.1943r, przeniesiony w 1943 r. do KL Mauthausen, przeżył,

⁴⁷ akta śledztwa tut. Komisji sygn. S 4.2015.Zn

⁴⁸ akta sygn. S 151.2010.Zn

Zeznania złożył Alfred Kita ur. 30.06.1938 r aresztowany 11.08.1943 r. z rodziną: matką Julią Kita, ojcem Ludwikiem Kita, braćmi Henrykiem ur. 26.03.1929 r. i Rajmundem ur. 20.07.1933 r. Zostali zawiezieni do Mysłowic, dzieci oddzielone od rodziców i wysłane do obozu w Potulicach (04.08.1944 r.) wcześniej przebywały w różnych obozach na ziemiach polskich i czechosłowackich. Powodem aresztowania była działalność ojca w ruchu oporu. W wykazie dzieci i młodocianych więźniów Mysłowic oraz w księgach pochówku Polenlagru 82 w Pogrzebieniu⁴⁹ figuruje Ludwik Kita ur. 26.02.1943 r., zmarł 29.08.1943 r., pochowany 30.08.1943 r. Halina Skalbmierska zd. Kasprzyk ur. 8.01.1932 r. została aresztowana z rodzicami 11 sierpnia 1943 r. (Akcji „Oderberg) a wraz z mamą Stefanią Kasprzyk przez Gestapo w mieszkaniu przy ul. Starowiejskiej 21 w Sosnowcu. Przyczyną aresztowania była działalność konspiracyjna ojca, gdyż był on założycielem PPS w Jęzorze, a w czasie wojny łącznikiem między woj. Krakowskim a śląskim. W czasie aresztowania i rewizji mieszkania ojciec był w pracy Doprowadzono je na posterunek policji w Jęzorze, gdzie ok. 14 trafił także ojciec Franciszek Kasprzyk. Następnie z innymi rodzinami z Jęzora zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach gdzie mężczyźni i kobiety byli oddzieleni. Przez 3 dni przebywała wraz z matką w kobiecej celi, gdzie były również inne matki z dziećmi. Następnie dzieci zostały oddzielone od matek i wywiezione do obozu Pogrzebieniu, a matki do Oświęcimia. Dzieci odczuwały psychicznie separację od rodziców. Przemocy fizycznej nie stosowano wobec świadka, dzieci jednak były często wyrywane matkom. Cele były małe i przepełnione, a łóżka trzypiętrowe, stale zamykano nowych więźniów. Pożywienie całonienne to kromka chleba i czarna kawa. Ojca i inne osoby torturowano przez bicie i wbijanie szpilek pod paznokcie. W bazie MPiMAB figuruje Stefania Kasprzyk ur. 12.08.1908 r. w Jęzorze przybyła do obozu 13.08.1943 r. zginęła 23.11.1943 r.

Józef Siemek ur. 19.03.1905 r. w Myślachowicach, został aresztowany 11.08.1943 r przez gestapo razem z rodziną: żoną Heleną, córką Wandą ur. 29.04.1932 r., synem Adamem. W tym dniu w Myślachowicach aresztowano też inne osoby: Stanisław Daniel z żoną Agatą i dziećmi Ireną Daniel ur. 16.01.1938 r. w Myślachowicach i Heleną Daniel ur. 26.12.1931 r. w Myślachowicach, Piotr Czesny z żoną i dziećmi, Jan Rejdych z żoną i dziećmi, Janina Jasińska i Gąsior. Dzieci Siemkom odebrano i wywieziono do obozu w Potulicach. Świadek przez 8 dni znajdował się na przesłuchaniu, gdzie był bity i torturowany. Konfrontowano go z Franciszkiem Dudkiem, który przed wojną należał do PPS. Zaprzeczył przynależności do PPS. Dn. 18.11.1943 r. wywieziono go do Oświęcimia, a następnie do Dachau. W bazie MPiMAB figuruje Agata Daniel ur. 2.03.1908 r. Ligota przybycie do obozu 13.08.1943 r. przeniesiona do KL Ravensbrück (54938), następnie do Lipska- wyzwolona,

⁴⁹ S 47.2002.Zn

Adam Siemek ur. 04.07.1933 r. Z zeznań wynika, że w dn. 11.08.1943 r. w swoim mieszkaniu w Myślachowicach 151 został on aresztowany wraz z siostrą Wandą Siemek i rodzicami Heleną Siemek i Józefem Siemkiem. Przyczyną aresztowania była działalność konspiracyjna ojca. Po jednodniowym pobycie na posterunku w Myślachowicach, zostali przewiezieni do Chrzanowa. Do Zastępczego Więzienia w Mysłowicach trafili wraz z innymi aresztowanymi w dn. 11.08.1943 r. Po przyjeździe na placu więziennym odbywała się selekcja – oddzielano rodziców od dzieci i kobiety od mężczyzn. Świadek nie był umieszczony w celi z rodziną, nie miał też możliwości kontaktu z nimi, w związku z tym nie ma informacji o warunkach w jakich byli przetrzymywani. Dzieci znajdowały się pod dozorem strażników więziennych, a podczas krótkiego spaceru pod dozorem w zorganizowanych grupach. W celach znajdowało się po kilkanaście osób. Świadek nie wie o torturach fizycznych, twierdzi natomiast, że ciasne cele z małym oknem i brak informacji o rodzinie, wpływały na psychikę. Świadek nie wie o segregacji rasowej i oględzin ciała z tego powodu, nie pamięta dokładnie wyżywienia, oprócz czarnego chleba i kawy. Wobec niego nie dokonywano tortur, nie wie o torturach fizycznych i psychicznych wobec dorosłych, gdyż był od nich odizolowany ale podejrzewa, że miały one miejsce. Świadek opuścił więzienie w Mysłowicach wraz z siostrą po upływie ponad trzech miesięcy. Następnie zostali przetransportowani do Pogrzebienia. W bazie MPiMAB figuruje Helena Siemek ur. 16.05 1911 r. przybycie do obozu 13.08.1943, wyzwolona w Dreźnie.

Waleria Polak ur. 05.10.1903 r. w Chechle została aresztowana 11.08.1943 r. z córkami i po zebraniu większej ilości rodzin przewieziona do obozu w Mysłowicach. Po 3 dniach odebrano pokrzywdzonej dzieci i przewieziono ją do Oświęcimia. Odbieranie dzieci było zmasowaną akcją podczas której bito kobiety niechące oddać swoich dzieci. Jesienią 1944 r. wywieziona została do Buchenwaldu. Do domu wróciła w lipcu 1945 r. Janina Zachariasz zd. Polak ur. 23.08.1929 r. i Czesława Sibiela z d. Polak ur. 11.11.1931 r. w Czeladzi z Mysłowic po kilku dniach razem z innymi dziećmi zostały przetransportowane do obozu w Pogrzebieniu. Uprzednio w brutalny sposób oddzielono je od matek. Czesława Sibiela wymieniła wiele młodocianych więźniów z którymi przebywała: Janda Krystyna z Piasków lat 6 (zmarła), Skrobot Ewa 8-12 miesięcy (dzięki opiece przesłuchiwanej przeżyła i wróciła do domu), Halina i Olga Kobus z Piasków (wróciła), Nowacki z Piasków (3 lata), Lucyna Sularz, Danuta Milik, Barbara ur. 3.12.1941 Halina (ur. 5.08.1934 r.) i Edward Kaptacz ur. 12.05.1933 r., rodzeństwo Kobus (Jerzy, Henryk, Halina i Olga) – rodzice zginęli, rodzeństwo Woszczyk z Czeladzi (Maria, Józef i Emilia) – rodzice zginęli, Sczupider Henryk Pietrzyk Irena i Witold – rodzice zginęli, Bielska Bogumiła i jej brat – rodzice zginęli,

Lilia i Bartosz z Czeladzi– rodzice zginęli, Alfred i Jerzy Czapla– rodzice zginęli, Ryszard Bąk (15 lat), Helena Szczepanik.

Alicja Janina Piskozub zd. Rejdych ur. 12.08.1937 r. w Myślachowicach, została aresztowana 10.08.1943 r. z ojcem Szczepanem zwanym Janem, matką Honoratą i bratem Janem. Prócz nich aresztowano rodziny Siemek i Daniel. Po trafianiu do Mysłowic przydzielono ją z bratem do celi dla dzieci. Świadek z tego okresu pamięta niewiele. Z Mysłowic przewieziono ją z bratem Janem do Pogrzebienia. Mama zmarła w obozie a ojciec po wyzwoleniu wrócił z Mauthausen. W bazie MPiMAB figuruje Honorata Rejdych ur. 15.01.1910 r. w Myślachowicach przybycie do obozu 13.08.1943 r. zginęła 20.12.1943 r. w KL Auschwitz. Z zaświadczenia załączonego przez Jana Rejdycha wystawionego 2.06.1945 r. w Linz wynika, iż Stefan Rejdych ur. 17.12.1909 r. przebywał w Mauthausen Gusen od 10.10.1943 r. do 5.05.1945 r.

Jan Pieniński członek KPP w Zagłębiu aresztowany 11.08.1943 r. został razem z żoną. Zostali osadzeni w więzieniu na Ostrej Górze w Sosnowcu, potem przewiezieni do więzienia w Mysłowicach. Tam spotkał aresztowanych również innych członków KPP: Józefa Wieczorka, Piotra Drażkiewicza, Antoniego Solarskiego, Jana Solarskiego, Szczupidera z Będzina, Rasia z Będzina, Bańkę z huty Sosnowiec i Studenckiego z Żywca. Pod koniec 1943 r. został wywieziony do KL Auschwitz, jego żona również. Zimą 1944 r. został przetransportowany do KL Mauthausen. W bazie MPiMAB figurują Jan Pieniński ur. 22.12.1908 r. w Sosnowcu, przeniesiony do KL Mauthausen (52935), wyzwolony 5.05.1945, przybycie do obozu 19.11.1943 r. Zenobia Pienińska (Piorunek), ur. 1.02.1943 r. przybycie do obozu 13.08.1943 r. przeniesiona do Flossneburg (56612), wyzwolona 22.4.1945,

Alfreda Lewińska zd. Czapla ur. 6.07.1931 r. została zatrzymana z rodzicami i bratem Jerzym Czapłą ur. 29.05.1935 r. w dniu 11.08.1943 r. i przewieziona do obozu w Mysłowicach. Matka Anastazja⁵⁰ została przewieziona do obozu w Oświęcimiu, ojciec Izidor Czapla po śledztwie w obozie w Mysłowicach przewieziony został do obozu w Gross Rosen gdzie zginął⁵¹ Świadek z bratem trafili do Polenlagrów.

Kryspin Michno ur. 16.01.1939 r., zatrzymany został z rodzicami Stanisławem i Janiną⁵² 11/12.08.1943 r. po krótkim pobycie w Mysłowicach zostali odesłani do obozu w Oświęcimiu, a on do Polenlagru w Pogrzebieniu.

Józef Waszczyk ur. 10.09.1930 r. w Czeladzi. zatrzymany został z rodzicami 11/12.08.1943r. Matka Franciszka po krótkim pobycie w Mysłowicach została odesłana do

⁵⁰ Anastazja Czapla nr 54626 przyjęta dn. 13.08.1943 zginęła 17.1.1944 r. w KL Auschwitz,

⁵¹ Izidor Czapla ur. 28.10.1906 r. figuruje wśród ofiar sądu doraźnego w dniu 29.02.1944 r.

⁵² Janina Michno ur. 6.03.1914 nr 54815 przyjęta dn. 14.08.1943 przeniesiona 24.7.1944 r. do KL Ravensbrück,

obożu w Oświęcimiu, ojciec Leon do obożu Gross Rosen a on do Polenlagru w Pogrzebieniu.

Henryka Rogacz zd. Szczupider ur. 20.12.1928 r. w Czeladzi zatrzymana z rodzicami i siostrą Anną w nocy z 11/12.08.1943 r. i przewieziona do obożu w Mysłowicach (budynek starego przedwojennego więzienia). Po kilku dniach Rodziców Jana i Annę przewieziono do obożu w Oświęcimiu, a ją z siostrą do Polenlagru. Matka zginęła w Oświęcimiu a od ojca otrzymała ostatni list z Gross-Rosen. W bazie MPiMAB figuruje Anna Szczupider 54664 przyjęta dn. 13.08.1943 zginęła 1.02.1944 r. w KL Auschwitz. Z dokumentów przesłanych przez AIPN wynika, iż Jan Szczupider ur. 7.08.1897 r. w Dąbrowie Górniczej został przyjęty w KL Auschwitz dn. 28.09.1943, przeniesiony do Mauthausen, dn. 28.04.1944 komando Gusen, zmarł. 8.05.1944 r.

Eugeniusz Dumanowski ur. 21.06.1932 r. zatrzymany z rodziną 11/12.08.1943 r. po krótkim pobycie w Mysłowicach razem z siostrą Józefą ur. 17.03.1936 został wysłany do Polenlagru. Matka Rozalia została przewieziona do obożu w Oświęcimiu, a ojciec Stanisław do obożu Gross Rosen. W bazie MPiMAB figuruje Rozalia Dumanowska przyjęta do KL Auschwitz dn. 13.08.1943, zginęła 2.1.1944 r. Z dokumentów przesłanych przez AIPN wynika, iż Stanisław Dumanowski ur. 10.07.1899 r. w Borowej. został przyjęty w KL Auschwitz dn. 5.11.1943, przeniesiony do Mauthausen dn. 12.02.1944 komando Gusen, zmarł. 8.05.1944 r. Zofia Olszowy zd. Skrobot ur. 16.09.1935 r. w Czeladzi zatrzymana z rodzicami i siostrami Marią ur. 7.05.1937 r. i Ewą ur. 1.03.1942 r. 16.08.1943 r. i przewieziona do obożu w Mysłowicach. Po kilku dniach matkę Władysławę ur. 10.12.1912 r. 13.08.1943 r. przewieziono do obożu w Oświęcimiu skąd została przeniesiona do KL Flossenbürg, wyzwolona 22.4.1945 r., Ojciec Stanisław ur. 23.10.1911 r. po dłuższym pobycie w Mysłowicach skąd został przewieziony do KL Sachsenhausen, Oranienburga i do Gross – Rosen. Świadek z siostrami trafiła do Polenlagru w Pogrzebieniu.

Stanisław Ropka ur. 20.04.1932 r. zatrzymany z rodzicami Janem i Walerią w nocy z 11.08.1943 r. w Sierszy i przewieziony do obożu w Mysłowicach. Po kilku dniach rodziców przewieziono do obożu w Oświęcimiu, a jego do Polenlagru.

Alfreda Grelowska zd. Liszka ur. 4.03.1932 r. w Chrzanowie zatrzymana z matką Marią i bratem Kazimierzem ur. 13.09.1929 r w Chrzanowie 11.08.1943 r. w domu i po krótkim pobycie na posterunku w Chrzanowie, gdzie dołączył do nich ojciec Jan przewiezieni do obożu w Mysłowicach. Po kilku dniach rodziców przewieziono do obożu w Oświęcimiu, a ją do Polenlagru w Pogrzebieniu. Dodatkowe zeznania złożył Zbigniew Liszka, syn Kazimierza podając, iż przyczyną aresztowania była partyzancka działalność dziadka Jana Liszki. Wszystkich umieszczono w więzieniu w Mysłowicach w innych celach niż ich rodzice,

pozostawiając dzieci bez opieki. Alfreda, nie chcąc być rozdzielona od rodziców, była bita gumową pałką po nogach. Kazimierz i Alfreda przebywali w Mysłowicach około trzech miesięcy, następnie w Lyskach, Bohuminie, Potulicach. Świadek nie wie ile czasu w Mysłowicach spędził jego dziadek Jan Liszka, wie natomiast, że przebywał on także w Gross Rosen i Flossenbурgu gdzie został zabity. Nie ma także informacji o czasie pobytu babci Marii, wie że została zabita w obozie Oświęcim Brzezinka. W bazie MPiMAB figuruje Maria Liszka ur. 25.02.1907 r. w Kościelcu przybycie do obozu 28.09.1943, zginęła 20.12.1943 r.

Edwarda Gracjasz zd. Drozd ur. 6.04.1938 r. w Trzebini w dniu 11.08.1943 z domu w Sierszy została zabrana z babką mamą Genowefą. Ojca gestapowcy zastrzelili przed domem. Babcia i mama zostały przewiezione do Brzezinki, gdzie zginęły, świadek trafił do Polenlagrów. W bazie MPiMAB odnotowano zgon Genowefy Drozd ur. 12.07.1904 r w Trzebini przybyłej 13.08.1943 r. zmarłej 20.11.1943 r. W oparciu o przesłany akt zgonu z archiwum MPiMAB ustalono, iż matka Genowefy Drozd to Maria Pogoda ur. 30.11.1882 r. w Trzebini zmarła 25.10.1943 r.

Irena Kuźnicka, żona Leona Kuźnickiego ur. 6.04.1929 r. w Górach Luszowskich zeznała, iż mąż został aresztowany razem z rodzicami Janem i Krystyną oraz starszymi siostrami Pelagią i Natalią w Górach Luszowskich (obecnie stanowią część osiedla Siersza w mieście Trzebinia). Po pobycie w więzieniu w Mysłowicach rodzice i siostry męża zostali przewiezieni do obozu w Oświęcimiu, natomiast Leon Kuźnicki trafił do obozu w Potulicach. Jan i Krystyna zginęli w obozach a Pelagia i Natalia doczekały wyzwolenia. W bazie MPiMAB figurują: Krystyna Kuźnicka ur. w 1901 r. w Górach Luszowskich, przybycie do obozu 13.08.1943 r., zginęła 29.01.1944 r., Pelagia Kuźnicka ur. 14.08.1924 r. w Górach Luszowskich 25.10.1944 r. KL Flossenbürg, Natalia Kuźnicka ur. 3.07.1927 r. w Górach Luszowskich, Jan Kuźnicki ur. 22.03.1895 r. w Górach Luszowskich stracony po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 29.11.1943 r.⁵³

Jerzy Nowak ur. 27.06.1931 r. zabrany został z domu w Czeladzi razem z rodzicami Piotrem⁵⁴ i Zofią w dniu 12.08.1943 r. i wywieziony do więzienia w Mysłowicach, gdzie ich rozdzielono. Dwuosobowa grupa dzieci została wywieziona do Pogrzebienia. W bazie MPiMAB figuruje Piotr Nowak ur. 24.11.1909 r. stracony po posiedzeniu sądu doraźnego 29.11.1943 r.

Irena Leokadia Perzyńska ur. 02.03.1930 r. w Piaskach, córka Marcina i Antoniny Nurkowskich, zeznał, iż została z rodzicami i siostrą Alfredą aresztowana przez Gestapo 11 lub 13.08.1943 r., po wyprowadzeniu z mieszkania w osadzie górniczej Piaski. Aresztowani

⁵³ § 4.2015.Zn

⁵⁴ § 4.2015.Zn

także zostali sąsiedzi Zofia i Piotr Nowak i ich syn Jerzy, Jan Jarosiński z żoną. Powodem aresztowania była przynależność do organizacji ruchu oporu. Później wyprowadzono świadka z rodziną na podwórze przed domem, wraz z około 40 rodzinami. Świadek zeznał, iż niedługo po tym nadjechały samochody ciężarowe, do których załadowano wyłącznie mężczyzn, później do innych samochodów zabrano kobiety z dziećmi, po czym przewieziono ich do szkoły podstawowej. Podczas przetrzymania w szkole podstawowej oferowano matce świadka podpisanie volkslisty, na co matka świadka się nie zgodziła. Po kilku godzinach zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach, gdzie po jakimś czasie przywieziono tam również mężczyzn, z zeznań świadka wynika, iż byli to mężczyźni aresztowani wraz z nimi wcześniej, byli w znacznym stopniu pobici. Świadek zeznał, iż wtedy widział swojego ojca po raz ostatni, gdyż znowu zostali odseparowani. Kobiety z dziećmi zostały przeniesione do pomieszczenia, z którego po jakimś czasie nastąpiło odebranie dzieci, które nie ukończyły 14 lat, matkom. Świadek zeznał, iż trafił do obozu w Czechach w Beneszowie, natomiast jego matka wraz z siostrą do Auschwitz-Birkenau. Świadek twierdzi, iż dowiedział się później o powodach ich rozdzielenia, miało to nastąpić by zatrzeć ślady. Z obozu w Beneszowie świadek został przewieziony do obozu w Kietrzu, Pogrzebinie, następnie do obozu w Potulicach, z którego została wyzwolona. Siostra świadka przeżyła obóz w Auschwitz oraz Ravensbrück. W bazie MPiMAB figurują: Antonina Nurkowska, przybycie do obozu 14.08.1943 r. zginęła 2.1.1944 r. w KL Auschwitz, Alfreda Nurkowska, ur. 04.08.1925- przybycie do obozu 14.08.1943 r nr 54818. przeniesiona 24.7.1944 r. do KL Ravensbrück, Maria Jarosińska, ur. 01.08-1921 r. w Będzinie, przybycie do obozu-15.09.1943, Piotr Nowak, ur. 24. 11.190 9r. Piaskach, zawód: robotnik, zginął 29.11.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego w Katowicach,

Barbara Kruczkowska zd. Parka ur. 09.01.1940 r. w Czeladzi, została aresztowana 10.08.1943 r. przez gestapo razem z matką Marią i bratem Jerzym ur. 29.04.1934 r.. Aresztowanie to było jednym z wielu związanych z akcją „Oderberg”. W bazie MPiMAB figuruje Maria Parka ur. 20.08.1914 r. w Czeladzi, przybycie do obozu 24.08.1943 nr 5575, zginęła 25.01.1944 r. w KL Auschwitz,

Aresztowany był mąż przesłuchiwanej Teresy Leweckiej, Arkadiusz Leweckie 18.11.1927 razem z rodzicami i bratem ojca w Wojkowicach. Zostali osadzeni w obozie w Mysłowicach. Stamtąd po krótkim pobycie wywieziono go z innymi dziećmi do obozu w Potulicach. Od tej pory nie widział rodziców. Matka zginęła w Oświęcimiu, ojciec z bratem zostali straceni. W bazie MPiMAB figuruje Katarzyna Leweckie, przybycie do obozu 14.08.1943 nr 54812

zginęła 4.2.1944 r., Stanisław Lewecki ur. 15.06.1898 r. w Grodźcu figuruje jako ofiara sądu doraźnego gestapo z dnia 29.11.1943 r.⁵⁵

Teresa Walczak ur. 07.07.1933 r. w Strzemieszycach Małych została aresztowana w sierpniu 1943 r. wraz z ojcem Antonim Olszakiem ur. 1900 r., matką Antoniną ur. 05.05.1909 r. i siostrą Danielą Olszak. Ojciec świadka należał do PPR i najpewniej ten fakt był podstawą do zatrzymania. Po przewiezieniu do Mysłowic rodzina została rozdzielona. Przesłuchiwana następnie trafiła do Potulic. Jej rodzina została wywieziona do Oświęcimia, z którego żywa wróciła tylko siostra. W bazie MPiMAB figurują Antoni Olszak, ur. 01.11.1900 -przybycie do obozu 28.09-1943 r., Antonina Olszak, ur. 05.05.1904 r. w Strzemieszycach przybycie do obozu 13.08.1943 r. nr 54730 zginęła 8.12.1943 r., Daniela Olszak ur. 20.05.1926 r. w Dąbrowie Górniczej, przybycie do obozu 13.08.1943 r. przeniesiona 29.10.1944 do KL Ravensbrück, wyzwolona 30.4.1945,

Karol Bąk ur. 18.01.1935 r. aresztowany został 11.08.1943 r. z ojcem Mieczysławem, matką Józefą i siostrą Krystyną ur. 18.05.1941 r.. Świadek był więziony w Mysłowicach tylko kilka dni. Wraz z nim przebywali: Łukasik Kazimierz ur. 10.12.1940 r. z Chrzanowa. W bazie MPiMAB figuruje Józefa Bąk ur. 10.03.1910 r. w Chrzanowie przybycie do obozu 14.08.1943 r. nr 54686 zginęła 30.10.1943 r., Mieczysław Bąk ur. 18.2.1906 w Trzebini figuruje jako ofiara sądu doraźnego gestapo z dnia 29.11.1943 r. (S 4.2015.Zn).

W śledztwie S 4.2015.Zn przesłuchano w charakterze świadka Helenę Kaczmarek, córkę Pawła Dedy ur. 1.01.1902 r. w Chrzanowie. Ojciec z zawodu był rzeźbiarzem kamieniarzem, mieszkał w Kościelcu i pracował w kamieniołomach w Chrzanowie, był tam majstrem. Był członkiem ruchu oporu, jego działania w organizacji polegały między innymi na rozkręcaniu torów. Ojciec został aresztowany po żniwach w 1943 r. w miejscu pracy. W tym czasie funkcjonariusze gestapo zabrali z domu żonę Magdalenę i cztery córki i osadzili w siedzibie gestapo w Chrzanowie. Tam też przyprowadzono zakutego w kajdanki Pawła Dedę. W Chrzanowie w piwnicach spędzili jedną noc, a razem z nimi wiele aresztowanych osób. Następnego dnia wszystkich przewieziono do więzienia w Mysłowicach, gdzie nastąpiła segregacja ze względu na wiek i płeć. Kobiety i dzieci powyżej 16 roku życia trafiły do KL Auschwitz Birkenau. Zabrano tam matkę Magdalenę Deda ur. 16.07.1906 r. w Chrzanowie i siostrę Stanisławę Deda ur. 13.12.1926 r. Świadek licząca wówczas niespełna 11 lat oraz dwie jej siostry Zofia ur. w 1930 r. i Janina ur. w 1928 r. zostały wywiezione do obozu w Pogrzebieniu, a następnie do Potulic. Rodzice zginęli w obozie ojciec rozstrzelany w dniu 29.11.1943 r. a matka w dniu 7.12.1943 r. Stanisława 24.07.1944 r. została przewieziona do KL Ravensbrück i tam wyzwolona.

⁵⁵ S 4.2015.Zn

Jerzy Odrzywolski syn Zofii Dedy ur. 23.02.1930 r., zeznał, iż dn. 11.08.1943 r. iż została ona aresztowana przez funkcjonariuszy Gestapo wraz z matką Magdaleną Deda i siostrami matki: Stanisławą, Janiną 3.11.1928 r. i Helena Deda. Powodem aresztowania była działalność dziadka świadka Pawła Dedy w PPR lub PPS. Paweł Deda przebywał w tym czasie w kopalni Żelatowa, gdzie został aresztowany. Po aresztowaniu wszyscy przebywali w siedzibie gestapo w Chrzanowie, skąd następnego dnia zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach. W Mysłowicach rodzina została rozdzielona: ojciec był przesłuchiwany przez gestapo, Magdalenę umieszczona w celach wraz z innymi kobietami, a dzieci wraz z innymi dziećmi. Dzieci nie miały opieki, starsi opiekowali się młodszymi. Zofia Deda opowiadała świadkowi, że wraz z innymi dziećmi dostała zastrzyk z substancją, która spowodowała wrzody i tygodniowy brak wzroku. W dużych celach przebywali zarówno chłopcy i dziewczynki, nie było łóżek, więc dzieci spały na betonowej posadzce. Całodniowym wyżywieniem była kromka chleba i woda. Świadek nie pamięta nr cel. Z Mysłowic jesienią 1943 r. zostały przewiezione do obozu w Raciborzu, następnie do Potulic. Paweł Deda został wywieziony w sierpniu 1943 r. do Oświęcimia, gdzie został na nim wykonany wyrok śmierci. Magdalena Deda, również przeniesiona w sierpniu 1943 r. zmarła w obozie w Brzezince na tyfus 07.12.1943 r. Stanisława Deda została przeniesiona do Brzezinki, następnie do Buchenwaldu, skąd zbiegła w trakcie ewakuacji obozu.

Janusz Królikowski syn Janiny Borowik ur. 12.06.1929 r. zeznał, iż matka została aresztowana w 1943 r. wraz z swoimi rodzicami: Marcinem i Józefą Borowik oraz siostrą Izabelą Borowik zam. Wołek ur. 8.09.1926 w Czeladzi. Powodem aresztowania była przynależność Marcina Borowika do „lewicy” – dokładnej nazwy organizacji świadek nie zna. Dziadek, babcia, i ciotka świadka zostali osadzeni w obozach w Oświęcimiu i Treblince. Janina Borowik po pobycie w Mysłowicach została przewieziona do obozu w Potulicach. W bazie MPiMAB figuruje Marcin Borowik ur. 06.10.1897 r w Czeladzi, przybycie do obozu 12.02.1943 r. wyzwolony, Józefa Borowik, ur. 15.11.1898 r. w Warszawie, przybycie do obozu 13.08.1943, zginęła 1.12.1943 r.

Marian Świder ur. 9.04.1942 r. i Robert Świder aresztowani zostali 11.08.1943 r. wraz z rodzicami Leonem i Zofią. Po około 2 dniach zostali wywiezieni do Polenlagru w Pogrzebieniu. W bazie MPiMAB figuruje Zofia Świder ur. 26.04.1911 r. w Milowicach, przybycie do obozu 13.08.1943 r zginęła 17.3.1944 r., Leon Świder ur. 27.06.1904 r. w Sosnowcu przybycie do obozu 28.09.1943 nr 152624 przeniesiony do KL Mauthausen, wyzwolony 5.5.1945 r.

Krystyna Chmielewska ur. 8.03.1931 r. w Czeladzi, aresztowana została z ojcem Janem Sajdak, matką Stanisławą Sajdak i bratem Mirosławem ur. 5.10.1940 r. Powodem była

przynależność ojca do GL. Po przewiezieniu do Mysłowic rodzina została rozdzielona. Matka z ojcem trafili do Oświęcimia, gdzie zginęli, natomiast świadka z bratem wywieziono po tygodniu do obozu w okolicy Raciborza. W bazie MPiMAB figuruje Stanisława Sajdak ur. w Czeladzi, przybycie do obozu 13.08.1943 r nr 54665 zginęła 6.3.1944 r. w KL Auschwitz, Jan Sajdak, 16.1.1908 figuruje jako ofiara sądu doraźnego gestapo z dnia 29.02.1944 r. 4.2015.Zn).

Witold Janasz zeznał, iż 12/13.02.1943 r. gestapo aresztowało jego matkę Bogumiłę Bielską ur. 18.04.1928 r. z rodzicami Janiną i Walerianem oraz bratem Henrykiem. Rodzina trafiła do Mysłowic, gdzie została rozdzielona. Dziadkowie zginęli w Oświęcimiu, a matkę wywieziono do Potulic. W bazie MPiMAB figuruje Walerian Bielski ur. 09.12.1902 r., w Czeladzi zginął 1.5.1943 r. w KL Auschwitz Joanna Bielska przybycie do obozu 05.03.1943 nr 37545 zginęła 2.5.1943 r. w KL Auschwitz,

Zofia Budak okoliczności aresztowania męża Mieczysława Budaka ur. 21.03.1930 r. i jego pobytu w obozie poznała w oparciu o jego relację. Aresztowano go razem z matką Joanną zd. Przebindowską w 1943 r. w Jaworznie. Jego ojca Antoniego aresztowano już wcześniej. W Mysłowicach rozdzielono go z matką. Mąż opowiadał jej o warunkach obozowych, gdzie zmuszano go do prac związanych z utrzymaniem i budową dróg, dzieci głodzono, bito i torturowano. Okoliczności opisywane przez świadka wskazują na aresztowanie w ramach akcji „Oderberg” i pobycie w Polenlagrze.

Maria Synowiec zd. Sołtysek ur. 06.03.1934 r. w Jaworznie, aresztowana została 11.08.1943 r. wraz z rodzicami Anną i Janem i siostrą Krystyną ur. 23.07.1932 w ramach akcji „Oderberg”. Przewieziono ich na posterunek w Jaworznie, gdzie zwożono kolejne rodziny, a następnie do więzienia w Mysłowicach. Tam dzieci zostały oddzielone od matek, świadek licząca wówczas 9 lat razem z ze starszą siostrą zostały wywiezione do Polenlagru w Boguminie a potem do Potulic gdzie przebywały do lutego 1945 r. w bazie MPiMAB figuruje Anna Sołtysek ur. 12.12.1909 r. w Jaworznie, przyjęta do obozu 14.08.1943, zginęła 17.01.1944 r. Jan Sołtysek ur. 22.6.1907 r. w Ciężkowicach (Chrzanów), figuruje wśród ofiar sądu doraźnego w dniu 29.11.1943 r. (S 4.2015.Zn)

Adolf Kasprzyk ur. 28.01.1930 r. w Sosnowcu, został zatrzymany 11/12.08.1943 r. razem z rodzicami Marią i Władysławem Kasprzyk, co wynikało z przynależności ojca zatrzymanego do GL PPS. Adolf trafił następnie do Pogrzebinia. Rodzice trafili do obozu w Oświęcimiu. Ojciec wrócił w 1945 r. W bazie MPiMAB figuruje Władysław Kasprzyk ur. 28.12.1905 r., przybył do obozu 8.12.1943

Zofia Czerska zd. Klich ur. 22.07.1938 r. w Dąbrowie Górniczej została zatrzymana 11.08.1943 r. razem z rodzicami Stanisławem i Weroniką oraz dziewięciomiesięcznym

bratem Stanisławem Klich. Dzieci oddzielono w Mysłowicach i wysłano do obozów dziecięcych. Stanisław Klich ur. 8.6.1912 r. Porąbka /Będzin - ofiara sądu doraźnego z dn. 22.10.1943 r.⁵⁶, w bazie MPiPAB figuruje Weronika Klich ur. 15.07.1903 r. w Okradzionkowie/Będzin, przybycie do obozu 14.08.1943 r., zginęła 6.12.1943 r. W księgach pochówku Polenlagru 82 w Pogrzebieniu⁵⁷ figuruje Stanisław Klich 8 miesięcy w Okradzionkowie, zmarł 15.09.1943 r., pochowany 16.09.1943 r.

Olga Wolna zd. Kobus ur. 25.03.1938 r. w Czeladź, 11.08.1943 r. została aresztowana z rodzicami Weroniką i Stanisławem i rodzeństwem Henrykiem ur. 18.09.1929 r., Jerzym ur. 17.06.1931 r. z miejsca zamieszkania – Piaski skąd przewieziono ich do Mysłowic. Przesłuchano również Jadwigę Okrasę i Stanisława Kobus dzieci Jerzego Kobus oraz żonę Henryka Kobus Marię Kobus, która dodatkowo zeznała, iż razem z rodziną męża aresztowano brata jego ojca z rodziną tj. Bolesława Kobus z żoną Stanisławą i córkami Haliną ur. 8.08.1938 r. i Danutą. Kiedy Stanisławie odbierano w Mysłowicach dziewięciomiesięczną córkę została dotkliwie pobita. Danuta zmarła w obozie w Pogrzebieniu. W bazie MPiMAB figuruje Weronika Kobus ur. 29.01.1905 r. w Sosnowcu przybycie do obozu 13.08.1943 r., zginęła 3.01.1944 r., Stanisław Kobus ur. 27.04.1902 r. w Sosnowcu przybycie do obozu w dn. 5.11.1943 r., Stanisława Kobus ur. 22.10.1912 r. w Czeladzi przybycie do obozu 13.08.1943 r. zginęła 24.12.1943 r. W księgach pochówku Polenlagru 82 w Pogrzebieniu⁵⁸ figuruje Stanisława Kobus, ur. 26.09.1942 r. w Piaskach, zmarła 18.09.1943 r., pochowana 19.09.1943 r. W USC w Czeladzi ustalono: Stanisława Danuta Kobus ur. Jej dane nie figurują w wykazie dzieci i młodocianych więzionych Polizei Ersatz Gefaenginis Myslowitz.

Bogusława Głogowska zeznała, iż aresztowano matkę świadka Stefanię Szczyrzyca zd. Bromboszcz ur. 4.09.1929 r. i babkę Zofię Bromboszcz w Trzebini. Ojciec matki Henryk Bromboszcz uniknął aresztowania dzięki ukrywaniu się do końca wojny. Po krótkim pobycie w Mysłowicach Stefanię przewieziono do Potulic. Zofia Bromboszcz przewieziona została do Oświęcimia, a następnie do Ravensbrück. W bazie MPiMAB figuruje Zofia Bromboszcz ur. 10.08.1900 r. w Trzebini przybycie do obozu 14.08.1943 r., przeniesiona 24.7.1944 r. do KL Ravensbrück, wyzwolona 30.4.1945 r.,

Barbara Stasiak zd. Kaptacz ur. 03.12.1941 r. została zatrzymana 11.08.1943 r. razem z matką Heleną Kaptacz, siostrą Haliną i bratem Edwardem ur. 12.05.1933 r. Matka zginęła 26.12.1943 r. po przewiezieniu do Oświęcimia, natomiast dzieci z Mysłowic wywieziono do Potulic. Przed aresztowaniem dzieci i matki miało miejsce zatrzymanie ojca – Edwarda Kaptacz. Wiadomo tylko, że zmarł w Oświęcimiu 31.12.1943 r. w bazie MPiMAB figuruje

⁵⁶ S 4.2015.Zn

⁵⁷ S 47.2002.Zn

⁵⁸ S 47.2002.Zn

Helena Kaptacz ur. 9.02.1913 r. Edward Kaptacz ur. 3.7.1903 Sosnowiec figuruje wśród ofiar sądu doraźnego w dn. 22.10.1943 r. (S 4.2015.Zn).

Halina Konopka zd. Kaptacz ur. 05.08.1934 r. została aresztowana 11.08.1943 r. wraz z ojcem Edwardem Kaptacz, macochą Heleną Kaptacz, siostrą Barbarą i bratem Edwardem Kaptaczem. Powodem aresztowania była antynazistowska przynależność do partii ojca. Wszystkich osadzono w więzieniu w Mysłowicach gdzie dzieci zostały oddzielone od rodziców. Świadek wraz z rodzeństwem byli bici po całym ciele twardymi pałkami przez gestapo. Cele były przepełnione i ciasne, świadek wraz z siostrą spała na jednej pryczy, a wszyscy chodzili brudni i głodni. Gdy ktoś prosił o kubek wody był natychmiast bity. Osoby dorosłe przebywały w innej części więzienia. Świadek i rodzeństwo zostali przewiezieni ciężarówkami do innego obozu, skąd dalej byli przewożeni do innych obozów. Ojciec i macocha zginęli w Oświęcimiu. Przesłuchano również córkę Edwarda Kaptacza Grażynę Kuszper.

Aresztowania w ramach akcji Oderberg zostały opisane między innymi w publikacji: Chrzanów – studia z dziejów miasta. Podano w niej między innymi, iż represje dotknęły rodzinę Hacusiów. Przesłuchano w charakterze świadka Witolda Rozmiańca, wnuka Władysława Hacusia ur. w 1897 r. i Elżbiety Hacuś ur. w 1897 r., syna Marii Hacuś. Zeznał on między innymi, iż dziadkowie zostali aresztowani razem z synem Władysławem ur. w 1923 r. Dziadek został wysłany do KL Buchenwald gdzie zginął, Elżbieta Hacuś zmarła w KL Auschwitz, a ich syn Władysław został powieszony. Przesłuchano również Jarosława Hacusia syna Mieczysława Hacusia ur. 4.02.1939 r. w Kościelcu (Chrzanów), który zeznał, iż ojciec został aresztowany z całą rodziną i został wywieziony do obozu w Potulicach. Ponieważ był niebieskookim blondynem umieszczono go w niemieckiej rodzinie. Po wojnie starszy brat Władysław odnalazł go za pośrednictwem Czerwonego Krzyża dopiero w 1952 r. Ojciec nie mówił po polsku. W bazie MPiMAB figuruje Elżbieta Hacuś przyjęta do KL Auschwitz 13.08.1943 r. zarejestrowana w obozowej ewidencji jako więźniarka nr 54702. Zginęła 17.01.1944 r. W wykazie dzieci i małoletnich więzionych w więzieniu w Mysłowicach przed przekazaniem ich do Polenlagrów bądź obozu w Łodzi figurują Anna Hacuś ur. 21.05.1931 r., Janina Hacuś ur. 19.03.1934 r. i Mieczysław Hacuś. W USC w Chrzanowie ustalono, iż Elżbieta i Władysław Hacuś mieli syna Władysława ur. w 1919 r. w Krakowie.

Bernard Goszyc ur. 30.04.1928 r., zam. w czasie okupacji Pniówek 18, aresztowany został 20.06.1943 r. wraz z rodziną: Wiktoria Goszyc – matką, siostrami Jadwigą i Bronisławą, oraz braćmi Alojzym ur. 28.11.1923 r. i Stanisławem ur. 2.12.1926 r.. Wcześniej gestapo zabiło uciekającego ojca Józefa i brata Wojciecha. Aresztowanie spowodowane było

przynależnością Józefa i Wojciecha do AK. Po przewiezieniu do Mysłowic rodzinę skierowano do „bunkra”, a następnie podzielono. Matka i córki trafiły do celi kobiecej, bracia Alojzy i Stanisław do nr 2, świadek zaś do celi dziecięcej nr 9. Przesłuchiwany zapamiętał Władysława Klimonda ze Strumienia (13 -14 lat.), oraz również z tej samej miejscowości Sadokierskiego (Bogumił ur. 9.10.1932). Ze strażników pamięta tylko osobę o nazwisku Slusarek. Pamiętał niewystarczające racje żywnościowe, ciągłe uczucie głodu i toaletę dostępną tylko w określonym czasie. W czerwcu 1944 r. trafił do obozu w Łodzi, gdzie przebywał do 19.01.1945 r. Wcześniej, bo po 6 tyg. od aresztowania, do Oświęcimia trafiła jego rodzina. Następnie matkę i Bronisławę przewieziono do Ravensbrück, a braci do Mauthausen. W Oświęcimiu w styczniu 1944 r. zmarła siostra Jadwiga. Reszta rodziny przeżyła i wróciła do domu. W bazie MPiMAB figuruje Jadwiga Goszyc ur. w Pniówku przyjęta 9.08.1943 r., zginęła 25.1.1944 r. w KL Auschwitz, Bronisława Goszyc ur. 28.08.1925 r. przyjęta 9.08.1943 r przeniesiona do KL Ravensbrück (61782), następnie KL Buchenwald (31618), wyzwolona 11.4.1945 r.

Z zeznań Fryderyki Odrzywolskiej ur. 15.02.1929 r. w Trzebini, Jadwigi Krupińskiej zd. Rudek ur. 27.09.1932 r. i Emilii Dąbek zd, Rudek ur. 06.08.1930 r. w Trzebini, zam. w czasie okupacji Trzebinia, ul. Leśna 2, wynika, iż zostały aresztowane 11.08.1943 r. z mamą Heleną Rudek, siostrą Fryderyką i bratem Franciszkiem. Powodem aresztowania była działalność ojca – Jana Rudek w strukturach organizacji podziemnej, którego zastrzelono w dniu aresztowania. Przewieziono ich na posterunek policji w Sierszy a następnie do więzienia w Mysłowicach. Umieszczono w jednej celi wraz z mamą, sala była pełna innych osób, brat został umieszczony w celi z mężczyznami. Cele były zamknięte, więc skorzystać z ubikacji można było tylko pod nadzorem strażnika. Spędziła tam 1 lub 2 dni. Podczas apelu dzieci zostały oddzielane od matek, załadowywane do dwóch samochodów i przewiezione do obozu k. Raciborza, potem do Żor, Pogrzebienia i Potulic. Mama trafiła do obozu w Oświęcimiu gdzie zginęła. Świadek nie pamięta nr celi, nie wie czy brat był pod jakąkolwiek opieką. W bazie MPiMAB figuruje Helena Rudek, przybycie do obozu 13.08.1943 r. zginęła 2.01.1944 r.

Marian Olszowski ur. 11.09.1941 r. mieszkał w Sierszy razem z rodzicami Anną i Franciszkiem oraz rodzeństwem Barbarą, Janiną i Bronisławem. Ojciec był górnikiem w kopalni w Sierszy. Rodzina została aresztowana przez gestapo w dniu 5.07.1943 r. w domu babci Karoliny Krupińskiej, u której zebrali się, bo chcieli spotkać się z krewnym Adamem Hynkiem, który był partyzantem. Ktoś doniósł o tym Niemcom. Aresztowani zostali również dziadek Franciszek Krupiński, siostry mamy Kazimiera, Antonina i Maria i bracia Stefan i Izydor Krupiński a także Adam Hynek i Leon Siuda. Karolina Krupińska przebywała poza

miejscem zamieszkania. Wszystkich zawieziono do więzienia w Mysłowicach. Świadek, jego siostra i Izidor Krupiński zostali wywiezieni do obozu w Żorach a potem w Potulicach gdzie przebywali do wyzwolenia. Większość aresztowanych członków rodziny zginęła w KL Auschwitz. W bazie MPiMAB figurują Maria Krupińska (przybycie do obozu Auschwitz 27.10.1943 r., zginęła 26.1.1944 r.), Teodozja Krupińska (ur. 6.05.1920 r. w Jaworznie zginęła 26.12.1943 r.), Anna Olszowska zd. Krupińska (ur. 15.08.1915 r. w Mszanie Górnej, przybycie do obozu Auschwitz 27.10.1943 r. zginęła 26.1.1944 r.) Stefan Krupiński w dniu 24.06.1944 r. został przeniesiony do KL Buchenwald, Leon Siuda ur. 19.05.1906 r. w Porąbce zam. w Górach Lubzowskich, przywieziony do KL Auschwitz dn. 27.10.1943 r., w dniu 17.01.1944 r. przeniesiony do KL Mauthausen, gdzie zmarł dn. 2.04.1945 r. Franciszek Krupiński ur. 27.3.1889 r. stracony w dn. 29.11.1943 r.⁵⁹

Eugeniusz Hynek wnuk Adama Hynka ur. w 1905 r. w Sierszy zeznał, iż dziadek pracował w kopalni Artur. Został aresztowany razem ze swoimi krewnymi i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Jeszcze w czasie okupacji babcia została przez policję powiadomiona o jego śmierci.

Ewa Musiał córka Lucjana Odrzywołka ur. 15.04.1933 r. zeznała, iż ojciec w dniu 11.08.1943 r. został aresztowany w Sierszy razem z rodzicami Edwardem i Marianną oraz z bratem Czesławem ur. 16.06.1930 r. Tego dnia aresztowano ok. 30 rodzin członków ruchu oporu PPS. Po przewiezieniu do więzienia w Mysłowicach wszyscy zostali rozdzieleni. Lucjan i Czesław zostali przewiezieni do Polenlagru koło Rybnika, a następnie do Potulic. Z relacji babci Marianny która przeżyła wojnę wie, że w Mysłowicach była bita w czasie przesłuchań, ubliżano jej i głodzono. Również dziadek Edward przeżył wojnę, został wyzwolony w Gross-Rosen. W bazie MPiMAB figurują: Marianna Odrzywołek ur. 25.01.1908 r. przybyła do obozu 13.08.1943 r., przeniesiona do KL Ravensbrück, wyzwolona Edward Odrzywołek ur. 08.1901 r. przybycie do obozu 19.11.1943 r., z rodziny Odrzywołek aresztowano tego samego dnia Mariana Odrzywołek ur. 27.07.1924 r. przybycie do obozu 27.10.1943 r. przeniesiony do KL Ravensbrück, wyzwolony.

Wiesława Kimsewicz z d. Targosz ur. 20.05.1928 r., zam. w czasie okupacji Sosnowiec, została zatrzymana 11.08.1943 r. razem z ojcem i matką Teofilą Targosz ur. 1900 r.. W Mysłowicach świadek przebywała około 10 dni. Po tym czasie nastąpiła segregacja więźniów i rozdzielenie ich na dorosłych, którzy trafili tak jak rodzice przesłuchiwanej do obozów koncentracyjnych, oraz na młodocianych – ci trafili do obozów dla młodocianych. Świadek zeznała, że warunki panujące w więzieniu były ciężkie. Racje żywnościowe zostały ograniczone do minimum. Kobiety i dzieci nie były bite, za to wielokrotnie słyszała jęki

⁵⁹ S 4.2015.Zn

i krzyki torturowanych mężczyzn. Teofila Targosz trafiła do Oświęcimia, ojciec kolejno do trzech obozów na terenie Niemiec. Wiesława przebywała kolejno: 1 dzień w Raciborzu, następnie Pogrzebieniu. W oparciu o dokumenty nadesłane przez AIPN ustalono: Jan Targosz ur. 13.10.1895 r. w Sosnowcu, przetransportowany do KL Gross –Rosen, KL Buchenwald Halina Zalewska z d. Wojas ur. 25.08.1935 r. w Sosnowcu, zam. w czasie okupacji Sosnowiec, została aresztowana 11.08.1943 r. wraz z matką Anielą Wojas i ojcem Mieczysławem Wojas ur. 09.01.1906 r.. Powodem zatrzymania była działalność Mieczysława w strukturach organizacji niepodległościowej. W Mysłowicach Halina przebywała tylko do 13.08.1943 r. następnie została wywieziona do Pogrzebienia. Rodzice zostali rozdzieleni. Ojciec był do grudnia przesłuchiwany, po zakończonym śledztwie zesłany do Oświęcimia, a następnie do Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 04-05.03.1945 r. Matka zmarła 26.12.1943 r. w Brzezince. W bazie MPiMAB figuruje Aniela Wojas ur. 21.08.1893 r. w Sosnowcu przybycie do obozu 13.08.1943 r, zginęła 26.12.1943 r. w KL Auschwitz

Emilia Wancisiewicz zd. Woszczyk, ur. 25.01.1937 r. w Czeladzi, zatrzymana została z siostrą Marią ur. 8.09.1929 r., bratem Józefem i mamą Franciszką 11.08.1943 r. w wyniku akcji „Oderberg”. Ojca Leona zatrzymano w miejscu pracy w kopalni. Nie została z rodzeństwem skierowana do cel, przez nieokreślony czas przebywała na placu, po czym dzieci oddzielono od dorosłych i wywieziono do Pogrzebienia. Świadek zeznała, że była bita w Mysłowicach, uderzony kolbą karabinu w głowę miał zostać brat Józef. Matka Franciszka zginęła w Oświęcimiu. Świadek nie pamięta kiedy została wywieziona z rodzeństwem z Mysłowic. W Potulicach przebywali do lutego 1945 r.. W bazie MPiMAB figuruje Franciszka Woszczyk ur. 9.11.1897 r. w Rzeplinie, przybycie do obozu 5.09.1943 r. zginęła 24.2.1944 r. w KL Auschwitz. W Archiwum IPN odnaleziono informacje dotycząca Leona Woszczyka ur. 6.11.1897 r. przetransportowanego do KL Gross Rosen, a następnie do KL Bergen Belsen, gdzie zmarł 7.01.1945 r.

Krystyna Spigiel zd. Pacut ur. 4.09.1931 r. mieszkanka Jaworzna zeznała, iż w marcu 1943 r. podróżowała pociągiem ze swoją opiekunką Felicją Witosińską (wówczas osiemnastoletnią) do Bielska. Po przyjeździe na dworzec w Bielsku zostały zatrzymane w czasie łapanki urządzonej przez Niemców. Zostały wraz z innymi zatrzymanymi przewiezione do więzienia w Bielsku, gdzie przebywały ok 10 dni. Stamtąd Krystnę Pacut przewieziono do więzienia w Mysłowicach, a Witosińską do KL Auschwitz. Umieszczono ją w celi w baraku wraz z innymi dziećmi do lat 16. Przebywały z nimi dorosłe kobiety, które po przesłuchaniach były tak zmaltrretowane, że nie mogły się ruszać. Dzieci nie były bite. Przebywała tam ok. miesiąca, po czym została przewieziona do obozu w Łodzi.

Irena Herda zd. Kucharska ur. 16.10.1931 r. w Katowicach i Maria Zielińska zd. Kucharska ur. 26.08.1930 r. w Katowicach zostały aresztowane dnia 13.03.1943 r. w trakcie podróży z Jaworzna do Bielska-Białej, gdzie mieszkała babka aresztowanych. Świadek nie wie dlaczego doszło do zatrzymania, wspomina, że przybrało ono formę łapanki. Po czasie spędzonym w więzieniu w Bielsku-Białej, siostry przewieziono do Mysłowic. Tam przebywały do końca kwietnia 1943 r. kiedy to zostały przewiezione do Łodzi.

Również Salomea Jeleń zd. Fraś ur. 21.04.1930 r., zatrzymana została w czasie podróży do Bielska Białej podczas łapanki. Przez 2 tyg. przebywała w więzieniu w Bielsku-Białej, po tym czasie przewieziona do więzienia w Mysłowicach. Kolejno przewieziona do Łodzi, gdzie przebywała do września 1944 r. Wspomina ciężkie warunki bytowe w Mysłowicach.

Katarzyna Tempich zd. Sanetra ur. 15.11.1927 r. oraz jej syn Mieczysław Tempich zeznali, iż została ona zatrzymana przez Niemców w 1941 r. albo w 1942 r., w czasie podróży pociągiem z Łodygowic do Bielska. Po zatrzymaniu została przewieziona do więzienia w Mysłowicach, a stamtąd po ok trzech tygodniach do więzienia w Łodzi.

Wiesław Wysocki zeznał, iż jego ojciec Stanisław Wysocki ur. 9.08.1927 r. urodził się we Francji i po powrocie z rodzicami do Polski zamieszkał w Będzinie. Nie zna przyczyny jego aresztowania, ojciec mało mówił na ten temat. Słyszał od niego, że był w więzieniu w Mysłowicach, potem w Gross- Rosen, Buchenlad i Dora. W wykazie dzieci i młodocianych więzionych Polizei Ersatz Gefaenginis Myslowitz w rubryce data osadzenia i przetransportowania pod nazwiskiem Wysocki wpisano 1942/1943. Z Muzeum Gross-Rosen pozyskano informację, iż Stanisław Wysocki, ur. 9.08.1927 r. we Francji. Syn Antoniego. aresztowany został 3.03.1941 r. w Będzinie za przenoszenie nielegalnej korespondencji.

Osadzono go w więzieniu w Będzinie, następnie w obozie młodzieżowym w Łodzi, skąd przewieziono go do obozu śledczego w Mysłowicach, a stamtąd do obozu koncentracyjnego Buchenwald. Do KL Gross-Rosen został skierowany 1943-1944 (brak szczegółowej daty). Transport liczył 800 osób. Pracował w kamieniołomie. W czerwcu 1944 r. został przeniesiony do obozu koncentracyjnego Dora (KL Mittelbau), a stamtąd do KL Bergen-Belsen, gdzie otrzymał numer 109374. Został wyzwolony 11.05. 1945 r.

Wojciech Dratwiński do protokołu przesłuchania załączył wspomnienia swojego ojca, Mieczysława Dratwińskiego ur. 01.02.1915 r. w Zawierciu, z których wynika, iż po ucieczce z niewoli, do której dostał się podczas Kampanii Wrześniowej, wrócił do domu i podjął pracę w Kopalni „Paryż”. W 1940 r. zaangażował się w działalność konspiracyjną i działał w grupie sabotażowej, a po powstaniu Gwardii Ludowej wstąpił do tej organizacji. Został aresztowany 5.11.1942 r., po obławie przeprowadzonej przez gestapo w Będzinie dzielnicą Koszelew i znalezieniu u niego kilku egzemplarzy gazetki „pobudka”. Po kilku dniach śledztwa

zawieziono go do więzienia w Mysłowicach i osadzono w celi nr 1, gdzie leżało się na brzuchu i kilka razy dziennie goniono na musztrę. Kalfaktorami byli Chejczyk i Sowa. Śmiertelność wśród więźniów celi nr 1 była duża, zdarzało się, że Sowa i Chejczyk zabijali więźniów, brali również udział w egzekucjach publicznych wykonywanych przez gestapo przez powieszenie, czym się chełpili. Mimo tej gorliwości Chejczyk w marcu 1943 r. został wysłany do KL Auschwitz, gdzie więźniowie zmusili go, rzucając jego czapkę na druty, by wszedł na teren zastrzeżony. Zastrzelił go wówczas strażnik. Mieczysław Dratwiński w Mysłowicach przebywał do kwietnia 1943 r., kiedy to został przetransportowany do KL Auschwitz, a stamtąd 4.12.1944 r. do KL Mauthausen –Gusen, gdzie 5.05.1945 Doczekał wyzwolenia. Figuruje w bazie MPiMAB: przyjęty 4.06.1943 r. różnica w podanych datach świadczy o tym, że początkowo przebywał na bloku 11 jako więzień policyjny.

Edwarda Jaglarz córka Ludwika Barana rozstrzelanego w dniu 4 lipca 1942 r. zeznała, iż ojciec był ślusarzem w kopalni „Paryż”. Był dowódcą grupy sabotażowej „Kruk”. 17.06.1942 r. razem z innymi pracownikami kopalni został aresztowany i przewieziony do więzienia policyjnego w Mysłowicach, a stamtąd do obozu w Oświęcimiu. W grudniu 1942 r. rodzina została pisemnie powiadomiona, że zmarł w dniu 4 lipca 1942 r. na atak serca. Świadek dołączyła spisany przez matkę wykaz 35 pracowników kopalni, którzy razem z ojcem zostali aresztowani. Jan wynika z publikacji I. Pająk, większość z nich została stracona po kolejnych posiedzeniach sądu doraźnego. Byli to między innymi Andrzej Kolano (zm. 13.9.1942), Bronisław Walczyński (zm. 9.9.1942), Piotr Lewiński (zm. 21.09.1942 r.).

Z zeznań Jadwigi Knapik, synowej Stefana Knapika ur. 10.08.1909 r. w Czeladzi wynika, iż w czasie okupacji niemieckiej zamieszkiwał w Czeladzi i pracował w hucie. Aresztowano go w 1942 r. i osadzono w więzieniu w Mysłowicach, a następnie przewieziono do obozu w Oświęcimiu. Jego żona Maria w dniu 31 marca 1943 r. została pisemnie powiadomiona o śmierci Stefana Knapika w dniu 22 października 1942 r. Nie podano przyczyny zgonu. Świadek nie zna przyczyny aresztowania teścia.

Jadwiga Ciepela, córka Piotra Kaszni ur. 21.07.1903 r. zeznała, iż mieszkali w Sosnowcu, gdzie ojciec prowadził sklep i pracownię obuwniczą. Gdy w lipcu 1942 r. dowiedział się o aresztowaniach członków organizacji, do której należał postanowił przedostać się do Generalnej Guberni. Następnego dnia żona dowiedziała się o jego aresztowaniu i osadzeniu w Mysłowicach. Razem z nim aresztowano Glika, Kałuzińskiego i osadzono ich w więzieniu w Mysłowicach, potem przewieziono ich do Oświęcimia. O śmierci powiadomiono żonę pisemnie w maju 1943 r., informując, iż zgon nastąpił w dniu 22.10.1942 r. o godz. 17.35, bez wskazania jego przyczyny..

Halina Litwiniec, córka Edwarda Woźniczki ur. 18.09.1916 r. zeznała, iż ojciec pracował jako aplikant adwokacki, mieszkał z żoną i córką w Czeladzi. W dniu 28.05.1942 r. został aresztowany przez gestapo za działalność konspiracyjną i osadzony w więzieniu policyjnym w Mysłowicach. W dniu 18.10.1942 r. został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a w dniu 22.10.1942 r. rozstrzelany⁶⁰.

Jadwiga Pigulak córka Bolesława Pigulaka ur. 24.04.1914 r., która podała, że ojciec działał w strukturach „Orła Białego”, został aresztowany krótko po Gliku, który miał drukarnię w Będzinie. Pod sygn. 62/49 Sąd Grodzki w Będzinie uznał za zmarłego Bolesława Pigulaka zam. w Grodźcu. Z wniosku żony Zofii Pigulak wynika, iż w/w został aresztowany w dniu 24.07.1942 r.

Zofię Uchnast córkę Mieczysława Podkowy ur. 4.01.1907 r. zawodowego wojskowego. W 1939 r. udało mu się uciec z transportu do stalagu. Wrócił do domu w Dańdówce. Był członkiem „Orła Białego”, został aresztowany 28.05.1942 r., przewieziony do Mysłowic, a następnie do Oświęcimia. Rodziny nigdy nie zawiadomiono o jego śmierci. Ustalono, iż został rozstrzelany po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 4 lipca 1942 r. (S 151.2010.Zn)

Hilaria Baran, córka Adama Kasprzaka ur. 19.04.1906 r. zeznała, iż razem z rodzicami w czasie okupacji niemieckiej mieszkała w Katowicach. Ojciec pracował jako kierowca w Składnicy Żłomu w Katowicach Wełnowcu. Był założycielem Związku Patriotów Śląskich, który zajmował się pomocą w unikaniu wcieleń do Wehrmachtu, kierując ewentualnych poborowych do oddziałów partyzanckich, organizował ucieczki jeńców wojennych pracujących na Śląsku. Adam Kasprzak został aresztowany w dniu 19.06.1944 r. Przebywał w więzieniu policyjnym w Mysłowicach, z grypsów jakie wysłał do żony wynikało, iż był torturowany, miał odbite nerki i płuca. O śmierci Adama Kasprzaka rodzina dowiedziała się od przyjaciół z Tychów, gdzie w dniu 22.09.1944 r. odbyła się publiczna egzekucja w odwecie za postrzelenie Niemca w Pszczynie.

Maria Opuchlik ur. 25.06.1939 r. córka Stanisława Szreka ur. 17.04.1910 r i Zofii Szrek. zeznała, iż razem z rodzicami w czasie okupacji niemieckiej mieszkała w Czeladzi i tam razem z nimi aresztowana dn. 11.08.1943 r. i przewieziona do więzienia w Mysłowicach. Niewiele pamiętała z tego zdarzenia, oprócz tego, że jej mama została uderzona kolbą przez Niemca, zostali rozdzieleni, a na nią rzucił się pies. Powodem aresztowania była bliżej nieznana jej działalność polityczna jej ojca. Z Mysłowic została przeniesiona do obozu w Boguminie a stamtąd do obozu w Potulicach, skąd po wyzwoleniu w 1945 została skierowana do miejsca zamieszkania. Na podstawie dokumentacji z Państwowego Muzeum w Oświęcimiu, wie, że mama została przewieziona do Brzezinki dn. 13.08.1943 r., gdzie

⁶⁰ S 6.2014.Zn

11.01.1944 r. zginęła. Natomiast tata dn. 19.11.1943 r. został przewieziony do Oświęcimia, skąd przeniesiono go 12.06.1944 r. do Ravensbrück. Po wojnie wrócił do miejsca zamieszkania, zmarł w 1949 r. W bazie MPiMAB figuruje Zofia Szrek ur. w Czeladzi zginęła 11.1.1944 r. Z odpisu zupełnego aktu małżeństwa Stanisława Szrek i Zofii Baran wynika, iż urodziła się w 1915 r.

Zygmunt Bartoś ur. 26.09.1935 r.. Z jego zeznań wynika, że mieszkał w Czeladzi wraz z rodzicami Franciszkiem Bartosiem i Jadwigą Bartoś oraz młodszą siostrą Lilianną Bartoś. W dn. 11.08.1943 r. zostali aresztowani przez żandarmów niemieckich w ramach akcji Odeberg (zostało aresztowanych ok. 36 rodzin) i zabrani do Szkoły Podstawowej w Czeladzi, gdzie odłączony od nich został tata. Następnie świadek wraz z siostrą i mamą został przewieziony do więzienia w Mysłowicach. Tam wraz z siostrą zostali w łaźni oddzieleni od mamy. Wtedy też ujrzął po raz ostatni tatę. Został umieszczony w sali męskiej wraz z dorosłymi, natomiast jego siostra w sali żeńskiej. W więzieniu nie było opiekunów, pilnowali ich żandarmi. Świadek żył w poczuciu strachu, słyszał płacz i krzyki. W Mysłowicach przebywał ok. 3 tygodni, skąd wraz z siostrą został przewieziony do obozu w Pogrzebieniu, następnie do Rybnika, Bogumina, a 08.08.1944 r. do Potulic gdzie przebywali do wyzwolenia w lutym 1945 r. Mama – Jadwiga Bartoś zmarła w obozie w Oświęcimiu 18.12.1943 r., a tata w obozie Buchenwald pod koniec wojny. W bazie MPiMAB figuruje Jadwiga Bartos, ur. 3.02.1916 w Czeladzi, 13.08.1943 przybycie do KL Auschwitz, zginęła 18.12.1943 r. W oparciu o informację z USC w Czeladzi ustalono, iż Franciszek Bartoś urodził się w 1911 r.

Czesław Knap ur. 19.10.1935 r., Z jego zeznań wynika, że mieszkał w Czeladzi wraz z rodzicami Bogusławem Knapem ur. 5.12.1909 r. i Emilią Knap. W 1943 r, został aresztowany wraz z rodzicami i bratem Stefanem Knapem co było wynikiem działalności ojca w tajnej antyniemieckiej organizacji, której nazwy nie pamięta. Początkowo zostali przewiezieni do szkoły w Czeladzi na ul. Będzińskiej, skąd następnie przeniesiono ich do więzienia w Mysłowicach, gdzie w łaźni wraz z bratem zostali rozdzieleni od rodziców. Świadek nie pamięta warunków w więzieniu oraz nic nie wie o torturach, zgonach, egzekucjach, segregacji rasowej, jak twierdzi prawie w ogóle nie pamięta pobytu w więzieniu. Następnie został przewieziony do obozu w Rybniku, skąd przenoszono go do innych obozów, których nie pamięta. W 1945 r. został uwolniony wraz z bratem z obozu w Potulicach, skąd wrócili do Czeladzi. O losach ojca nic nie wie, oprócz tego, że zginął, a mama po wojnie wróciła z obozu w Oświęcimiu do Czeladzi. W bazie MPiMAB figuruje Emilia Knap ur. 20.01.1918 r. w Czeladzi, 13.08.1943 r. przybycie do obozu, przeniesiona 24.10.1944 r. do KL Flossenbürg, wyzwolona 22.4.1945 r.

Tomasz Niedźwiedź zeznał, że mieszkał w Czeladzi wraz z rodzicami Edwardem Niedźwiedziem ur. 01.11.1917 r. i Bogusławą Niedźwiedź ur. 23.02.1923 r. i dziadkiem Stanisławem Boguckim ur. 16.02.1887 r. Dn. 11.09.1943 r. w domu w Czeladzi zostali aresztowani przez Gestapo dziadek Stanisław Bogucki oraz mama Bogusława Niedźwiedź i uwięzieni od razu po aresztowaniu w Mysłowicach. Powodem aresztowania dziadka była jego przynależność do PPS Gwardii Ludowej. Dziadek został publicznie powieszony w Strzemieszycach w dn. 26.11.1943 r., a mama została przewieziona do obozu w Oświęcimiu – Brzezince w dn. 13.08.1943 r. transportem z Katowic, gdzie zginęła w dn. 07.01.1944 r. Aresztowany i osadzony w Mysłowicach był także ojciec Edward Niedźwiedź, daty aresztowania świadek nie zna. Następnie został on przewieziony do obozu w Oświęcimiu, gdzie zginął skazany przez policyjny sąd doraźny w marcu 1944 r.⁶¹ W chwili aresztowania dziadka i mamy świadek miał trzy miesiące i został oddany pod opiekę siostry babki Marii Gornickiej i Wiktorii Zarzyckiej.

Maria Trębacz zd. Gąsior ur. 29.05.1941 r. mieszkająca z rodzicami Kazimierzem i Marią Gąsior, oraz siostrą Kazimierą w Psarach, z opowiadań rodziców i znajomych wie, że została aresztowana wraz z rodziną przez Gestapo w dn. 11.08.1943 r. Aresztowani zostali także, członkowie rodziny ojca mieszkający po sąsiedzku: Julian Gąsior i jego żona Józefa Gąsior, Jan Gąsior, Janina Jasińska i jej dzieci Mieczysław ur. 1932 lub 1933 r. i Zofia ur. 3.05.1934 r. Powodem aresztowania była przynależność męża Janiny Jasińskiej do partyzantki i podejrzenia o współpracę rodziny z ruchem oporu. Świadek niewiele pamięta, a o pobycie w Mysłowicach, Boguminie i Potulicach wie z dokumentów. Pamięta tylko ten ostatni obóz. Z dokumentów wynika, że rodzice zostali rozdzieleni. Matka została przewieziona do Oświęcimia, gdzie została wyzwolona wraz z Józefą Gąsior, ojciec przez trzy miesiące był przesłuchiwany w Mysłowicach skąd przeniesiony został do Gross Rosen w Niemczech, aż do czasu wyzwolenia, siostra Kazimiera i kuzynka Zofia Jasińska zostały wyzwolone wraz z świadkiem, ciocia Janina Jasińska zginęła w więzieniu w Mysłowicach w czasie przesłuchania przez gestapo, Jan i Julian Gąsiorowie zginęli w innym obozie niż Mysłowice. W bazie MPiMAB figurują Maria Gąsior ur. 10.07.1911 w Pyskowicach przybycie do obozu 10.12.1943 r., Kazimierz Gąsior ur. 20.07.1913 r. w marcu 1944 r. transport do Gross-Rosen, wyzwolony w KL Buchenwald, Józefa Gąsior, ur. 22.02.1920 w Psarach, przybycie do obozu 13.08.1943, wyzwolona podczas ewakuacji KL Auschwitz, Julian Gąsior ur. 17.01.1916 r. w Psarach ofiara sądu doraźnego gestapo z dn. 29.11.1943 r. Janina Jasińska, ur. 09.02.1912, w Psarach zginęła 29.11.1943 r. w KL Auschwitz z wyroku sądu doraźnego, Jan Gąsior ur. 1919 r. zm. w czasie ewakuacji KL Buchenwald

⁶¹ Edward Niedźwiedź ur. 1.11.1917 r., skazany przez SD i stracony 29.02.1944 (S 151.2010.Zn)

Kazimiera Guzik zd. Gąsior ur. 01.03.1936 r. w Psarach aresztowana została dn. 11.08.1943 r. z rodzicami, Kazimierzem i Marią Gąsior i siostrą. Powodem zatrzymania była przynależność szwagra Kazimierza do partyzantki. Świadek w Mysłowicach spędził 5 dni, po tym czasie nastąpiło przewiezienie do Pogrzebienia. Aresztowanie związane z akcją „Oderberg”. Matkę przewieziono do Oświęcimia.

Jarosław Podwiązka zeznał, że dziadek Ignacy Podwiązka i babcia Stefania Podwiązka zamieszkali w Czeladzi zostali aresztowani przez niemieckich żołnierzy podczas II Wojny Światowej. Świadek nie zna przyczyny aresztowania. Babcia została przewieziona do obozu w Oświęcimiu gdzie przebywała do wyzwolenia, a dziadek został umieszczony w więzieniu w Mysłowicach (dokładnej daty świadek nie zna). Świadek wskazuje dwie wersje śmierci dziadka. Nie wie jednak która jest prawdziwa. Jedna wskazuje, że został rozstrzelany w więzieniu w Mysłowicach, druga, że został przewieziony i stracony w obozie w Oświęcimiu. W bazie MPiMAB figuruje Stefania Podwionska (Podwiązka) ur. 02.08.1906 r. w Będzinie, przybycie do obozu 14.08.1943 r przeniesiona 24.7.1944 do KL Ravensbrück, następnie KL Buchenwald, wyzwolona 11.4.1945, W USC Mysłowice akt zgonu Ignacy Podwiązka ur. 1906 r. w dniu 28.11.1943 r.

Elżbieta Zmarzły ur. 08.07.1933 r. w Trzebini, została aresztowana w dn. 11.08.1943 r. w domu w Trzebini razem z: matką Weroniką Halemba, ojcem Franciszkiem Halembą i bratem Stefanem Halembą. Powodem aresztowania była konspiracyjna działalność ojca. Po zatrzymaniu przewieziono wszystkich do Mysłowic. Początkowo wraz z matką i bratem byli w jednej sali. Franciszek Halemba zginął w więzieniu w Mysłowicach dn. 29.12.1943 r. prawdopodobnie w skutek pobicia. W dn. 14.08.1943 r. świadek została przeniesiona z innymi dziećmi do Pogrzebienia, następnie do Liszek, Bohumina i Potulic, a matka z innymi kobietami do Oświęcimia. Mama została zwolniona, ze względu na zaawansowaną ciążę. Zmarła przy porodzie. W oparciu o informacje z USC w Trzebini, ustalono, iż Weronika Halemba ur. 12.10.1910 r. zm. 6.03.1944 r.

Irena Lasoń zd. Halemba, ur. 13.03.1931 r. w Trzebini, zeznała, iż rodzice Jan i Maria zd. Żabińska podczas wojny działali w organizacji PPS Lewica. W dniu 11.08.1943 r. rodzice, a razem z nimi ona i siostra Kazimiera ur. 05.06.1937 r. zostali aresztowani przez gestapo, ojciec został od nich oddzielony. Zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach, matka Maria została przewieziona do obozu w Oświęcimiu, skąd później trafiła do Flossenburga, w 1945 r. do Dachau, gdzie została wyzwolona przez wojska amerykańskie. Dzieci z więzienia w Mysłowicach zostały przewiezione do Pogrzebienia koło Raciborza do obozu dla dzieci, skąd przewieziono je do Lisek a stamtąd do Bogumina, po czym do Potulic. W 1945 r. obóz został oswobodzony przez Rosjan i Wojsko Polskie. Jan Halemba

z więzienia w Mysłowicach został przewieziony do obozu w Gross Rosen, później do KL Buchenwald, gdzie zmarł w czasie nieokreślonym.

Danuta Sarek zd. Herman ur. 18.07.1936 r. w Jaworznie zeznała, iż w lipcu 1943 r. Niemcy aresztowali w domu w Jaworznie jej mamę Władysławę Herman, siostrę Stanisławę Wieczorek ur. 26.10.1937 r. i brata Andrzeja Hermana. Powodem aresztowania była przynależność ojca świadka Piotra Hermana do Gwardii Ludowej. Aresztowanych osadzono w Jaworznie, gdzie matka była bita. W więzieniu w Mysłowicach nad świadkiem i matką nie znęcali się. Siedzieli na betonowej podłodze. Podszedł do nich gestapowiec z teczką, który tłumaczył, że dzieci pójdą do szkoły, a matki muszą na nie pracować. Przebywała w więzieniu w Mysłowicach kilka dni, a następnie wraz z rodzeństwem została przewieziona do innych obozów. Ojciec ukrywał się całą wojnę. W bazie MPiMAB figuruje Władysława Herman ur. w Jaworznie, przyjęta dn. 13.08.1943 r. zginęła 1.2.1944 r. w KL Auschwitz,

Teresa Kasperczyk żona Jana Kasperczyka ur. 15.08.1936 r. zeznała, iż mąż został aresztowany wraz z rodziną, matką Rozalią, ojcem Józefem ur. 15.02.1907 r. i bratem Józefem ur. 30.07.1934 r., który zmarł krótko po uwolnieniu z obozu. Na temat szczegółów pobytu w więzieniu w Mysłowicach świadek nie ma informacji, wspomina tylko o warunkach w Potulicach. W bazie MPiMAB figuruje Rozalia Kasperczyk, ur. 27.04.1913 Płaza pow. Chrzanów 14.08.1943 r., przybycie do obozu, zginęła 6.5.1944 r.

Zofia Kwaśny zd. Nowacka ur. 14.11.1933 r. w Sosnowcu i Ryszard Nowacki ur. 02.07.1940 r. w Sosnowcu zeznali, iż zostali aresztowani przez Niemców wraz z rodzicami Ignacym i Katarzyną oraz bratem Marianem ur. 20.03.1931 r. Powodem aresztowania była działalność ojca w PPS. Następnie wszyscy zostali przewiezieni do więzienia w Mysłowicach, gdzie dzieci zostały oddzielone od rodziców. Dzieci zostały przetransportowane do Pogrzebienia, a następnie do Potulic. Matka zmarła w obozie w Oświęcimiu 15.11.1943 r. a ojciec przewieziony do więzienia w Sosnowcu został powieszony podczas publicznej egzekucji wraz z innymi działaczami PPS 01.02.1944 r. Innych osób więzionych w Mysłowicach świadek nie zna. W bazie MPiMAB figuruje Katarzyna Nowacka, ur. 14.11.1904 r. w Lendkowicach --13.08.1943, przybycie do obozu, zginęła 15.11.1943 r., Ignacy Nowacki ur. 20.3.1897 r. w Hasz powieszony w dniu 1.02.1944 r. w Sosnowcu⁶². Przesłuchano również Danutę Wąchalską córkę Mariana Nowackiego.

Bronisław Wilk ur. 16.11.1927 r., aresztowany został z powodu jego przynależności do AK i udziału w akcji zbrojnej przeciwko gestapo, we wrześniu lub październiku 1944 r. we Wiesi Borowe. Został przewieziony do Blachowni, następnie do Lublińca, skąd przetransportowano go na ok. 4 miesiące do więzienia w Mysłowicach. Wraz z świadkiem umieszczonych było

⁶² S 40.2012.Zn

ok. 90 osób, których danych nie zna. Świadek był umieszczony w Sali nr 1 – dla skazanych na karę śmierci. Gestapo stosowało wobec niego tortury, polegające na biciu pałkami, często równocześnie przez kilka osób w trakcie przesłuchań, w celu zmuszenia świadka do ujawnienia innych członków organizacji. Widział jak gestapo torturuje polskiego księdza i kościelnego, poprzez bicie pałkami, drutem i polewanie zimną wodą. Z więzienia w Mysłowicach został wywieziony pociągiem, wraz z innymi więźniami, do KL Mathausen. Maria Chmielek córka Mariana Bochenka ur. 12.01.1918 r. w Psarach zeznała, iż powodem aresztowania ojca była jego działalność złodziejska w czasie wojny. Został umieszczony w Bytomiu i Mysłowicach, jednak kolejności świadek nie zna. Henryk Duda ur. 28.11.1924 r. w Grodźcu, więzień z Mysłowic, brat sąiadki świadka, opowiadał, że w Marianie Bochenku zakochała się więzienna kapo, która miała mu grozić zastrzeleniem, jeśli nie będzie wykonywał jej poleceń. Jedna z wersji mówi, że ojciec świadka wyjechał z w/w kapo do Anglii. Marian Bochenek został przewieziony do Gros Rosen. Dokumenty wskazują, że zmarł w łagrach w 1946 r. w skutek postrzelenia, jednak nie jest to pewne, gdyż w tym czasie w tej samej wsi aresztowano innego Mariana Bochenka, a na dokumencie potwierdzającym zgon była mylna data urodzenia ojca świadka.

Mirosław Bielski, syn Stanisława Bielskiego ur. 28.08.1927 r w Dąbrowie Górniczej, wie jedynie, że ojciec został aresztowany w Dąbrowie Górniczej a następnie przebywał w obozie w Łodzi, z nieznanymi świadkowi powodów. Świadek słyszał, iż w obozie, w którym przebywał jego ojciec koncentrowano młodych chłopców, by poddać ich procesowi germanizacji.

Marian Hochaus syn Marii Orlickiej ur. 2.07.1928 r. w Jaworznie zeznał, iż została ona zatrzymana przez Niemców w czasie łapanki na terenie Jaworzna. Przewieziono ją do Mysłowic, a stamtąd do obozu w Łodzi.

Zbigniew Szyguła syn Zbigniewa Szyguły ur. 16.11.1928 r. zeznał, iż ojciec w czasie wojny mieszkał w Jaworznie. Z jego opowiadań wie, że został aresztowany w Chrzanowie w związku z przenoszeniem żywności na teren getta. Po krótkim pobycie w więzieniu w Mysłowicach został przewieziony do obozu w Łodzi.

Ignacy Sojka ur. 2.02.1931 r. w Jaworznie w czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Jaworznie, handlował ciastkami i w tym celu jeździł do Bielska. Został zatrzymany przez Niemców w czasie łapanki w 1943 r. Zatrzymano go razem z kuzynem Adamem Szymczakiem ur. 8.09.1929 r. w Czeladzi. Początkowo osadzono ich w więzieniu w Bielsku, skąd przewieziono do więzienia w Mysłowicach. Po miesiącu lub dłużej zostali przewiezieni do obozu w Łodzi.

Marian Surowiec ur. 23.06.1930 r. w Sosnowcu i tam mieszkający aresztowany został jesienią 1942 r. w trakcie przemykania z matką worka ze zbożem z Żor do Katowic. Po przesłuchaniu przez gestapo został pobity i wywieziony do Mysłowic, gdzie umieszczono go w celi dla młodocianych przy oddziale kobiecym. Liczba przebywających tam chłopców była różna, ale zazwyczaj wynosiła od 25 do 30 osób. Kalfaktorką była Wanda. W obozie wykonywał prace porządkowe, musiał też przenosić zwłoki, które najczęściej były przykryte prześcieradłem lub kocem. Przesłuchano również Renatę Surowiec żonę pokrzywdzonego i Jerzego Surowca syna, którzy dodatkowo zeznali, iż podczas łapanki urządzonej przez Niemców została zatrzymana również matka Mariana Surowca Genowefa Surowiec. Po pobycie w więzieniu w Mysłowicach została przewieziona do Oświęcimia gdzie zmarła⁶³. Świadek wie, że ojciec chorował na tyfus.

Marcin Julian Jaworski ur. 12.11.1930 r. w Sosnowcu aresztowany został w marcu 1943 r. Wynikło to z bójki, do której doszło pomiędzy polskimi dziećmi a dziećmi z Hitlerjugend. Początkowo z 12 chłopcami trafił do więzienia na Ostrogórcze, a następnie do obozu w Mysłowicach. Tam trafił na oddział kobiecy i musiał przestrzegać panujących reguł: siedzenia w bezruchu na przerwach, wykonywania prac porządkowych. W trakcie sprzątnięcia dziedzińca świadek odkrył, że na samochodzie, który kilka razy w tygodniu opuszczał obóz znajdowały się zwłoki. Samochód ten był również wykorzystywany do transportu żywych więźniów. Zaobserwował też pewnego dnia ucieczkę Żyda, który jednak został zastrzelony.

Józef Rzepecki ur. 06.01.1933 r. został aresztowany latem 1943 r. przez gestapo na dworcu kolejowym w Katowicach. Wraz z nim aresztowano, Władysława i Henryka Kowalskich. Powodem aresztowania był handel. Aresztowani zostali umieszczeni na siedem dni w budynku policji w Katowicach, skąd zostali przeniesieni do więzienia w Mysłowicach. Świadek zeznał, że dzieci były oddzielane od rodziców, a opiekował się nimi Polak o nazwisku Sowa. Dzieci były bite, wysuszoną skórą, gdy nie słuchały poleceń Sowy. Cele były duże, znajdowało się w nich ok. 40 osób, łóżka były piętrowe, a wyżywienie marne tj. czarna gorzka kawa, kromka suchego chleba, zupa kartoflana. Świadek widział mocno pobitych mężczyzn. Sam jednak nie był bity. Z więzienia zapamiętał także Jaworskiego zam. w Wojkowicach (imienia nie pamięta), Kawalca z Dąbrowy Górniczej zam. w okolicach górki gołonowskiej, z którym pracował na kopalni na Porąbce Sosnowiec – Zagórze. Więzienie było czasowe, więźniowie byli rozwożeni do obozów koncentracyjnych. Był to obiekt zamknięty. W Mysłowicach spędził szesnaście tygodni, skąd z braćmi Kowalskimi został przewieziony do obozu młodzieżowego w Łodzi. Bracia Kowalscy w 1945 r. wyjechali do Górnej Jasienicy.

⁶³ Brak informacji w bazie MPiMAB

Jerzy Kawalec ur. 23.01.1930 r. w Sosnowcu, został aresztowany wiosną 1943 r. Powodem do zatrzymania było pobicie członka Hitlerjugend o nazwisku Cypek. Czynu tego świadek dokonał ze Zbigniewem Lewandowskim, Jaworskim, Jerzym Bednarskim. Wymienieni zostali aresztowani w czasie późniejszym. Po 2 tygodniach zostali przewiezieni do Mysłowic. W tym czasie przebywało tam około 30 dzieci, jednym z nich był Lucek z Będzina. Z załogi obozu świadek zapamiętał kalefaktora Makówkę. Przesłuchiwany był świadkiem wniesienia na teren obozu ciała zastrzelonego, niedoszęłego uciekiniera. Wspomina też o tym, że w szopie na węgiel znajdowały się ciała zamordowanych. Zgodnie z informacjami przekazanymi mu przez starszych część ludzi jeszcze żyła, gdy umieszczano ich między zwłokami. Po czterech miesiącach wspomniani wyżej chłopcy zostali wywiezieni do obozu w Łodzi.

Irena Wilk-Grochowska zamężna Dankowska ur. 05.05.1935 r. w Fałęcin Stary-Busko, Aresztowana została latem 1943 r. w czasie zabawy z dziećmi żydowskimi. Do Mysłowic trafiła transportem z Kielc w grupie ok. 40 dzieci pochodzenia polskiego i żydowskiego. Tam poznała chłopców: Ryszarda Wiśniewskiego i Gułę z Pacanowa. Świadek nie podaje żadnych informacji o swoim pobycie w obozie. Wynika z tego, że był to jedynie punkt przeładunkowy w transporcie części dzieci do Łodzi.

Antoni Flak ur. 01.04.1929 r. w Będzinie, nie pamięta daty aresztowania, powodem było dostarczanie żywności Żydom. Zanim trafił do Mysłowic przebywał w budynku policji w Będzinie i w więzieniu przy Ostrogórcu. W obozie otrzymał numer 799. Liczbę dzieci w obozie określa na ok. 120. Przebywał z chłopcami na oddziale kobiecym, dziewczęta miały osobną celę. 15.12.1942 r. razem z 60 chłopcami został przewieziony do Wrocławia, następnie do Poznania i stamtąd do obozu w Łodzi.

Bronisława Chucherko i Kazimiera Chucherko zostały przesłuchane na okoliczność pobytu w Mysłowicach ich nieżyjących mężów Mieczysława Chucherko ur. 2.04.1932 r. i Franciszka Chucherko ur. 28.11.1929 r. W więzieniu w Mysłowicach przebywali kilka miesięcy w 1943 r., po czym zostali wywiezieni do obozu Łodzi. Przesłuchana w charakterze świadka żona Franciszka Chucherko – Kazimiera Chucherko załączyła dokument potwierdzający pobyt nieżyjącego męża w więzieniu w Mysłowicach od dnia 9.10.1943 r. do dn. 24.05.1944 r. kiedy to wywieziony został do obozu w Łodzi.

Władysław Łąka ur. 24.05.1929 r. w Jaworznie zeznał, że został aresztowany 13.03.1943 r. w Bielsku Białej za przewóz żywności. Po spędzeniu 3 tygodni w areszcie w Bielsku Białej, został przewieziony wraz z innymi osobami do więzienia w Mysłowicach. Po około trzech tygodniach pobytu został przeniesiony do obozu w Łodzi.

Barbara Nocoń, córka Tadeusza Dziwaka ur. 13.03.1927 zeznała, iż ojciec przebywał w czasie wojny w obozie dla nieletnich w okolicach Łodzi 2,5 roku, z którego wyszedł w 1945 r. Został tam zesłany za kradzież żywności.

Jan Cupiał ur. 23.06.1929 r. w Sosnowcu zeznał, iż został aresztowany 29.04.1944 r. przez gestapo za to, że razem z kolegami chciał uciec do partyzantki w lesie. W czasie pobytu w więzieniu w Mysłowicach jako małoletni więzień mógł jedną godzinę przebywać na placu więziennym.

Stanisława Faska żona Mariana Faski ur. 15.09.1931 r. przewiezionego z grupą dzieci w sierpniu 1943 r. do Pogrzebienia zeznała, iż został on aresztowany w Czeladzi przez Niemców razem z matką Heleną Faska i przewieziony do więzienia w Mysłowicach a następnie do Oświęcimia. Zeznała, iż w więzieniu w Mysłowicach dzieci były oddzielone od rodziców. Warunki w więzieniu były tragiczne, pomieszczenia małe i przepełnione, a pożywieniem były tylko pokrzywy. Wobec Mariana Faski stosowano tortury w postaci bicia i kopania po twarzy i całym ciele, złamano mu także rękę. Świadek nie zna daty opuszczenia więzienia męża, wie że odebrał go wujek. W bazie MPiMAB figuruje Helena Faska ur. w Czeladzi przyjęta w dniu 13.08.1943 r. zginęła 19.2.1944 r. w KL Auschwitz,

Roman Bogacz syn Ireny Hardyn ur. 26.12.1930 r. zeznał, iż została ona aresztowana w 1943 r. w pociągu relacji Jaworzno Szczakowa – Chrzanów. Powodem aresztowania był nielegalny handel – wypiekała ciasteczka, następnie sprzedając je w pociągu.

Michał Skwara dołączył do akt śledztwa materiały archiwalne dotyczące osadzenia w więzieniu w Mysłowicach jego dziadków Romana i Bogumiły Skwary. Wynika z nich, iż Roman Skwara ur. 31.07.1908 r. w Pustkowie w czasie okupacji niemieckiej mieszkał we wsi Potasznia razem z żoną Bogumiłą ur. 19.04.1912 r. w Połomii i dwoma synami Antonim i Andrzejem. Miał gospodarstwo rolne i pracował w Fabryce Papieru „Steinhagen i Saenger” w Myszkowie. Został aresztowany w domu w lutym 1944 r. przez gestapo z powodu zaangażowania w pozyskiwanie papieru na potrzeby konspiracyjne drukowania kartek żywnościowych i innych dokumentów, a jego żona jakiś czas później. Osadzono go w więzieniu w Mysłowicach, skąd został przetransportowany w nieustalonej dacie do KL Gross-Rosen, a stamtąd do KL Mittelbau (Dora) gdzie został osadzony w dniu 11.02.1945 r. ewakuowany 8.03.1945 r. zginął prawdopodobnie podczas ewakuacji. Bogumiła Skwara przebywała w więzieniu w Mysłowicach do lipca 1944 r.

Do śledztwa tut. Komisji sygn. S 90.2016.Zn przesłuchano w charakterze świadka Wacławę Topolską, córkę pokrzywdzonego w tamtej sprawie Jana Witta Szyguły ur. 10.06.1915 r. w Ujkowie Starym, który w czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Bukownie. Z jej zeznań wynika, iż ojciec jako świadek Jehowy został aresztowany w 1943 r., po krótkim pobycie

w więzieniu w Jaworznie przeniesiony do więzienia w Mysłowicach a stamtąd do obozu w Oświęcimiu. W bazie MPiMAB figuruje nr 130410, przybycie do obozu 20.07.1943 r. przeniesiony do KL Mauthausen (112759), wyzwolony 5.5.1945 r.,

W aktach znajdują się protokoły przesłuchań świadków, byłych członków ruchu oporu pozyskane w wyniku oględzin akt sprawy karnej p-ko Grolikowi, Ulczokowi i Kampertowi, którzy zeznają głównie na okoliczność działalności agenturalnej oskarżonych, a z których wynikają informacje dotyczące pobytu w więzieniu w Mysłowicach, dotyczy to następujących osób: Józef Niesyto ur. 5.03.1905 r. w Woli pow. Pszczyna, aresztowany 21.03.1944 r., w śledztwie w Mysłowicach skazany przez WSK na karę 4 lat więzienia, którą odbywał do wyzwolenia na terenie Niemiec. Władysław Krzyżaniak ur. 1903 r., aresztowany 5.04.1944 r., Franciszek Chojnacki ur. 24.11.1896 r. aresztowany za przynależność do AK 28.08.1944 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd przewieziono go KL Gross-Rosen, Dora i Bergen, wyzwolony. Józef Bujar ur. 11.09.1909 r. w Warszowicach, aresztowany dn. 22.03.1944 r. Józef Krawczyński ur. 1900 aresztowany 22.03.1944 r., Henryk Dyla ur. 1900 aresztowany 21.08.1944 r. Wiesław Krzyżaniak ur. 1904 r. aresztowany 4.05.1944 r., Paweł Wybierski ur. w 1899 r. aresztowany wiosną 1944 r. przebywał w obozie w Gross-Rosen i KL Mittelbau, Jerzy Kania ur. 1910 r. aresztowany 21/22 marca 1944 r., z Mysłowic przewieziony do Sachsenhausen. Edward Mroziak ur. 13.10.1913 r. w Katowicach przeniesiony do KL Auschwitz dn. 13.03.1943 r. stamtąd do KL Mauthausen, wyzwolony. Ponadto zeznają świadkowie o pobycie w obozie w Mysłowicach swoich bliskich. Dotyczy to następujących osób: Sylwester Ludyga ur. 22.12.1907 r. w Brzozowicach, aresztowany dn. 10.08.1943 r. z Mysłowic przewieziony dn. 19.11.1943 r. do KL Auschwitz, gdzie zmarł 19.12.1943 r.

W ramach kwerend przeprowadzonych w Archiwum Państwowym w Katowicach i w OAIPN w Katowicach pozyskano akta Sądów Grodzkich i Powiatowych w sprawach o uznanie za zmarłych, w których znajdują się wzmianki o pobycie w więzieniu w Mysłowicach. Akta takie poddano w niniejszym śledztwie i w śledztwie S 4.2015.Zn oględzinom. Z uzupełnionego w ten sposób materiału dowodowego wynikają istotne informacje o osobach osadzonych w więzieniu, często o ich losach.

Akta Sądu Grodzkiego w Białej o sygn. Zg 45/50 w sprawie uznania za zmarłych Antoniego Przybyły ur. 3.11.1896 r., Marię Przybyłą ur. 18.04.1902 r., Józefa Przybyłą ur. 8.10.1924 r. Z wniosku Anny Przybyły wynika, iż w październiku 1944 r. razem z rodzicami i bratem Józefem i zostali osadzeni w obozie w Mysłowicach. Stamtąd Antoniego Przybyłą wywieziono do KL Mauthausen, a wnioskodawczynię wraz z matką do KL Ravensbrück. Maria Przybyła zmarła w tym obozie. Losy Józefa Przybyły nie są znane.

Akta Sądu Grodzkiego w Mysłowicach o sygn. Zg 526/47 w sprawie uznania za zmarłego Jana Szeję ur. 13.10.1898 r. w Roździenu. Z wniosku żony Gertrudy wynika, że został on aresztowany przez gestapo w dniu 13.07.1944 r. i osadzony w więzieniu w Sosnowcu. W październiku przewieziono go do więzienia w Mysłowicach, a w dniu 22.12.1944 r. przetransportowano w nieznanym kierunku.

Akta Sądu Grodzkiego w Mysłowicach o sygn. III Zg 50/48 w sprawie uznania za zmarłego Flawiana Wysockiego ur. 9.09.1910 r.. Z zeznań świadka Wiktora Kwoki przesłuchanego 24.06.1948 r. wynika, iż w dniu 30.10.1944 r. aresztowano go razem z Flawianem Wysockim za przynależność do PPR. Osadzono ich w więzieniu w Katowicach, potem w więzieniu w Mysłowicach, skąd ewakuowano ich do obozu koncentracyjnego w Mauthausen podobóz Gusen. W dniu 28.01.1945 r. Wysocki dostał wysokiej gorączki, miał dreszcze i zabrano go do izby chorych. Od tego czasu nie miał z nim kontaktu.

Akta Sądu Grodzkiego w Mysłowicach sygn. III Zg 246/48 w sprawie stwierdzenia zgonu Pawła Koczego (Koczy) ur. 10.01.1904 r. w Janowie. Z wniosku żony Gertrudy wynika, iż został aresztowany w dniu 14.09.1942 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd w dniu 20.03.1943 r. został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł 22.03.1943 r. w wyniku „osłabienia” serca”, o czym została zawiadomiona przez władze obozowe.

Akta Sądu Grodzkiego w Mysłowicach sygn. III Zg 270/48 w sprawie stwierdzenia zgonu Karola Kempnego ur. 5.05.1890 r. w Chropaczowie, zam. w Dzieńkowicach. Z wniosku żony Rozalii i zeznań Wincentego Soboty wynika, iż Karol Kempny jeszcze w 1939 r. został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. W 1941 r. został aresztowany i umieszczony w obozie w Mysłowicach. 6.12.1943 r. wysłał list, w którym pisał, że „jego sprawa źle stoi” (brak bliższych informacji). Od tej pory nie było o nim żadnych informacji.

Akta Sądu Grodzkiego w Mysłowicach sygn. III Zg 432/48 w sprawie stwierdzenia zgonu Józefa Barańskiego ur. 25.02.1906 r. w Janowie. Z akt sprawy wynika, iż Józef Barański został aresztowany w dniu 27.08.1942 r. przez policję niemiecką za kłusownictwo i osadzony w obozie w Mysłowicach, a następnie w Oranienburgu, skąd 15.01.1943 r. został zaciągnięty do kamej kompanii wojska niemieckiego. Ostatnią wiadomość wysłał do żony Marii 14.02.1944 r. ze Słowacji.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu o sygn. Zg 81/47 w sprawie o uznanie za zmarłego Mieczysława Biłek. Z wniosku żony Wandy Biłek wynika, iż mąż został aresztowany w dniu 11.07.1943 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, gdzie był 11 miesięcy, następnie zawieziono go do Oświęcimia i osadzono na bloku 11, skąd już nie miała informacji. Przyczyną aresztowania był fakt, iż pod pseudonimem „Michał” pełnił

funkcje dowódcy 1 pułku w AK w Sosnowcu. Z zeznań świadka Lucjana Nowocień wynika, iż 13 maja 1944 r. Biłek został przewieziony do obozu w Oświęcimiu i dowiedział się, że został tam stracony.

Akta Sądu Powiatowego w Sosnowcu sygn. II Ns 122/67 w sprawie stwierdzenia zgonu Ignacego Jasińskiego ur. 30.07.1895 r. w Paulinowie pow. Puławy. Z akt sprawy wynika, iż został on aresztowany w lipcu 1942 r. w Sosnowcu, a w dniu 29.01.1944 r. zmarł w obozie w Oświęcimiu. W/w figuruje w bazie archiwalnej osadzonych w więzieniu w Mysłowicach. W bazie MPiMAB odnotowano, iż przybył do obozu 30 grudnia 1942 r.

Akta Sądu Powiatowego w Sosnowcu sygn. I Ns 345/69 w sprawie stwierdzenia zgonu Lecha Jana Imieli ur. 16.05.1922 r. w Sosnowcu. Z akt sprawy wynika, iż został aresztowany w dniu 14.10.1943 r. przez gestapo. Przebywał w kolejnych więzieniach: Mysłowice, Sosnowiec, Katowice a w końcu przewieziono go do obozu w Oświęcimiu gdzie zmarł. Z zeznań brata Mariana Imieli wynika, iż pod koniec sierpnia 1944 r. ojciec został wezwany przez niemiecką policję, ale był chory i świadek poszedł sam. Jeden z funkcjonariuszy odczytał mu pismo, z którego wynikało, iż Lech Imiela za zdradę państwa został skazany na karę śmierci, która została wykonana w obozie w Oświęcimiu w dniu 18.06.1944 r. Po wojnie rozmawiał ze znajomym Morelem, który był z bratem w obozie i wiedział o jego śmierci.

Akta Sądu Powiatowego w Sosnowcu sygn. II Ns 81/54 w sprawie stwierdzenia zgonu Kazimierza Ziębik ur. 27.07.1910 r.. Na podstawie wniosku żony Heleny Ziębik ur. 25.05.1921 r. ustalono, iż razem z mężem została aresztowana w dniu 9.03.1940 r. przez gestapo i osadzeni zostali w więzieniu w Mysłowicach, a potem wywieziono ich do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. W kwietniu 1943 r. ją przetransportowano do KL Ravensbrück, a męża do KL Buchenwald

Akta Sądu Powiatowego w Sosnowcu sygn. IV Ns 159/51 w sprawie stwierdzenia zgonu Franciszka Słowińskiego ur. 25.07.1895 r. w Mierzęcicach, zam. ostatnio w Sosnowcu. Z wniosku i zeznań żony Salomei wynika, iż został on aresztowany w marcu 1941 r. przez gestapo i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. W grudniu 1941 r. została wezwana przez policję i ogłoszono jej, że mąż został skazany na karę śmierci a wyrok został wykonany przez rozstrzelanie.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 92/47 w sprawie uznania za zmarłą Kazimierę Nowak ur. 11.04.1914 r.⁶⁴ aresztowaną w październiku 1943 r. ujawniono zeznania świadka Janiny Ścibskiej, która przez kilka miesięcy przebywała razem z Kazimierą Nowak w jednej celi w Mysłowicach. Razem z nimi w więzieniu przebywała Maria Malik ur. 19.08.1923 r.

⁶⁴ Posiedzenie sądu doraźnego 29.02.1944 r. (S 4.2015.Zn)

w Sosnowcu. Przesłuchano w charakterze świadka Zofię Będkowską ur. w 1928 córkę Janiny Ścibskiej ur. 6.02.1910 r. w Tomaszowie Mazowieckim zam. w Sosnowcu, która zeznała, iż mama z nieznanых jej powodów dostała wezwanie na posterunek policji kryminalnej w Sosnowcu i stamtąd nie wróciła. Gdy mama nie wracała do domu dłuższy czas udała się do budynku policji w dniu 11.10.1943 r. i korzystając ze znajomości z pracującą tam w charakterze pomywaczki koleżanką mogła zobaczyć matkę prowadzoną na przesłuchanie. Janina Ścibska zakrywała spuchniętą od pobicia twarz rękami. Po jakimś czasie dowiedziała się, że mama została przewieziona do więzienia w Mysłowicach. Tam miała możliwość ją odwiedzać i podawać jedzenie, po przekupieniu strażników papierosami i alkoholem. Janina Ścibska pracowała w obozowym ogrodzie, gdzie uprawiano warzywa i tam ją spotykała, widziała wygłodzonych więźniów, którzy pracowali z matką. Janina Ścibska przebywała tam ok pół roku, po czym przetransportowano ją do KL Ravensbrück, skąd wróciła po wojnie

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 201/47 w sprawie uznania za zmarłego Janusza Osieckiego ur. 6.03.1924 r. w Lublinie, aresztowanego przed świętami Bożego Narodzenia 1944 r. Z zeznań świadków wynika, iż pracował w Piotrowicach i udzielił schronienia dezertrowi z armii niemieckiej. Dwa tygodnie po opuszczeniu jego mieszkania przez dezertera dostał wezwanie do niemieckiej tajnej policji wojskowej i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd został wyprowadzony w stanie skrajnego wyczerpania 21.01.1945 r. i ślad po nim zaginął.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 540/47 w sprawie o uznanie za zmarłego Władysława Gwizdka ur. 13.02.1905 r.. Z wniosku żony wynika, iż w/w zam. w Zagórzcu pracował w zbrojowni niemieckiej w Dąbrowie Górniczej. Został aresztowany w dniu 25.11.1942 r. w miejscu pracy, przewieziony do Mysłowic a w dniu 29.03.1943 r. został skazany na śmierć, wyrok wykonano w Oświęcimiu. O wyroku żona została powiadomiona w obecności świadków na Policji. Przesłuchano w charakterze świadka córkę Władysława Gwizdka, Halinę Aniołkiewicz, która zeznała dodatkowo, iż ojciec był inżynierem, działał w Związku Orła Białego, na terenie Huty Bankowej, gdzie produkowano części do niemieckich czołgów. Po aresztowaniu Władysława Gwizdka żonę z dziećmi wyeksmitowano do oficyny i skonfiskowano ich majątek ruchomy. Przesłuchany Jan Schabowski zeznał, iż działał w organizacji Orła Białego w Dąbrowie Górniczej. Po aresztowaniu jej członków on oraz Władysław Gwizdek i Władysław Nowakowski dostali informację, że zostaną

aresztowani przez Niemców. Ludwikowski się ukrył, natomiast Gwizdek i Nowakowski po śledztwie w Mysłowicach zostali straceni⁶⁵.

Akta Sądu Grodzkiego w Będzinie o sygn. Zg 161/47 w sprawie uznania za zmarłego Jana Frączzaka. W dniu 10.07.1947 r. na posiedzeniu Jan Morel⁶⁶ zeznał, iż 14.12.1943 r. został aresztowany razem z Janem Frączzakiem i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd przewieziono ich do obozu w Oświęcimiu na blok 11, świadka w maju 1944 r., a Frączzaka na początku czerwca. Od kolego słyszał, że został on stracony. Sąd przesłuchał również Wacława Bacię⁶⁷, przebywającego w obozie na bloku 11 w 1944 r. Bacia został aresztowany razem z Frączzakiem i przebywał razem z nim w Mysłowicach. Potem widział go w obozie w Oświęcimiu, jak przywieziono go na posiedzenie sądu doraźnego w dniu 30.06.1944 r. Bacia został skierowany do obozu, a Frączzaka wraz z wieloma innymi zapakowano do auta, które wiozło więźniów na egzekucje do Brzezinki.

Akta Sądu Grodzkiego sygn. Zg 63/47 w sprawie uznania zmarłą Leokadię Cott ur. 30.12.1910 r. która zginęła w dniu 1.02.1944 r. w wyniku wykonania wyroku Sądu Doraźnego w Katowicach z dnia 27.01.1944 r. nr IV St 1145/43. Z wniosku męża Józefa Cotta wynika, iż oboje w 1942 r. zostali aresztowani za pracę w konspiracji w Sosnowcu, osadzeni najpierw w więzieniu w Mysłowicach, a potem przewiezieni do obozów koncentracyjnych; wnioskodawca do Gross-Rosen, a jego żona do Oświęcimia, gdzie została stracona na mocy wyroku sądu doraźnego.

Akta Sądu Grodzkiego w Katowicach w sprawie o uznanie za zmarłego Konstantego Kempę ur. 27.02.1916 r. w Łabędach, zam. w Katowicach aresztowanego przez gestapo w dniu 28.02.1944 r. zeznania składała Zofia Świercz zd. Scheaffer. Z jej zeznań wynika, iż została aresztowana przez gestapo dn. 15.09.1944 r. i po krótkim pobycie w więzieniu w Sosnowcu została przewieziona do więzienia w Mysłowicach, gdzie spotkała Łucję Kempę. W dniu 1.11.1944 r. razem z innymi współwięźniami została przewieziona do obozu w Oświęcimiu na blok śmieci nr 11. Był wśród nich Konstanty Kempa. W dniu 5.01.1945 r. wraz z 300 więźniami miała rozprawę sądową w obozie. Łucja Kempa ur. 30.11.1917 r. w Sośnicy.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 578/46 w sprawie o uznanie za zmarłego Bartłomieja Nowosielskiego ujawniono zeznania Tadeusza Krawczyka, liczącego lat 20 zam. w Sosnowcu ul. Kuźnica 14, z których wynika, iż został aresztowany w dniu 24.12.1943 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Przebywał w Mysłowicach do dnia 26 maja 1944 r.

⁶⁵ 25- 29.03.1943 r. S 151.2010.Zn

⁶⁶ Jan Morel, nr: 184498 ur. w Sosnowcu, przybycie do obozu 29.04.1944 r. przeniesiony do KL Mauthausen, wyzwolony 5.5.1945 r., (baza MPiMAB)

⁶⁷ Wacław Bacia w MPiMAB brak informacji

kiedy wywieziono go z innymi więźniami autem do obozu w Oświęcimiu, gdzie stanął przed Standgerichtem i został skazany na pobyt w obozie.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 232/47 w sprawie o uznanie za zmarłego Fabiana Puchałę ur. 9.01.1902 r. w Czechowicach. Z akt sprawy wynika, iż Fabian Puchała, kolejarz, działający w ruchu oporu został aresztowany przez Niemców w 1941 r. i osadzony w więzieniu w Bielsku, a następnie w Mysłowicach, skąd przewieziono go do obozu w Oświęcimiu, a stamtąd w dniu 12.04.1943 r. do obozu Mauthausen Gusen. W bazie MPiMAB figuruje Fabian Puchała nr 77651, przybyły do obozu 25.11.1942 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku o sygn. Zg 198/47 w sprawie uznania za zmarłego Józefa Nowaka. W aktach znajduje się wniosek Stefani Nowak z którego wynika, iż Józef Nowak nauczyciel, zamieszkały w Dziedzicach w październiku 1943 r. został aresztowany za działalność antyniemiecką. Początkowo był osadzony w Bielsku, skąd przewieziono go więzienia w Mysłowicach, a 15.05.1944 r. do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie został rozstrzelany w połowie czerwca 1944 r. Razem z nim aresztowano za pracę w konspiracji mężczyznę o nazwisku Kieloch, który zginął razem z Nowakiem. W publikacji Jerzego Klistaly Martyrologium mieszkańców Bielska, Białej, Bystrej, Czechowic, Dziedzic, Jasienicy, Jaworza, Komorowic, Kóz, Mikuszowic, Porąbki, Szczyrku, Wilamowic, Wilkowic, Zabrzega odnaleziono biogram Władysława Kielocha ur. 18.10.1919 r. w Dziedzicach pow. bielski, syn Pawła i Marii z d. Wrzoł. Po ukończeniu Szkoły Powszechnej w Dziedzicach uczęszczał do Państwowego Gimnazjum w Bielsku. Od 1936 r. należał do starszo harcerskiej drużyny wodnej w Dziedzicach, zorganizowanej przez Romana Żoczka. W okresie okupacji hitlerowskiej zaangażował się w działalność konspiracyjną w ZWZ/AK – oddział dowodzony przez Maksymiliana Migłasa, obejmujący swym zasięgiem Czechowice i Dziedzice. Aresztowany i po przetrzymywaniu w areszcie gestapo w Bielsku przewieziony do więzienia śledczego w Mysłowicach. Po uciążliwym śledztwie skazany na karę śmierci, przewieziono go do KL Auschwitz i wyrok wykonano 30.06.1944 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku o sygn. Zg 273/47 w sprawie uznania za zmarłego Stanisława Palinkiewicza ur. 2.04.1902 r. w Objezierzu pow. Oborniki, s. Wojciecha, a z których wynika, iż aresztowany został we wrześniu 1943 r., przebywał w Mysłowicach, Oświęcimiu, Meklenburgu.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 345/47 akta w sprawie uznania za zmarłego Antoniego Kopeć ur. 8.02.1902 w Zabrzegu i tam zamieszkałego. Wynika z nich, że w 1942 r. został aresztowany przez Niemców, przebywał w więzieniu w Mysłowicach a po sprawie sądowej, na której został skazany na 10 lat obozu i w dniu 24.02.1943 r. trafił do KL Auschwitz gdzie zginął w dniu 5.03.1943 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 345/47 w sprawie uznania za zmarłego Zygmunta Jędrusika s. Jana, ur. 28.02.1906 r. w Będzinie zam. w Kamienicy pow. bielski, z zeznań żony Teofili wynika, iż 3.08.1944 r. został aresztowany w Sosnowcu za działalność w konspiracji, a w październiku tego roku przewieziony do więzienia w Mysłowicach, skąd w dniu 24.11.1944 r. otrzymała zawiadomienie, że zmienił miejsce pobytu.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 47/48 w sprawie uznania za zmarłego Antoniego Czerwieńskiego z wniosku Stefani Czerwieńskiej o uznanie za zmarłego męża Antoniego Czerwieńskiego oraz zaprotokołowanych przez sąd zeznań wynika, iż Antoni Czerwieński s. Jana, ur. 3.05.1913 r. w Ciścu był robotnikiem Zarządu Miejskiego w Bielsku. W czerwcu 1943 r. został aresztowany przez policję niemiecką. Miesiąc po aresztowaniu męża, dostała pierwszą wiadomość z więzienia z Mysłowic, gdzie przebywał do stycznia 1945 r., kiedy to został przetransportowany do Gross Rosen i KL Northausen. Tam zginął podczas bombardowania.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 53/48 w sprawie uznania za zmarłego Stanisława Pudełko ur. 26.06.1902 r. w Komorowicach. W aktach znajduje się wniosek i przesłuchanie Heleny Pudełko, z których wynika, iż mąż w lutym 1943 r. został aresztowany przez gestapo za niezgłoszenie się do pracy i wywieziony do obozu w Mysłowicach, a stamtąd do KL Gross Rosen, skąd ostatnia wiadomość nadeszła w sierpniu 1944 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 63/48 w sprawie uznania za zmarłego Piotra Szybiaka ur. 23.06.1892 r. w Drohobycze. W aktach znajduje się wniosek żony Anastazji Szybiak oraz zeznania świadków, z których wynika, iż Piotr Szybiak przed wojną należał do PPR, pracował w fabryce w Mikuszowicach. Aresztowany został 25.10.1944 r. przez gestapo i po kilkutygodniowym pobycie w więzieniu w Bielsku został wywieziony do Mysłowic a stamtąd 18.01.1945 r. do Gross Rosen, gdzie zmarł z końcem marca 1945 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku Zg 293/48 w sprawie uznania za zmarłego Alojzego Steca ur. 5.02.1909 r. w Buczkowicach. Z akt sprawy wynika, iż został aresztowany za działalność w konspiracji w dniu 25.10.1944 r. przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Stamtąd w dniu 17.01.1945 r. wywieziono go do Niemiec i nie powrócił.

Akta Sądu Grodzkiego w Mysłowicach sygn. Zg 307/47 w sprawie uznania za zmarłego Piotra Hochuła ur. 19.10.1910 r. w Giszowcu. Z akt sprawy wynika, iż został aresztowany za działalność polityczną w dniu 8.08.1942 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd po krótkim pobycie przetransportowano go do obozu w Oświęcimiu a stamtąd w listopadzie

1944 r. do obozu w Lobosiz⁶⁸ 2 w Sudetach. Ostatnią wiadomość do żony wysłał 13 grudnia 1944 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Białej Krakowskiej sygn. Zg 81/48 w sprawie uznania za zmarłego Jana Mazura ur. 27.03.1903 r. w Cieszacinie Małym. Z wniosku Katarzyny Mazur oraz zaprotokołowanych przez sąd zeznań wynika, iż Jan Mazur mieszkał w Białej od 1931 r. aż do wybuchu wojny i pracował w fabryce wyrobów żelaznych Edwarda Schmeji jako formierz. Po wybuchu wojny też tam pracował. W dniu 10.11.1944 r. został aresztowany w fabryce przez gestapo i wywieziony do obozu w Mysłowicach skąd nie było o nim żadnych informacji.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 148/48 w sprawie uznania za zmarłego Józefa Kleczki. Z wniosku o uznanie za zmarłego męża ur. 5.10.1899 r. w Dankowicach wynika, iż Józef Kleczka zamieszkały w Dankowicach został w dniu 25.10.1944 r. aresztowany przez gestapo osadzony w więzieniu w Bielsku, a następnie w Mysłowicach. Ostatnią wiadomość wysłał stamtąd 13.10.1945 r. po czym ślad po nim zaginął.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 158/48 wydano postanowienie o uznaniu za zmarłego Alojzego Feilhauera ur. 6.05.1919 r. w Czechowicach. Z wniosku żony Heleny ur. 30.03.1913 r. wynika, iż razem z mężem została aresztowana w dniu 13.02.1942 r. za ukrywanie osoby poszukiwanej przez gestapo. Oboje zostali przetransportowani do obozu w Mysłowicach, gdzie toczyło się p-ko nim śledztwo, a następnie do więzienia przy Sądzie Specjalnym w Katowicach, gdzie w dniu 12 września 1942 r. jeszcze przed rozprawą Alojzy Feilhauer zmarł. Helena do sierpnia 1943 r. przebywała w więzieniu w Wadowicach, kiedy to została zwolniona ze względu na niemożność odbywania kary.

Akta Sądu Grodzkiego w Bielsku sygn. Zg 181/48 w sprawie uznania za zmarłego Tomasza Niemczyka. Z wniosku żony Weroniki Niemczyk oraz zeznań świadków wynika, iż Tomasz Niemczyk ur. 22.12.1911 r. w Kozach, mieszkał w Kozach, i tam w dniu 28.07.1944 r. został aresztowany i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, gdzie przebywał jako więzień polityczny razem ze Stanisławem Brydy do grudnia 1944 r. kiedy to został przetransportowany do obozu Gross-Rosen

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 124/47 w sprawie uznania za zmarłego Stanisława Sokoła ur. 8.11.1905 r. w Rudnikach, aresztowanego w grudniu 1944 r. w Sosnowcu, osadzonego w obozie w Mysłowicach i w styczniu 1945 r. ewakuowanego do KL Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 2.04.1945 r.

⁶⁸ Lobositz (Lovosice), powiat Leitmeritz (Litoměřice) / Sudetenland założony 20.05.1944 r. filia obozu Flossenbürg.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 150/47 w sprawie uznania za zmarłego Eugeniusza Gaika ur. 27.03.1915 r. w Zagorzanach zam. w Sosnowcu. Z akt sprawy wynika, iż w czasie okupacji był na robotach przymusowych w Opolu i tam 22.12.1943 r. został aresztowany za działalność konspiracyjną i osadzony w więzieniu w Opolu. W kwietniu 1944 r. przewieziono go do więzienia w Mysłowicach, a sierpniu został wywieziony w nieznane miejsce.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 123/47 w sprawie uznania za zmarłego Władysława Lange ur. 10.06.1908 r. w Sosnowcu aresztowanego przez gestapo 7.08.1942 r.. Z akt wynika, iż został osadzony w więzieniu w Mysłowicach, przewieziony do KL Auschwitz a stamtąd do KL Buchenwald gdzie zginął. W bazie MPiMAB figuruje pod nr 63605, przybył 15.09.1942 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Sosnowcu sygn. Zg 582/46 w sprawie uznania za zmarłego Jana Piotra Solarskiego aresztowanego w dniu 12 lutego 1943 r. i straconego po posiedzeniu sądu doraźnego gestapo w dniu 29.11.1943 r.. Za działalność konspiracyjną zostali również aresztowani Antoni Bańka i Jan Pieronek. Antoni Bańka z Sosnowca w tym samym czasie co Stolarski przebywał w więzieniu w Mysłowicach, ale w innej celi. Jan Pieronek został aresztowany w dniu 18.08.1943 r. i osadzony w celi nr. 1 w więzieniu w Mysłowicach gdzie spotkał Jana Solarskiego. Jan Pieronek ur. 22.12.1908 r. w Sosnowcu figuruje w bazie MPiMAB, przybycie do obozu 19.11.1943 r. przeniesiony do Mauthausen, wyzwolony 5.05.1945 r. W oparciu o informację z UM w Sosnowcu ustalono, iż Antoni Bańka ur. 1.10.1911 r. w Sosnowcu.

Akta Sądu Grodzkiego w Białej sygn. Zg 21/48 w sprawie uznania za zmarłego Stefana Okręglickiego. W aktach znajduje się wniosek Anny Okręglickiej o uznanie za zmarłego w/w męża ur. 26.05.1901 r. w Białej Krakowskiej, wyciąg z księgi urodzeń, list St. Wysockiego postanowienie o uznaniu za zmarłego, z których wynika, iż Stefan Okręglicki był urzędnikiem Banku Gospodarstwa Krajowego w Białej, został aresztowany dn. 18.12.1940 r. w Bielsku przez władze niemieckie i przebywał w więzieniach w Oświęcimiu, Mysłowicach, Bytomiu, Raciborzu, Wadowicach i Gross-Rosen, skąd ostatni list do żony wysłał dn. 31.12.1944 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Czeladzi o sygn. Zg 41/46 w sprawie uznania za zmarłego Mieczysława Kulika ur. 11.03.1904 r. w Dąbrowie Górniczej, straconego po posiedzeniu sądu doraźnego w dniu 22.10.1943 r.⁶⁹, gdzie Bolesław Słupiński zeznał, iż we wrześniu i październiku 1943 r. w więzieniu w Mysłowicach prowadzono wobec niego śledztwo za

⁶⁹ S 4.2015.Zn

przynależność do organizacji politycznej. W bazie MPiMAB figuruje Bolesław Słupiński ur. 11.12.1905 r. w Piaskach, Auschwitz, przybycie do obozu 19.11.1943

Akta Sądu Powiatowego w Rybniku sygn. I.NsIV. 40/55 o stwierdzenie zgonu Felicji Stübing ur. 9.11.1908 r. z wniosku męża oraz zeznań świadka Franciszka Modla wynika, iż pokrzywdzona została aresztowana w sierpniu 1943 r. jako Żydówka, Osadzono ją w więzieniu w Rybniku, skąd przewieziono do obozu w Mysłowicach, a stamtąd do obozu w Auschwitz i osadzono ją w bloku 11 i rozstrzelano między 15 a 20.12.1943

Akta Sądu Powiatowego w Dąbrowie Górniczej o sygn. Ns 66/59 w sprawie uznania za zmarłego Stanisława Chlewickiego ur. 4.04.1916 r. w Dąbrowie Górniczej. Z wniosku żony Felicji wynika, iż został on aresztowany z końcem 1943 r. przez władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd po trzech miesiącach, na początku 1944 r. przewieziono go do obozu koncentracyjnego w Mauthausen, skąd już nie wrócił mimo zakończenia wojny.

Akta Sądu Powiatowego w Bielsku o sygn. Zg 321/48 w sprawie uznania za zmarłego Józefa Korzeniowskiego ur. 1.03.1891 r. Z wniosku żony Walerii wynika, iż został on aresztowany 20.10.1944 r. przez gestapo, osadzony w więzieniu w Bielsku, skąd przewieziono go do więzienia w Mysłowicach. W połowie stycznia 1945 r. został przetransportowany do obozu Gross –Rosen. Z zaświadczenia otrzymanego z PCK wynika, iż Józef Korzeniowski w dniu 15.02.1945 r. przybył do KL Flossenbug, zmarł w dniu 14.03.1945 r. w obozie Hersbruck.

Akta Sądu Powiatowego w Bielsku o sygn. Zg 390/48 w sprawie uznania za zmarłego Franciszka Kołodziejczyka ur. 2.07.1916 r. w Aleksandrowicach. Z wniosku żony Józefy wynika, iż został aresztowany przez władze hitlerowskie w sierpniu 1944 r. i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, gdzie przebywał do 17.01.1945 r. Wówczas nastąpiła ewakuacja i od tej pory brak o nim wiadomości.

Akta Sądu Grodzkiego w Mikołowie sygn. V Zg 465/47 w sprawie uznania za zmarłego Jana Klemperta ur. 2.06.1899 r. w Koncikach pow. Brodnica, zam. w Panewniku, który należał do Tajnej organizacji i został w listopadzie 1944 r. aresztowany, osadzony w więzieniu w Mysłowicach. Stamtąd wywieziono go do obozu Gross Rosen, brak dalszych informacji.

Akta Sądu Grodzkiego w Cieszynie sygn. Zg 172/47 w sprawie uznania za zmarłego Pawła Krzok ur. 16.01.1900 r. w Dzięgielowie, aresztowanego w październiku 1944 r. osadzonego w więzieniu w Mysłowicach, wywiezionego do KL Gross –Rosen, brak dalszych informacji.

Akta Sądu Grodzkiego w Cieszynie sygn. Zg 3/50 akta w sprawie uznania za zmarłego Pawła Czyża ur. 16.12.1922 r. w Goleszowie, z których wynika, iż w/w został aresztowany w 1944 r. przez gestapo i osadzony w więzieniu w Mysłowicach, skąd wywieziono go do KL Dachau. Zmarł w obozie w Litomierzycach w dniu 12.12.1944 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Będzinie sygn. Zg 82/47 w sprawie uznania za zmarłego Franciszka Ramienia 21.03.1902 r. w Czeladzi z wniosku Stanisławy Ramień. Z akt sprawy wynika, iż Stanisław Ramień został aresztowany 11.08.1943 r. w Piaskach razem ze Stanisławem Kobus a więc w akcji Odeberg. Zmarł w KL Auschwitz w dniu 13.03.1944 r. W tym samym czasie aresztowano żonę Franciszka Stanisławę i córkę Teodozję ur. 1.11.1936 r. W bazie MPiMAB figuruje Stanisława Ramień ur. 20.11.1911 r. w Sosnowcu Przyjęta 14.08.1943 przeniesiona do KL Flossenbürg (60756), wyzwolona 22.4.1945

Akta Sądu Grodzkiego w Będzinie sygn. Zg 75/47 w sprawie uznania za zmarłego Stanisława Hilarego Szczypińskiego ur. 14.01.1909 r. w Będzinie. Wynika z nich, iż Stanisław Szczypiński został aresztowany w październiku 1944 r. razem z Bolesławem Brandysem ur. w 1907 r. Po krótkim pobycie w więzieniu na Ostrej Górcie w Sosnowcu przewieziono ich do więzienia w Mysłowicach, a po dwóch dniach transportem zbiorowym do KL Mauthausen Gusen. Stanisław Szczypiński zmarł w obozie w dniu 6.04.1945 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Będzinie sygn. Zg 122/47 w sprawie uznania za zmarłego Jana Barańskiego ur. 18.03.1902 r. w Będzinie, aresztowanego przez gestapo w 4.05.1942 r., osadzonego w więzieniu w Mysłowicach, skąd 10.07.1942 r. został przekazany do KL Auschwitz, gdzie zmarł w dniu 22.07.1942 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Cieszynie sygn. Zg 64/48 w sprawie uznania za zmarłego Adama Śliwkę ur. 10.05.1907 r. w Koniakowie i tam zamieszkałego. Wynika z nich, iż Adam Śliwka przez dłuższy czas ukrywał się przed Niemcami, dostał pomieszczenia zmysłów i w dniu 1.1.1944 r. zgłosił się i został osadzony w więzieniu w Cieszynie, skąd przewieziono go do więzienia w Mysłowicach. W związku ze zbliżającym się frontem z innymi więźniami został ewakuowany w kierunku Berlina. W transporcie Adam Śliwka został zastrzelony.

Akta Sądu Grodzkiego w Cieszynie sygn. Zg 159/48 w sprawie uznania za zmarłego Augusta Urgacza ur. 23.05.1912 r. w Szopienicach zam. w Cieszynie, aresztowanego przez gestapo 17.04.1944 r., osadzonego w więzieniu w Mysłowicach, skąd wywieziono go do KL Dachau gdzie zmarł w dniu 17.06.1945 r.

Akta Sądu Grodzkiego w Będzinie sygn. Zg 186/47 w sprawie uznania za zmarłego Stanisława Wójcika ur. 2.02.1914 r. w Skalbmierzu zam. w Będzinie aresztowanego 28.08.1944 r. osadzonego w więzieniu w Mysłowicach, wywiezionego do KL Gross-Rosen, brak dalszych informacji.

Akta Sądu Grodzkiego w Białej sygn. Zg 16/46 w sprawie uznania za zmarłego Antoniego Kępyśa ur. 19.07.1877 r. zamieszkałego w Mesznej. Wynika z nich, iż Antoni Kępyś został aresztowany przez Niemców 17.10.1942 r. pod zarzutem ukrywania partyzanta w stodole.

Przewieziono go do więzienia w Mysłowicach. Żona została zawiadomiona, że zmarł w dniu 17.12.1942 r. w Mysłowicach.

Akta Sądu Grodzkiego w Częstochowie sygn. Zg 40/50 w sprawie uznania za zmarłego Jana Skoczylasa. Z akt sprawy wynika, iż wnioskodawczyni Bronisława Skoczylas ur. 7.01.1913 r. została aresztowana w sierpniu 1944 r. razem z mężem. Mąż został skierowany do KL Mauthausen, a ona do więzienia w Mysłowicach.

Akta Sądu Grodzkiego w Katowicach sygn. Zg 412/47 w sprawie uznania za zmarłego Franciszka Rzepkę ur. 4.10.1905 r. w Kamienicy, wynika z nich, iż został on aresztowany przez gestapo w sierpniu 1944 r. i wywieziony do KL Gross-Rosen skąd przywieziono go ponownie do więzienia w Mysłowicach w dniu 10.01.1945 r. z do dalszego śledztwa. Z zeznań świadka Stanisława Urbaniaka, który przebywał w więzieniu w Mysłowicach od 24.03.1944 r. wynika, iż Niemcy w dniu 18.01.1945 r. ewakuowali z więzienia w Mysłowicach 240 więźniów, więźniów z niewielkimi zarzutami zwolnili do domów, a tych politycznych rozstrzelali 20.01.1945. Ewakuowany został też Bernard Danysz ur. 20.08.1922 r. w Chorzowie.

W zasobie archiwalnym po b. OKBZH odnaleziono korespondencję prokuratora komisji z osobami, które poszukiwały poświadczenia pobytu w więzieniu w Mysłowicach w okresie okupacji. W oparciu o nie ustalono dane następujących więźniów:

Maksymilian Wajzer ur. 1.10.1906 r. w Raciborzu zam w Raciborzu, przebywał w więzieniu w 1943 r. Bogusław Baliński ur. 21.03.1914 r. w Sosnowcu przebywał w więzieniu od 14.12.1943 do 17.08 1944 r., Stanisław Porębski ur. 29.03.1908 r. z Bytomia, Edward Krupiński ur. 1.04.1915 r. osadzony w więzieniu w październiku 1941 r. Józef Bolek ur. 1.03.1927 r. zam. Libiąż, Władysław Sobolewski ur. 30.01.1885 r. w Niesułowicach pow. olkuski zam. w Grodźcu aresztowany na terenie cementowni Grodziec w dniu 28.08.1944 r. Do 14.11.1944 r. przebywał w więzieniu w Sosnowcu, skąd został przewieziony do więzienie policyjnego w Mysłowicach. Nieznane są jego losy po ewakuacji więzienia w dniu 18.01.1945 r., Maria Iskra zd. Lasek ur. 12.02.1913 r. w Dankowicach, Stanisław Miś ur. 13.05.1924 r. w Pogwizdowie, Marian Staszewski ur. 1.01.1901 r., Stefan Czerwiński ur. 1.06.1908 r. Chęciny Kielce, Jan Zając ur. 1.06.1921 r., Tadeusz Augustynek ur. 13.06.1914 r. w Zalas - Chrzanów

W oparciu o powyżej przedstawione ustalenia sporządzono imienną listę w większości przypadków z pełnymi danymi osobowymi osób osadzonych w Polizei Ersatz Gefängnis in Myslowitz. Wykaz stanowiący załącznik do sprawy obejmuje dane ponad 3000 osób, których w pełnej liczbie nie sposób umieścić w treści postanowienia o umorzeniu śledztwa.

W ramach oceny prawnej czynów będących przedmiotem niniejszego śledztwa należy stwierdzić, iż stanowiły one w czasie ich popełnienia oraz stanowią obecnie przestępstwa będące zbrodniami przeciwko ludzkości oraz zbrodnie wojenne. Obecnie w płaszczyźnie międzynarodowej najbardziej precyzyjną definicję zbrodni przeciwko ludzkości zawiera Statut MTK⁷⁰ i stanowi najnowszą regulację prawnomiędzynarodową w tym zakresie o powszechnym znaczeniu, jeżeli weźmie się pod uwagę, że po raz pierwszy pojęcie „zbrodni przeciwko ludzkości” pojawia się w sensie normatywnym w Karcie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze. Mając na względzie, że art. 118a k.k. wprowadzony do kodeksu karnego po nowelizacji z 2010 r., stanowi implementację m.in. art. 7 Statutu, ten właśnie przepis kodeksowy wyznacza dziś na gruncie polskiego prawa treść zbrodni przeciwko ludzkości. Nie sprzeciwia się temu brzmienie art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zawierającego definicję legalną zbrodni przeciwko ludzkości. Ma ona charakter ogólny i nie odwołuje się bezpośrednio do opisów czynów zabronionych zawartych w ustawie karnej. Art. 118a kk zawiera znamiona zbrodni p-ko ludzkości i dlatego został powołany dla opisania zbrodni będącej przedmiotem niniejszego postępowania.

Sentencja niniejszego postanowienia zawiera opis zbrodni stanowiących masowy zamach na Polaków zamieszkałych na terenach wcielonych do Rzeszy Niemieckiej. W planach Adolfa Hitlera a tym samym III Rzeszy była systemowa, logistycznie dopracowana realizacja programu ludobójstwa. Pod państwowymi rządami Niemców zbrodnie stały się prawem, pozbawienie wolności i życia zwykłych ludzi zyskało państwową ochronę. Opisane w uzasadnieniu postanowienia liczne czyny popełnione wobec osadzonych w więzieniu osób pokazują skalę zbrodni i jej masowy charakter, która była dziełem maszyny państwowej.

Każdy z czynów polegający na długotrwałym pozbawieniu wolności bez wskazania terminu, połączonym z zadawaniem cierpień fizycznych i psychicznych, w warunkach zagrażających życiu pozwala przyjąć, iż w czasie ich popełnienia oraz obecnie stanowią przestępstwa będące zbrodniami wojennymi i zbrodniami przeciwko ludzkości wyczerpującymi znamiona art. 118a § 2 pkt 2 i 3 kk i 124§1 kk.

Każdy z czynów polegający na pozbawianiu życia w okresie okupacji niemieckiej wyczerpuje również znamiona zbrodni zabójstwa określoną w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 roku *o wymiarze kary dla faszystowsko – hitlerowskich zbrodniarzy, winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* (Dz. U. z 1946 roku nr 69 poz. 377 z późn. zm.). Czyny te jednocześnie wyczerpują znamiona

⁷⁰ Statut ten został ratyfikowany w dniu 12 listopada 2001 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78 poz. 708). Statut wszedł w życie w prawie międzynarodowym w dniu 1 lipca 2002 r.

przestępstwa określonego w art. 118 a § 1 pkt 1 kk albowiem celem sprawców popełniających zabójstwa było wsparcie polityki III Rzeszy umotywowane każdorazowo przyczynami narodowościowymi, co wynika z faktu, iż zbrodnicze zachowania skierowane były wyłącznie wobec Polaków i Żydów, w związku właśnie z taką ich narodowością. Nadto w części przypadków przestępcza działalność była umotywowana politycznie. Odnosi się to do zbrodni popełnionych wobec osób, które podejmowały działalność konspiracyjną wymierzoną przeciwko III Rzeszy. Dotyczyło to też Ślązaków, uznawanych za ludzi pochodzenia niemieckiego masowo nakłanianych, a często nawet zmuszanych do składania wniosków o wpis na volkslistę.

W czasie popełnienia opisanych czynów, w miejscu ich popełnienia obowiązywał kodeks karny z 1932 r., penalizujący zabójstwo i pozbawienie wolności połączone ze szczególnym udrczeniem wyczerpuje znamiona przestępstwa pozbawienia wolności. Przepisy przedwojennego prawa polskiego, jak również prawa karnego innych państw europejskich nie знаły pojęcia zbrodni p-ko ludzkości, które jak wspomniano po raz pierwszy zostało wprowadzone w Karcie Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze. Ze względu na fakt, iż wojna ujawniła szereg nowych stanów faktycznych odnośnie popełnianych zbrodni nieznanych dotychczas prawodawstwu karnemu, Statut pozwolił również sądzić zbrodniarzy wojennych bez żadnego ograniczenia pod względem czasu, ze złamaniem zasady "nullum crimen sine lege"⁷¹. Dlatego też dla oceny prawnokarnej zbrodni będących przedmiotem niniejszego postępowania przyjęto przepisy obecnie obowiązującego kodeksu karnego.

Opisane zbrodnie są również zbrodniami wojennymi, albowiem zostały popełnione z pogwałceniem prawa międzynarodowego, co powoduje, iż dla pełnego opisu zawartości kryminalnej czynu konieczne jest powołanie art. 123§1 pkt 4 kk, który oprócz zabójstwa zawiera znamię zbrodni wojennej oraz art. 124 § 1 kk, który oprócz pozbawienia wolności zawiera znamię zbrodni wojennej. Okoliczność ta wynika z faktu, iż tego rodzaju zachowania określane jako „mordowanie ludności cywilnej” i „złe obchodzenie się z ludnością cywilną na okupowanym obszarze” także było sprzeczne z postanowieniami prawa międzynarodowego obowiązującymi w okresie II wojny światowej. Pogląd taki unormowany został w ramach definicji zbrodni wojennych zawartej w art. VI „b” Statutu Międzynarodowego Trybunału Wojskowego sądu głównych sprawców zbrodni z okresu wojny. Opisane czyny zostały dokonane z pogwałceniem obowiązujących praw i zwyczajów wojennych, a w szczególności

⁷¹ Nie ma przestępstwa bez ustawy - łacińska paremia prawnicza oznaczająca, że nie jest przestępstwem czyn, który nie był zabroniony w momencie jego popełnienia.

uregulowań IV Konwencji Haskiej z 18.10.1907 r. dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej oraz Konwencji Genewskiej z 27.07.1929 r.

Karalność wszystkich przestępstw stanowiących przedmiot niniejszego postępowania nie uległa dotychczas przedawnieniu, gdyż są one zbrodniami przeciwko ludzkości określonymi w art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o *Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2016. 1575 t.j.).

W toku niniejszego śledztwa ustalono, że osobami odpowiedzialnymi za popełnienie opisanych zbrodni jako sprawcy kierowniczy są: Prezydenci Policji w Katowicach, kolejni szefowie gestapo, komendanci obozu, którzy jak wynika z powołanych wyżej zeznań świadków tolerowali zbrodnie popełniane w więzieniu jak też dopuszczali się zbrodni na osadzonych. Choć nie można im przypisać zbrodni polegającej na stworzeniu dla osób pozbawionych wolności w więzieniu Mysłowicach (Polizei Ersatz Gefängnis in Myslowitz) warunków życia grożących ich biologicznej egzystencji, w szczególności przez pozbawienie dostępu do żywności, opieki medycznej obliczone na biologiczne wyniszczenie gdyż wymaga to bezpośredniego zamiaru sprawców, a takiego w oparciu o zebrany materiał dowodowy przypisać im nie można, to właśnie takie warunki panujące w więzieniu tolerowali, przez co wyczerpali znamiona czynu opisanego w pkt 1 sentencji postanowienia.

Bezpośredni sprawcy to funkcjonariusze policji kryminalnej i gestapo, funkcjonariusze więzienia i więźniowie funkcyjni (z niem. kalfaktorzy a w polskiej gwarze więziennej kalifaktorzy). W większości przypadków udało się ustalić dane personalne sprawców, którzy już nie żyją lub nie ustalono ich dalszych losów, jednak biorąc pod uwagę ich daty urodzenia można z absolutną pewnością wyjść z założenia, że już zmarli.

Prezydenci Policji w Katowicach: Wilhelm Metz w 1893 r. w Gliwicach, zm. 31.03.1943 r. w Katowicach. Hermann Ramsperger ur. 3.12.1892 r. w Konstancji, zm. 17.01.1986 r. w Lingen. W dniu 29.07.1947 r Polska Misja Wojskowa z Freisingu skierowała zapytanie do GKBZH w Polsce o materiały śledcze uzasadniające ekstradycję w/w do Polski. W odpowiedzi GKBZH w Polsce pismem z dnia 16.01.1948 r. poinformowała o braku ustaleń w tym zakresie. W świetle takich informacji został poddany denazyfikacji i zwolniony z internowania.

Szefowie katowickiej placówki gestapo to kolejno Emanuel Schäfer, Rudolf Mildner i Johannes Thümmel. Żaden z nich nie został pociągnięty do odpowiedzialności karnej za zbrodnie popełnione w więzieniu w Mysłowicach Emanuel Schäfera ur. 20.04.1900 r. w Hulczynie, zmarł 4.12.1974 r. w Kolonii. Rudolf Mildner ur. 10.07.1902 r. w Johannistal⁷² we wrześniu 1945 r. był przetrzymywany przez władze amerykańskie w Norymberdze

⁷² pol. Jasin obecnie dzielnica Niemczy w woj. dolnośląskim.

i osadzony w obozie CIE 409 (Langwasser), skąd następnie w 1946 r. zbiegł w niewyjaśnionych okolicznościach. Przed Sądem Krajowym w Salzburgu toczyło się postępowanie o uznanie w/w za zmarłego. Postanowieniem z dnia 27.06.1969 r. sygn. T 38/69 sąd uznał Rudolfa Mildnera za zmarłego. W publikacjach internetowych pojawiają się informacje, że zbiegł do Argentyny i tam mieszkał przez wiele lat. Informacje te nigdy nie zostały potwierdzone, natomiast, jeśli tak faktycznie było to biorąc pod uwagę datę jego urodzenia można z absolutną pewnością wyjść z założenia, że Rudolf Mildner już zmarł. Johannes Thümmler ur. 23.08.1906 r. zmarł dn. 28.04.2002 r. w Eriskirch.

Komendanci obozu: Gustaw Thomas ur. 15.02.1891 r. w Schmark-Ellguth (Ligota Strupińska), zmarł 1.12.1965 w Monachium, Karl Reichel ur. 22.01.1896 r. funkcję komendanta objął po Thomasie i pełnił ją do 26 stycznia 1945 r. Przed nadejściem frontu wschodniego uchodził razem z wojskiem w kierunku Czech. Nie ustalono jego dalszych losów.

Funkcjonariusze gestapo i policji kryminalnej:

Fritz Stolz ur. 23 lipca 1908 r. zmarł dn. 28.08. 1975

Karl Nowak ur. dn. 09.05.1891 zmarł dn. 24. 10. 1968 r.

Paul Bauch ur. dn. 29.01.1906 r. zmarł dn. 26 01. 1986 r.

Paul Breuche ur. 12.02.1909 r. w Gerbsted, od 25.09.1939 nadasyntent kryminalny, skierowany do pracy Gestapo Katowice – brak dalszych ustaleń,

Georg Świerczyński s. Augusta i Marty ur. 12.08.1914 r. w Bytomiu – brak dalszych ustaleń,

Konrad Paikert ur. 14.11.1912 r. w Hohenlinde, Obersturmführer– brak dalszych ustaleń,

Henrich Krahe ur. 22.04.1914 r. w Wetzlar SS Scharführer gefreiter SS 68025, od 1940 r. mieszkał w Sosnowcu, funkcjonariusz placówki zamiejscowej gestapo Sosnowiec– brak dalszych ustaleń,

Ludwik Ziegler ur. 24 sierpnia 1898 r. – brak dalszych ustaleń,

Adalbert Pilawa ur. 20 stycznia 1913 r. w Katowicach– brak dalszych ustaleń,

Eugen Walotek ur. 18.08.1911 r. w Szopienicach, – brak dalszych ustaleń,

Robert Zeidler ur. 12.12.1896 r. w Orzeszu pow. Rybnik w 1939 r. w stopniu sturmführera dowódca *Einsatzkommando* (oddział operacyjny) nr 1 w ramach *Einsatzgruppe II*, następnie sekretarz kryminalny gestapo w Katowicach poległ w czasie działań wojennych pod Nysą w 1945 r. Dopiero 22.05.1968 r. został uznany za zmarłego przez Sąd w Bielefeld⁷³.

Kaltenburg asyntent kryminalny gestapo Katowice - brak ustaleń,

Paul Müller sekretarz kryminalny gestapo Katowice - brak ustaleń,

Karl Neumann nad sekretarz kryminalny gestapo – brak ustaleń,

⁷³ Ustalenia w śledztwie S 62.2002.Zn

Kurt Neumann asystent kryminalny gestapo – brak ustaleń,

Wilhelm Neumann asystent kryminalny gestapo – brak ustaleń,

Funkcjonariusze obozu

Wiktor Emanuel Neukrich ur. 16.10.1909 r. w Mysłowicach wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 13.03.1950 r. na karę 10 lat więzienia o to, że od końca 1940 r. do wiosny 1943 r. w Mysłowicach jako funkcjonariusz administracyjny znęcał się nad więźniami zeznał, iż został skierowany w 1940 r. do Polizei Ersatz Gefaengnis w Mysłowicach. Gdy zaczął pracować w Mysłowicach nie było jeszcze więźniów. Jego zadaniem było uruchomienie urządzenia do grzania wody i pomieszczenia do odwszawiania. Pierwszych więźniów przywieziono latem 1940 r. z więzienia w Sosnowcu.

Johann Makowka Rapportführer (raportowy) – brak ustaleń.

Więźniowie funkcyjni: Franciszek Sowa ur. 29.1.1899 r. w Niedobczycach pow. Rybnik, Volksdeutsch, przedwojenny kryminalista aresztowany z powodu 29.8.1941 włamania w Hucie Baildon w Katowicach. Sowa w 1944 r. został skierowany do obozu w Oświęcimiu, więźniowie przebywający wcześniej w Mysłowicach chcieli go zabić, zmusili go by poszedł na druty, ale zanim poraził go prąd został postrzelony przez strażnika i przewieziony do szpitala, po wyleczeniu skierowano go do KL Buchenwald, gdzie po wyzwoleniu obozu zabili go więźniowie. W KL Buchenwald odnotowano datę śmierci 13.10.1944 r.

Józef Sobolewski ur. 11.02.1911 r. w Zawierciu wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 9.11.1950 r. skazany został na karę łączną dożywotniego więzienia za to, że od 20.11.1942 do 20.07.1944 r. w więzieniu w Mysłowicach torturował więźniów, w szczególności bił więźniów w czasie przesłuchiwania ich przez funkcjonariuszy policji politycznej, wlewał im wodę do płuc, a przy wykonywaniu funkcji sanitariusza więziennego pogarszał stan zdrowia chorych więźniów oblewając ich zimną wodą, bijąc, udzielając więźniom chorym na biegunkę środków przeczyszczających i stosując inne wyrafinowane tortury. Przesłuchiwany w tej sprawie zeznał między innymi, czasie wizytacji w celi chorych przez dra Lensena, panował niesamowity zapach gnijących ciał. Na jego zapytanie, na skutek czego jest taki fetor, Sobolewski odkrył koce z kilku więźniów i pokazał mu gnijące pośladki. Lensen kazał przywołać komendanta Reichela i pokazał mu zбитych więźniów. Po rozmowie dra Lensena z Reichelem sprowadzono na cele chorych - kilku gestapowców, którzy przyszli z bykowcami i oburzyli się na Lensena i Reichela, że ośmielają się zwracać im uwagę. Nadto oświadczyli im, że będą bić, gdyż tego wymaga sytuacja. Jednego razu dr Lensen napisał kartkę, że więzień jest niezdolny do przesłuchania, ponieważ ma wysoką gorączkę. W związku z tym gestapowcy wywieźli tego więźnia tego samego dnia w niewiadomym kierunku. W latach do 1943 r. więźniów gnębiły w potwornych ilościach pluskwy i wszy. W ciągu nocy o spaniu nie

mogło być mowy. Tysiące pluskiew i wszy atakowało więźniów. W ciągu dnia nie pozwalały spokojnie siedzieć na ławach. Te pluskwy i wszy były powodem wybuchu tyfusu plamistego na przełomie 1942/ 1943 r. Drugim powodem epidemii tyfusu było marne wyżywienie. Więźniowie po paru tygodniach byli wycieńczeni i mało odporni na choroby.

Stanisław Skrzypczak ur. 11.06.1906 r. w Grodzisku wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26.05.1948 r. skazany na karę 3 lat więzienia. Paweł Ciepły ur. 21.02.1915 r. w Gliwicach wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 19.02.1947 r. skazany został na karę 8 lat więzienia za to, że w okresie od 24.11.1942 r. do 24.03.1944 r. jako tłumacz i starszy celi bił więźniów w czasie ich przesłuchiwanie i spowodował aresztowania osób działających w ruchu oporu.

Maria Szaton ur. 17.10.1899 r. w Mysłowicach wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 28.02.1947 r. skazana została na karę 3 lat więzienia za to, że wyzyskując warunki wytworzone przez wojnę działała na szkodę więźniów prześladowanych przez władze niemieckie przez to, że w Mysłowicach jako dozorczyń nad więźniami w tamt. obozie w czasie między kwietniem 1940 r. a sierpniem 1944 r. biła tych więźniów trzcina a nawet kluczami działała na szkodę.

Augustyn Kopiec ur. 27.08.1902 r. volksdeutsch grupy III powołany do wojska niemieckiego w lutym 1942 r. Z początkiem 1943 r. został przydzielony do kancelarii przyjęć w obozie w Mysłowicach. Z jego zeznań wynika, iż wiedział o tym, że więźniów obciążonych zarzutami politycznymi torturowano w czasie przesłuchań, opisuje tortury, choć jak twierdzi nigdy nie był ich świadkiem, ale widział takich więźniów po przesłuchaniu.

Główni sprawcy tej zbrodni zostali osądzeni w tzw. *procesach norymberskich* przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym oraz przed amerykańskimi trybunałami okupacyjnymi. Pierwszy z procesów zakończył się wyrokiem ogłoszonym w dniach 30.09. i 01.10. 1946 r. w Norymberdze i obejmował 21 oskarżonych: *Hermanną Göringą, Rudolfa Hessa, Joachima von Ribbentropa, Wilhelma Keitla, Ernesta Kaltenbrunera, Alfreda Rosenberga, Hansa Franka, Wilhelma Fricka, Juliusa Streichera, Waltera Funka, Hjalmarę Schachta, Karla Dönitza, Ericha Raedera, Baldura von Schirach, Fritza Sauckela, Alfreda Jodla, Franza von Papena, Artura Seyss-Inquarta, Alberta Speera, Constantina von Neuratha i Hansa Fritzschea, Martina Bormanna*. Tego ostatniego sądzono zaocznie, gdyż uciekł z więzienia. Heinrich Himmler natomiast popełnił w dniu 23 maja 1945 r. samobójstwo i tym samym nie zdołano go postawić przed sądem. Odpowiedzialność oskarżonych dotyczyła różnych form popełnienia przestępstw. Byli oni sądzeni zarówno za dokonywanie zbrodni jak i za kierowanie działalnością innych osób, za które byli odpowiedzialni zgodnie z art. 6 statutu MTW. W procesie norymberskim nr 3 tzw. „sprawie prawników” osądzono

sprawców, którzy swoimi czynami umożliwili popełnienie opisanych zbrodni w majestacie prawa. Wyrokiem z dnia 4.12.1947 r. Trybunał w Norymberdze skazał 10 wysokich urzędników Ministerstwa Sprawiedliwości III Rzeszy, prokuratorów i sędziów: Franza Schlegelbergera, Oswalda Rothaug'a, Herberta Klemm'a i Rudolfa Oeschey'a na kary dożywotniego więzienia, Curta Rothenberger'a na 7 lat więzienia, Wilhelma von Ammon'a, Günthera Joel'a, Ernesta Lautz'a i Wolfganga Mettgenberg'a na 10 lat więzienia a Josefa Alstoetter'a na 5 lat (czterech oskarżonych nie udało się osądzić; Franz Guertner i Georg Thierack, kolejni ministrowie sprawiedliwości z czasów reżimu hitlerowskiego zmarli, natomiast wysocy urzędnicy ministerstwa Westphal popełnił samobójstwo w więzieniu a Engert ciężko zachorował). Pociągnięto ich do odpowiedzialności za degradację i deprawację prawa w hitlerowskiej Rzeszy poprzez wprowadzenie ustaw i rozporządzeń urągających elementarnym zasadom sprawiedliwości, tajnych okólników i zarządzeń decydujących o życiu i śmierci miliona ludzi. Akt oskarżenia zarzucał im udział w spisku mającym na celu popełnianie zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, popełnianie zbrodni wojennych przeciwko ludności cywilnej na okupowanych terytoriach, popełnianie zbrodni przeciwko ludzkości łącznie ze zbrodniami przeciwko niemieckiej ludności cywilnej oraz ludności okupowanych terytoriów. Zarzuty obejmowały między innymi morderstwa, prześladowania ze względów politycznych i rasowych. W uzasadnieniu wyroku Trybunał stwierdził, że zastosowanie dyskryminacyjnych ustaw przeciwko Polakom i Żydom nastąpiło w wykonaniu znanego celu prześladowania rasowego i eksterminacji. Przez wydanie takich ustaw i wprowadzenie ich w życie, oskarżeni naruszyli konwencje haskie.

W świetle powyższego postanowiono jak na wstępie.

**Prokurator Oddziałowej Komisji
Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu w Katowicach**

Ewa Koj